

Peter Zantingh

NA MATTIAS

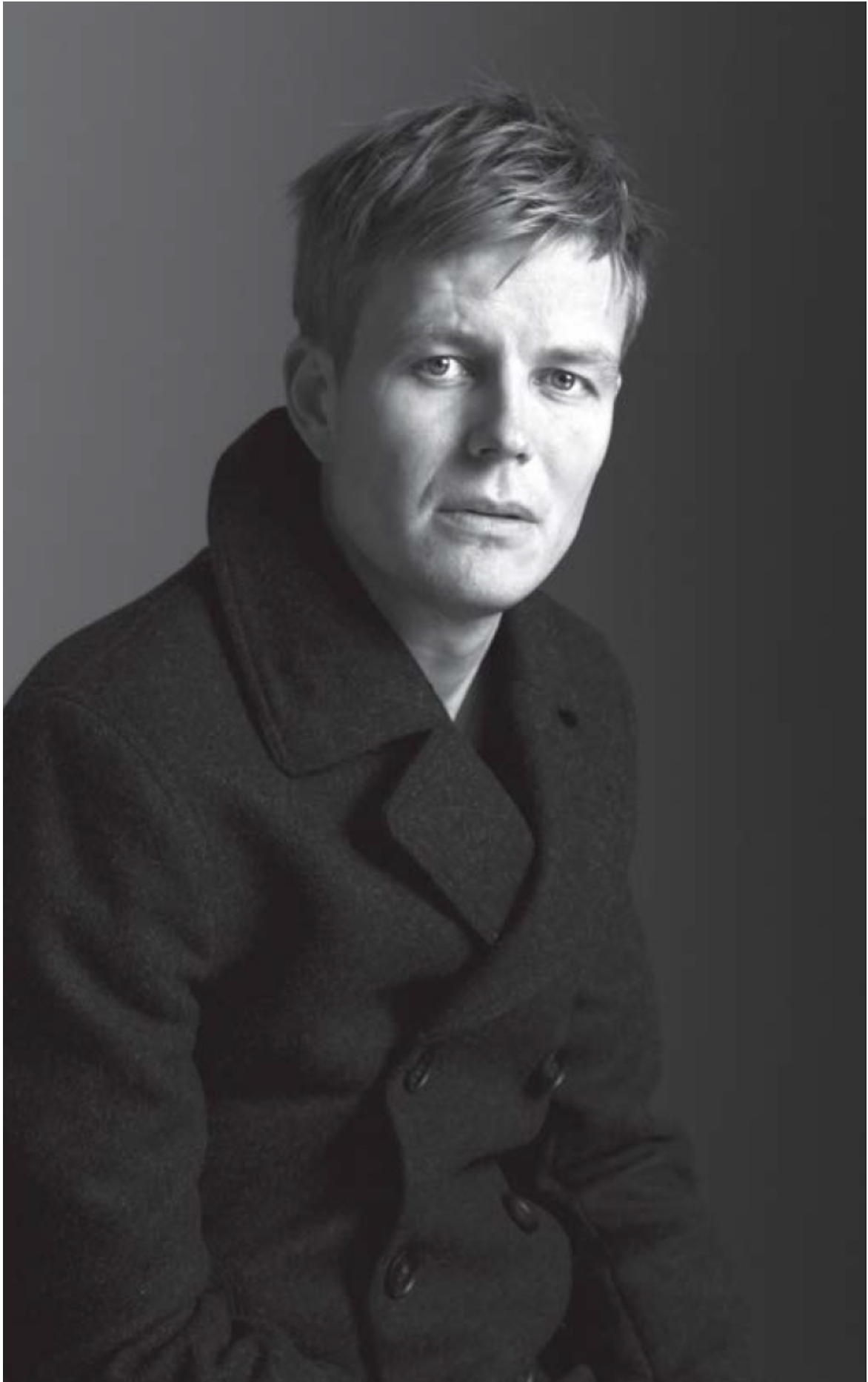
Na Mattias

Peter Zantingh

Na Mattias

DAS MAG UITGEVERS

Peter Zantingh (1983) schreef eerder de romans *Een uur en achttien minuten* (2011, genomineerd voor o.a. de Dioraphteprijs) en *De eerste maandag van de maand* (2014). Daarnaast is hij plaatsvervangend chef van de zaterdagkrant van *NRC*.

Eerste druk: maart 2018

© 2018, Peter Zantingh

Deze uitgave kwam tot stand door bemiddeling van Sebes & Bisseling literair agentschap te Amsterdam

Ontwerp: Lyanne Tonk

Productiebegeleiding: Tim Beijer

Auteursfoto: Koos Breukel

nur 301

www.peterzantingh.nl

www.dasmag.nl

ANDERE BOEKEN VAN PETER ZANTINGH

Een uur en achttien minuten (2011)

De eerste maandag van de maand (2014)

Ultimately, when it comes down to it, in my life, I like to think that I'll do more good than I'll do bad. That's essentially what I'd like to leave the planet. Whether I'm hit by a truck, or a plane crash, or lying on my death bed as an old man, I'd like to know that I imparted a little bit of positivity. 'Cause we do take up space, and we do consume. We sin against the earth by being alive.

Glen Hansard

AMBER

Een week na Mattias werd zijn fiets bezorgd. De bezorger was een opgewekte jongen die al aan het praten was voordat ik alle sloten van de deur had gehaald. Op de stoep knipte hij de kartonnen doos langs de randen open en rinkelde twee keer met de bel.

Ik zette de fiets in de gang en draaide aan de sloten tot ze klik zeiden.

In de dagen erna wurmde ik me erlangs als ik naar buiten moest. Het bezoek vroeg ernaar, mensen die maar weer eens een plant meenamen of mijn kleren hadden gewassen, en dan zei ik dat het de nieuwe fiets van Mattias was. Niemand vroeg door.

Kon ik ze vragen nergens meer naar te vragen?

Rouw is als een schaduw. Hij voegt zich naar de stand van de zon, staat 's ochtends anders dan 's avonds. Hij leunt donker en geduldig tegen de muur, strekt zich in volle lengte uit over asfalt of trekt achter je rug zijn reliëf over te lang niet gemaaid gras, sierlijk dreigend als een slang. In die eerste weken wist ik soms niet of ik mijn eigen schaduw zag of die van iemand die vol goede bedoelingen dicht bij me was komen staan.

Ik bracht de fiets naar de woonkamer.

Wat ik al die jaren bedoeld had als ik zei dat ik goed alleen kon zijn, was dat ik goed alleen kon zijn zolang er een comfortabele eindigheid aan zat. Zolang het alleen-zijn weer kon worden opgeheven met zijn binnenkomst, en dat hij 'hai' zou roepen, met zijn eeuwige gehaaste vrolijkheid. Maar dat begreep ik pas toen ik het tikken van een draaiend wiel in een verder doodstil huis opmerkte. Toen wist ik dat het niet simpelweg zijn nooit meer op te heffen afwezigheid was, maar ook alle andere manieren waarop hij me jarenlang met geluid omringd had: zijn *zijn* in een andere kamer, het naarstige zoeken naar een kledingstuk dat hij kwijt was en dat toch érgens moest liggen, en, vooral, de liedjes waar hij vol van kon zijn, waar hij naar luisterde in alle kamers, alsof hij ze met zich meelokte, en ook dat hij meezong, en ik vroeg niet of het

wat zachter mocht en ik zei het niet als ik er zelf niets aan vond, omdat ik wist dat dat het voor hem stuk kon maken, en ik was daar heel voorzichtig mee.

Tijdens het schoonmaken stootte ik een boek waar hij in gelezen had uit de vensterbank. Op de grond viel de bladwijzer eruit. Daar heb ik een uur bij zitten huilen, toen. Dat ik nu niet meer wist waar hij was in het boek.

In bed luisterde ik naar het lekken van de radiator, het vallen van de druppels in het bakje dat ik eronder had gezet.

Sara kwam langs, we bestelden eten en keken met opgetrokken knieën naar films die zij vooraf zorgvuldig had gescreend.

Regelmatig liet ik zijn moeder binnen als ze in de regen voor de deur stond. We praatten over Mattias. Ze vertelde over het vrijwilligerswerk waar ze mee was begonnen en gebruikte woorden als troost en voldoening, woorden uit zelfhulpboeken, woorden die zelden betekenen wat ze op hun plek in de zin zouden willen betekenen, als ze heel eerlijk zouden moeten zijn.

En toen was het vanochtend ineens raar: een fiets in de woonkamer. Stille trappers, warme spaken, wielen op het laminaat.

De fiets moest de deur uit, en ik ook. Ik liet hem achter in een rek en maakte me los uit de kluwen huizenblokken, richting het park.

Misschien werd ik aangetrokken door de herinnering aan een avond een paar jaar geleden, toen we zagen hoe op het open veld in het midden van dat park een luchtballon opsteeg. Er stonden ouders omheen met een kind op hun arm. En terwijl de zon onderging, steeg die ballon juist op met drie mensen aan boord: ze trokken zich omhoog aan de laatste banen zonlicht terwijl op aarde alle kleuters hun schouders bijna uit de kom zwaaiden, en kort daarna was het al bijna onmogelijk om je de silhouetten in dat mandje nog voor te stellen als gewone mensen die ook op slippers in dat gras hadden gestaan.

Maar nu was alles anders. De lucht was donker en er hing een mistige regen tussen de bomen. Het geluid bereikte me eerder dan het zicht: een scherpe gil die oplaaide, wegstierf en weer terugkwam.

*

Ik zie eerst de pitbull. Hoe hij een aanloopje neemt en opspringt tegen een oudere vrouw die een klein wit hondje vastheeft.

De pitbull komt neer en springt opnieuw. Kaarsrecht omhoog. Hij zet zijn tanden in haar pols, net onder de mouw van haar groene windjack, en blijft een paar seconden hangen. En het gebeurt: de vrouw laat het hondje vallen. Het tuimelt omlaag en wordt meteen nadat het is neergekomen gegrepen door het beest. De kop begint te schudden. De staart slaat heen en weer als een wapenstok.

De vrouw schopt naar de strakgespannen rug van de pitbull, ze schopt en ze krijst, maar haar natgeregende wandelschoenen halen niets uit. Haar bril valt op de grond.

Ik ben gaan rennen. Ik ben er bijna.

Ze blijft gillen. Woordeloos geluid in een grotendeels leeg park. Het drukt op mijn slapen. Ze kijkt uitgeput en hulpeloos toe nu, bijt op haar lip, en huilt.

Haar hondje beweegt niet meer.

En dan is het voorbij. Net voor ik genoeg genaderd ben om iets te kunnen doen, grijpt een grote hand naar de halsband. De pitbull hangt met zijn voorpoten in de lucht, zijn bek nog steeds omlaag gericht maar nu zonder grip op het hondje, dat eerst nog een paar seconden doodstil blijft liggen en dan op stukgeschraapte nagels uit het bereik van de belager wegkruipt.

Het duurt lang voor ik zie van wie de hand is. Quentin heeft een zwarte hardloophoes aan en een blauwe sweater met hoog op zijn rechterarm een houdertje voor zijn telefoon, die achter een plastic schermje oplicht als hij met zijn vrije hand het bedieningspaneel halverwege het witte snoer indrukt. Hij trekt de dopjes uit zijn oren. Ze komen bij zijn kraag naar buiten en springen heen en weer onder zijn kin bij elke nijldige poging van de hond om los te komen.

Hij buigt zich over het beest heen, verstevigt zijn greep op de halsband en kijkt omhoog. Kijkt me aan.

‘Hé,’ zeg ik.

Het lijkt of hij ook even tijd nodig heeft. Daarna zegt hij kalm en koud: ‘Hé, Amber.’

Een paar maanden voor zijn dood kwam Mattias op een avond laat thuis. Ik lag al in bed. Hij liep de slaapkamer binnen, trok onhandig zijn rood-wit

gestreepte trui over zijn hoofd en praatte hard. Hij had een idee, vertelde hij: hij zou een koffiezaak beginnen, samen met Quentin. In het centrum, of ergens vlak bij het strand. Ze hadden het er de hele middag en avond over gehad. Het zou gaan lukken. Het was wat hij echt, echt wilde.

Ik luisterde hoe zijn woorden elkaar probeerden in te halen en kon me alleen maar afvragen wat er mis was met alle dingen die hij al deed. Nog steeds kon hij enthousiast worden over de beginnende bandjes die hij net gehoord had en die hij bij een popzaal zou gaan onderbrengen, maar net zo goed over de leerlingen die hij in het overgebleven deel van de week bijles gaf, omdat ze tegen hem opkeken en naar zijn verhalen luisterden, en omdat hij op die manier tenminste nog iets deed met die vier jaar dat hij geschiedenis had gestudeerd. Het ging allemaal goed. Natuurlijk ging het allemaal goed, want het was Mattias.

‘Moet dat er dan nog naast?’ vroeg ik.

‘Waarnaast?’ Hij trok zijn sokken uit, maakte er een bolletje van en mikte ze van een afstandje bovenhands richting de wasmand. Op de drempel tussen de overloop en de slaapkamer bleef hij tegen de deurpost leunen.

‘Naast wat je nu al doet,’ zei ik.

‘Nu doe je weer of het slecht is dat ik nieuwe dingen probeer.’

‘Maar misschien moet je iets k  zen.’

‘Ik kies dit,’ zei hij. ‘Quent en ik gaan een zaakje openen.’ Hij deed een sprong achteruit, ging op een drafje naar de woonkamer en pakte zijn laptop. Ik kwam omhoog en zag dat hij op de overloop op de wasmachine was gaan zitten. Hij had het ronde deurtje geopend om er met zijn voeten op te steunen. Met zijn ogen op het scherm zei hij: ‘Dit wordt heel cool.’

Wat moest ik ervan denken? De helft van de horecazaken overleeft de eerste drie jaar niet, dat had ik ergens gelezen, en de kans op een faillissement was ongetwijfeld nog veel groter onder onervaren avonturiers die na tien, twaalf biertjes hadden besloten dat het ‘heel cool’ zou worden.

Aan de andere kant: het was Mattias.

Er was ook iets anders dat meespeelde. Soms, de laatste tijd, kon hij stilvallen als we samen waren. Als ik ernaar vroeg kwam er niks, alsof hij al moedeloos werd bij de gedachte iets te moeten formuleren. Ik was soms bang voor dat hoekje van zijn gedachten, waar hij altijd wel weer uit terugkeerde, maar met een ander gemoed, met andere woorden voor dezelfde dingen. En wat ik ook deed: het hielp niet.

Ik stapte uit bed en trok een T-shirt aan. De vloer was koud.

‘Mattias?’ zei ik.

‘Ja.’ Hij keek niet op van het scherm.

‘Gaat alles nog goed tussen ons?’

Nu keek hij wel op. ‘Hoe bedoel je?’

Ik sloot mijn ogen en zuchtte. Er zat een trilling in.

‘Wat bedoel je?’ vroeg hij nog eens.

‘Je kijkt me niet eens aan.’

Hij zuchtte. ‘Wat wil je zeggen dan?’

‘Daar gaat het nu niet om.’

‘Jawel. Daar gaat het wel om. Jij wil zeggen dat het niet kan.’

‘Het gaat niet... het gaat niet om dat idee voor een koffiezaak.’

‘Wat dan?’

‘Om...’ Ik viel stil. Dit ging te snel. Ik kwam uit bed, hij uit de stad. We spraken elkaars taal niet.

‘Je wil me tegenhouden,’ zei hij, zijn ogen nu strak op mij gericht.

Ik stond een halve minuut voor hem, maar zei niets meer en liep door naar de wc. Toen ik terugkwam, was zijn aandacht weer bij zijn laptop. Ik liep langs hem en ging weer onder de dekens liggen, zonder verder nog iets te zeggen, en wachtte tot hij naast me kwam liggen en in slaap viel.

Het hondje is naar de vrouw gekropen. Het ligt nu in haar armen en doet bijna niets meer. De vrouw duwt haar gezicht diep in de vuilwitte vacht. Dan verandert ineens haar hele houding en begint ze te schreeuwen.

‘Godverdomme!’ roept ze naar Quentin. ‘Je moet godverdomme je klotehond bij je houden!’

Aan de manier waarop de woorden naar buiten komen hoor ik dat ze ze anders nooit gebruikt.

De pitbull hapt naar de hand die om zijn halsband geklemd zit, maar mist steeds. Hij hijgt met open bek.

De ogen van Quentin schieten rond, en ten slotte kijkt hij mij aan. ‘Dat beest

is niet van mij. Ik heb die hele fucking hond nooit gezien.'

De vrouw blijft doorschreeuwen en keert dan verslagen in zichzelf terug.

'Hier,' zeg ik tegen Quentin. Ik laat hem het klosje met koord zien dat ik in de diepe zak van mijn winterjas vind. Daar heb ik het een paar weken vóór Mattias in gestopt, toen ik tijdens felle windstoten probeerde onze heen en weer schuivende tuinmeubelen aan de schutting vast te binden. Mattias zat binnen. Hij maakte zich daar niet druk om. Zoals ik de douche kitte toen we het huis net gekocht hadden, het laminaat legde en de kozijnen verfde. Hij noemde zijn ideeën op – een grote wereldkaart op de slaapkamer, krijtverf in de keuken om boodschappen op de muur te kunnen schrijven: *zou dat niet gaaf zijn, Am?* – en ik wist dat iemand het uiteindelijk zou moeten afmaken, en dat ook die tuinmeubelen heen en weer zouden blijven schuiven totdat ik met dat koord aan de slag ging. En dat was oké, want daarna kwam hij naast me zitten, nam mijn voeten op schoot, pulkte aan mijn sok en vroeg wat ik wilde eten.

Ik gebaar naar een boom verderop. Een jonge boom nog, met aan weerszijden een paal. Quentin sleept de pitbull mee over het grindpad en het gras. Het beest zet zich schrap, maar is nu de mindere partij. Ik loop mee. Bij de boom haal ik het koord door de halsband terwijl Quentin hem stevig blijft vasthouden. Ik bind het andere eind aan een van de palen, leg er een dubbele knoop in, en daarna voor de zekerheid nog een. Quentin zwijgt ondertussen, een eigenaar is nergens te bekennen.

Ik kijk om. De vrouw heeft het hondje nog steeds vast, hoog in haar armen. Ze buigt haar hoofd en verbergt haar gezicht weer in de vacht. Er piept iets, maar het is niet te zeggen wie van de twee het is.

Als we bij de pitbull weglopen, vraagt Quentin aarzelend hoe het nu met me gaat.

'Nu? Vandaag?'

'Nu, de laatste tijd.'

Daarna is alles even stil en is er niemand. Ik zeg niets, en hij mompelt erachteraan: 'Je weet wel, het nieuwe jaar. Een gelukkig nieuwjaar. Een nieuw begin.'

Een gelukkig nieuwjaar. Wat een veelomvattend, bijna betekenisloos woord: geluk. Ik wist, ook toen we samen waren, toen het allemaal binnen handbereik had moeten zijn, nooit precies wat het was, geluk, behalve een opwelling die

ik soms kon voelen en die verdwenen was voor ik er erg in had, omdat ik alles meteen probeerde te analyseren, te doorgronden en te laten rijpen, maar deed ik dat, dan was het al een kopie van dat kortstondige, pure gevoel waar het mee begonnen was en dat zich nu eenmaal zelden laat aanraken.

Voelen hoe een vliegtuig loskomt van de grond omdat je naar huis gaat. Een door houtrot aangetaste pergola neerhalen en een nieuwe laten verrijzen. De één minuut twintig van 'Bookends' van Simon & Garfunkel. Degene van wie je houdt een moment kwijt zijn in een menigte, je hoofd een paar keer draaien en hem dan terugvinden: daar, daar is-ie al.

Als je geluk hebt, zit het daarin.

Of dat op een klein eiland aan de Maleisische oostkust een arend dertig centimeter boven het heldere water zweeft, dat daaronder in kalme golfjes het strand op krult, en dat die vogel op een rots gaat zitten nadat hij perfect vaart heeft geminderd en zijn poten heeft uitgestrekt, preciés zo, preciés daar, zonder ooit mis te grijpen of verkeerd te timen, en dat ik daarnaar lig te kijken vanaf een zonnebed met blauwe kussens, opzij kijk en zie dat hij het ook heeft gezien.

We waren kinderen van de jaren negentig. We zaten op het uiterste puntje van Maslows piramide en hadden alsnog het lef om de foto's van het uitzicht te verfraaien met een Instagramfilter. Onze ouders waren bij elkaar gebleven, ze woonden in een huis dat als vanzelfsprekend elk jaar meer waard werd.

Tegen ons zeiden ze: je kunt alles worden, als je maar gelukkig wordt.

Mattias leek vooral de belofte uit het eerste gedeelte te hebben onthouden, ik de dwingende ondertoon van wat erop volgde.

*

Terwijl ik in de wachtkamer van de dierenartspraktijk zit, worden zes andere huisdieren binnengebracht. Twee katten komen voor inenting, beide angstig naar buiten kijkend vanachter de tralies van hun natgeregende kooitje. Er is een onredelijk groot konijn dat niet meer wil eten. Een hond waarvan het gebit moet worden gecontroleerd, en een andere waarvan de eigenaren, een man en een vrouw, de assistente bijna bedreigen omdat ze niet snel genoeg geholpen worden. Over twee uurtjes is er plek. 'Het is jullie schuld als-ie dan

al dood is,' zegt de man. Het belletje boven de deur rinkelt als ze naar buiten benen. De windvlaag die naar binnen komt veegt een paar foldertjes van het tafeltje naast me.

Na vijfendertig minuten komt de vrouw weer naar buiten. Ze gaat naast me zitten. Ik kan aan haar zien dat ze ook in de behandelruimte gehuild heeft.

'En?' vraag ik.

'Kira blijft hier een nachtje,' fluistert ze.

We lopen naar buiten, het belletje laat ons toch nog schrikken, en ze snoert haar windjack aan met het touwtje aan de onderkant.

Tijdens het lopen begint ze te praten. Haar stem is smal maar vriendelijk, en met elke uitgesproken zin lijkt ze zich te warmen aan mijn gezelschap. Ze zegt dat de dierenarts een drukverband, pijnstillers en antibiotica heeft gegeven, maar ook dat hij bezorgd heeft gekeken, dat hij maar niet wilde beloven dat het goed zou komen. Ze zet de paserin, lijkt ineens naar iets onderweg en prevelt: 'O, als het maar goed komt. O, als het maar goed komt.' Dan zucht ze, recht haar lichaam, kijkt me aan en zegt: 'We houden goede hoop.'

We steken over bij het zebrapad en gaan linksaf. Er rijdt een vuilnisauto langs die elk woord zou overstemmen. Als ik even later denk dat het het goede moment is, zeg ik: 'Ik kende hem. Die jongen. Maar het was niet zijn hond.'

Quentin was vrijwel direct nadat we de pitbull hadden vastgebonden weer doorgerend. Hij verweerde zich niet tegen het gescheld van de vrouw. Ook mij zei hij geen gedag. Ik had mijn aandacht kort naar de vrouw en het hondje verlegd, en toen was hij al een paar honderd meter verder.

Ze kijkt voor zich uit en zegt: 'En dan heb ik nog wel zo lelijk tegen hem gedaan.'

We blijven lopen. Ik weet niet waar ze heen moet, maar we gaan rechtdoor.

'Ik mag dan al wat ouder zijn,' zegt ze na verloop van tijd, 'maar ik onderneem nog van alles, hoor. We wandelen wat af, dat beestje en ik.'

We lopen over een pad langs het water, waar een vrolijke golden retriever op ons afstuift. Zijn baasje loopt er een eind achteraan met een stok in zijn handen.

'Dag Lobbes,' zegt de vrouw. Ze krabt hem achter zijn rechteroor en ik haal mijn hand langs de goudkleurige vacht. Ze steekt haar hand op naar de man

die nadert.

‘Kira is alles wat ik nog heb,’ zegt ze als de retriever en de man weer weg zijn, en de woorden komen nu naar buiten alsof ze de kraan verder heeft opengezet. ‘Toen de kinderen groot waren, zouden we samen nog leuke dingen gaan doen. Mijn man en ik, bedoel ik. Maar toen kreeg het hem te pakken. De k-ziekte. En nooit klagen. Nooit. Niet over de pijn, of de stomme pech dat hij het wel kreeg en een ander niet. Geen kik gaf-ie. Geen onvertogen woord.’

Ik wil iets zeggen, of iets doen, maar ik weet niet wat. Ik kijk opzij en vertraag mijn pas, want misschien wil ze stilstaan, maar zelf houdt ze haar tempo vol. We zijn weer tussen de huizen.

‘Ik heb hem zien aftakelen. Dat rottempo waarmee de kilo’s eraf vlogen. Met de dag zag ik hem achteruitgaan. Hij vond niks meer lekker. Alle leuke dingen worden me ontnomen, zei hij op een ochtend, toen hij z’n eitje van zich af schoof. Dat was misschien de enige wanklank die ik ooit van ’m hoorde. Hij zei: zelfs als je de doodstraf krijgt, heb je nog recht op een laatste maaltijd. Iets wat je echt lekker vindt. Maar mij smaakt nu al niets meer. Hij zat in z’n pyjama toen. De laatste weken zat hij alleen nog maar in zijn pyjama.’

Ze kijkt omlaag. ‘Maar we slaan ons er wel doorheen, hoor.’

Ik zie het weer opwellen in haar ogen, ze kijkt vooruit tegen de streng opzettende wind in en een traan kruipt horizontaal over haar slaap weg bij een streep uitgelopen mascara. En alsof ze nu pas bedenkt dat het ook anders kan uitpakken, en dat ze sowieso straks alleen thuis zal komen, moet gaan zitten wachten op het telefoontje van de dierenarts morgenochtend, en alsof ze het ineens erg graag over iets anders wil hebben, zegt ze: ‘Mag ik vragen hoe je heet?’

‘Amber.’

Dat herhaalt ze: ‘Amber.’

‘Ja.’

Ik zeg: ‘Ik begrijp u, geloof ik.’

En daarna vertel ik.

Het was aan het eind van mijn derde dag. Ik had het conservatorium een maand eerder definitief opgegeven en dacht aan muzikwetenschappen, maar

had me nog niet ingeschreven. Dit was mijn tussenstop: pr voor een klein boekingskantoor voor folk, jazz en wereldmuziek. Sara had me eraan geholpen.

En hij werkte er dus ook.

Hij had een grijs shirt aan die middag, toen hij me meevroeg naar het terras, en we hadden het over muziek, Pixarfilms, hoelang Hyves nog zou bestaan en of we nou atheïsten of agnosten waren. Ik vertelde hem aarzelend dat ik cello speelde, een overblijfsel van een kort daarvoor afgebroken studie aan het conservatorium, en ik zag de oneindige verbazing in zijn oneindige ogen. Alsof ik had gezegd dat ik Banksy was, dat ik het Guggenheim ontworpen had, dat ik elke dinsdagavond tussen zeven en acht met dolfijnen zwom.

Die avond nam hij me achter op de fiets mee naar de albumpresentatie van een beginnend Vlaams bandje. Ik moest toen nog wennen aan het spontane dat hem leek te omringen. Zomaar opstaan en besluiten tot iets wat niet al weken in mijn agenda stond. Met Mattias was het alsof dagen en uren waren op te rekken en er altijd nog iets anders tussen paste, zelfs, of juist, als je het op het laatste moment bedacht.

Op de terugweg vroegen we elkaar bij elke straathoek of we nog steeds dezelfde kant op moesten.

Hij liet vaak kaartjes voor me opzijleggen als ik nog niet zeker wist of ik ook naar een concert kwam terwijl hij er al was. We bezochten festivals met vrienden. Hij had een lange afspeellijst samengesteld op Spotify, om als wekker te gebruiken. Dat bekende nummer van James Brown stond er ook tussen, want het leek ons grappig om op een ochtend wakker te worden met ‘Wooo! I feel good, tanananananana’, maar de shuffle-functie zette hem nooit vooraan.

Hij speelde *Football Manager* en was al zo’n vijftig jaar de toekomst in gesimuleerd. Op een gegeven moment krijg je een zoon in dit spel, zei hij eens. Dan zit er ineens iemand in je jeugdteam met jouw achternaam. Maar ik heb hem nooit horen zeggen dat hij vader was geworden, en als het zo was had hij het me verteld. Dat was een van de dingen die hij me graag zou hebben verteld.

Ik vertel de vrouw ook dat we aan het eind van de zomer op de Parade waren. Er waren stands waar je kon eten en drinken, caravans, picknicktafels en krijtborden met tenten waar voorstellingen plaatsvonden. Aan een tussen de bomen gespannen lint hingen lampionnen die oplichtten toen het begon te schemeren. We keken vooruit. We maakten plannen. We boekten een

weekendje weg, daar, terwijl we daar zaten. We verzonnen voorstellingen waarmee we zelf een van de tenten zouden vullen. En even voor tiengen gingen we in de rij staan voor de zweefmolen. Het bleek het laatste rondje te zijn voor ze zouden doorreizen naar een andere stad. We bleven een eeuwigheid zweven terwijl het personeel onder ons iedereen bedankte.

En die dag, net die laatste dag, maakten we ruzie.

Het was al die tijd misschien gewoon de makkelijke uitweg geweest, te geloven dat alles wat hij wilde zou lukken. Dat was niet zo. Natuurlijk was dat niet zo. Bands konden voor meer geld en een groter publiek op festivals optreden, en daar kwamen er steeds meer van, dus voor de poppodia bleef bijna niets over. Ik had hem al een paar weken niet meer gehoord over dat koffiezaakje. Hij praatte minder. Ik zag de pessimist soms in hem doordringen, en dat mocht niet. Pessimisten waren er meer dan genoeg, toen al. Het werd normaal om iemand die anderen wil helpen een *guttmensch* te noemen, terwijl een steeds groter wordende groep angstige mensen zich achter de scheldende zwartkijkers schaarde, omdat die tenslotte alleen maar gelijk kunnen hebben: omdat er op een dag wel iets mis móét gaan, en tot die tijd kunnen ze zeggen *wacht maar af*, en daar is dan niets tegen in te brengen.

We vergeten de fles als er wijn in zat en onthouden hem als er een met benzine doordrenkte doek in geduwd is.

Hij had aan het aanrecht ontbeten, die ochtend, kwam de woonkamer binnen terwijl hij zijn jas aandeed en zei ‘Moet zo weg’ tegen zijn rits. Ik zat op de bank met mijn laptop.

Ik zei: ‘De radiator lekt.’

‘Wat?’

‘De radiator. Op onze slaapkamer. Lekt.’

Hij zuchtte. Ik zag hoe hij zijn vuisten samenkneep. Mattias kon goed zuchten.

Ik ging rechtop zitten.

‘Wat is er nou?’ vroeg ik.

‘Niks.’

Want Mattias kon star zijn, koppig, als zijn vader.

‘Weet je al wat je gaat doen met je werk?’

Hij haalde zijn schouders op, en ik bleef hem aankijken.

‘Ja, wat?’ riep hij.

Mattias had speelse krullen. Als hij zich ergens over opwond, als hij boos werd, sprongen ze mee met wat hij zei.

‘Als je nou...’ probeerde ik.

‘Wat?’

‘Ik bedoel... Als je nou weer aan iets nieuws begint, maak je het dan ook af?’

‘O, dat is het. Daar moet je me voor hebben nu.’

Mattias kon cynisch doen. Hij kon goed cynisch doen.

‘Ja. Dat is het,’ zei ik. Ik wist nu dat dat het was. Ik dacht dat dat het was. ‘Voor de bandjes, de bijles, of wat het dan ook is. Niet half. Volgens mij word je daar niet gelukkig van. Je moet het wel afmaken.’

Mattias kon stil blijven, nadenken, in zich opnemen wat ik tegen hem gezegd had, erop kauwen, hij kon zijn hoofd schuin houden en op zijn lip bijten, en dan kon hij de tegenaanval inzetten. Hij pakte zijn tas van een stoel, zwaaide hem over zijn schouder en zei: ‘Misschien moet jij gewoon eens één keertje niet zo bang zijn. Dat je verdomme een keer iets probeert. Iets dóét. Gewóón doet. Ik weet echt wel wat je denkt als ik thuiskom met zo’n idee. Dat het nooit gaat lukken. En dat je beter gewoon thuis op de bank kunt blijven zitten, want dan kan er tenminste niks fout gaan.’

Mattias kon woorden snel afvuren – *ratatatata* – en me geen kans geven mijn gedachten te ordenen.

‘Voor wie ben je zo bang te falen?’

Ik bleef stil.

‘Mij?’

‘Nee. Niet jij,’ zei ik.

‘Wie dan?’

‘Iedereen.’

‘Iedereen is niemand.’

‘Tuurlijk wel! Je snapt het niet. Iedereen is... allerlei mensen. Dat alles jou nou altijd meezit...’

‘Lul niet,’ zei hij. ‘Durf eens iets te durven, Amber.’

Mattias kon weglopen, ook op momenten dat je nog zoveel tegen hem wilde zeggen, maar dat je er alleen even de tijd voor moest krijgen. Dat deed hij, hij liep weg, de kamer uit en de deur uit en de straat uit, en daarna zag ik hem niet meer, want hij zou vanuit zijn werk in één keer door gaan.

De vrouw en ik blijven wachten bij een straat die afbuigt en daarmee langzaam uit het zicht verdwijnt. Nog altijd weet ik niet waar we naartoe lopen, maar nu tuurt ze deze straat in terwijl ze een haarlok terugstopt in haar opgestoken kapsel.

Ik weet niet of ik verder moet vertellen.

Ze zegt: ‘Als je niet zeker weet of er iets is om in te geloven, ben je een agnost.’

‘Ja. Ik geloof dat ik dat ben.’

Dan pakt ze me bij mijn onderarm, zacht, alsof ze een tak van de weg opraapt voordat iemand erover valt, en kijkt me aan.

Ze vraagt niet hoe het afliep. Ze zegt: ‘Niettemin zal ik voor je bidden. Ik neem je vanavond mee in mijn gebed.’

Ik knik half. Ik weet niet wat ik daarop moet zeggen.

Ze laat mijn arm weer los en zegt: ‘Ik heb d’r van een nestje uit de straat. Kira. Jan wilde nooit iets weten van honden. Maar toen hij ertussenuit gepiept was, stond me eigenlijk niets meer in de weg. Het gekke is: nu zou ik niet meer weten wat ik nog zonder d’r zou moeten.’

Ze heeft m’n arm alweer vast. Ze aait de stof en kijkt de straat in.

‘Het is er nog steeds wel hoor, soms. Dat ik een foto van hem zie, en dan denk ik: Weet je wat, voor mij hoeft het ook niet meer. Ik kom naar je toe.’

Zelfs mensen die niet in God of de hemel geloven hoor je dat soms zeggen. Ik ga naar hem, of haar. Straks zijn we weer samen. Rationeel gezien kun je dat niet denken als je twijfelt aan het bestaan van zo’n plek, maar blijf binnen een armlengte van de dood maar eens rationeel. En dit is wat me soms troost: zelfs als er geen hemel is, dan nog is er geen betere manier om weer bij elkaar te zijn dan je te verstoppen in hetzelfde hoekje van de dood.

We blijven daar staan, en daarna lopen we verder. Ze pakt nog veel vaker mijn onderarm vast, mijn pols, of ze vouwt haar dunne vingers om mijn

mouw, en ik vergeet de hele tijd om naar huis te gaan.

QUENTIN

Het lopen draait om feiten. Om afstand, tijd en tempo. Vier satellieten vertellen mijn telefoon hoe ver ze van me verwijderd zijn, en dan worden die verschillende verklaringen over lengte- en breedtegraden naast elkaar gelegd tot er één mogelijke locatie overblijft. Daar ben ik. Niet ergens anders.

En een moment later: daar. Je kunt het niet mooier maken dan het is.

Met dat hardlopen begon ik in Afghanistan.

Toen ik zeventien was, zag ik een nieuwsitem over een bomaanslag in een van die landen in het Midden-Oosten waar het altijd slecht gaat. Een jongetje liep het camerakader in. Hij vroeg of de verslaggever kon helpen, want zijn opa werd niet meer wakker. Hij trok ook aan de broek van de witte man. Dat onthield ik.

Na het vwo deed ik geschiedenis. Ik onderbrak de studie na twee jaar, ging naar een open dag van de landmacht en meldde me aan. Dat ging gemakkelijk.

Anderhalf jaar later stemden 78 van de 150 Kamerleden voor een politietrainingsmissie in Kunduz, en weer vijf maanden later stond ik met driehonderd anderen bij zestig graden in het zand. Maar we zeiden tegen elkaar dat het wel meeviel, want de lucht was heel droog en dan was het qua gevoelstemperatuur hooguit vijftig.

We zeiden ook tegen elkaar dat we vrede en veiligheid kwamen brengen. Omdat ze dat in Afghanistan net zo verdienen als wij in Nederland. Die eerste weken hoorde je dat telkens. Maar de Duitsers zaten er al veel langer en die hadden het daar niet meer over.

De eerste zes weken konden we niks. Ik meen het. *Zilch*. De voertuigen waren er nog niet. De scherfvesten waren te klein. We hadden geen tolken.

Als de anderen films keken, ging ik rennen. Ik kleepte me vroeg in de avond om in het slaapvertrek, trok een zwarte broek en een groen shirt aan, en liep langs de betonnen muren, de slaapzalen en de gemeenschappelijke ruimtes. Terwijl de zon achter de besneeuwde bergtoppen in de verte verdween, liep ik over de basis. Zesentwintig kilometer – nooit meer en nooit

minder. Dan viel de schemer en spoelde ik onder de douche het zand uit mijn neus.

Als ik 'Fake Empire' van The National hoor, moet ik altijd denken aan die zeven maanden. Het was het eerste nummer van het album dat ik opzette als ik ging lopen. Ik weet nog precies waar ik was als de blazers invielen. Dan had ik de poort rechts achter me gelaten en links de rivier zien liggen.

Na de eerste week stuurde ik Mattias een sms.

Maat. Goed zeg, die plaat.

En hij: *Zei ik toch.*

Er moet veel gebeuren voordat je niet meer gelooft in waar je ooit van overtuigd was. We trainden Afghaanse mannen die zeiden dat ze agent wilden worden. Ze drukten zich op en sloegen tegen een boksbal. We leerden ze kaartlezen en fouilleren en oefenden huiszoekingen door het met Playmobilpoppetjes voor te doen. Je verzint het niet.

De minister van Buitenlandse Zaken kwam langs. Hij sprak van 'de sfeer proeven' en 'kijken hoe het ervoor staat'. Vinkte beide taken af en smeerde 'm weer.

Twee keer sloeg een raket in vlak bij de basis. En er was een halve week dat we de poort niet uit mochten omdat een paar debiele Amerikanen een koran hadden verbrand.

In Nederlandse kranten stonden artikelen over de missie. 'Natuurlijk ga ik straks tegen de opstandelingen vechten,' zeiden de Afghaanse agenten in opleiding tegen journalisten. Maar dat mocht niet, want het was een politietrainingsmissie. Anders was er om te beginnen al helemaal geen Kamermeerderheid voor geweest. Dus als die gasten na onze opleiding een busje talibanstrijders tegenkwamen, hielden ze het maar mooi bij het uitschrijven van een parkeerboete.

Toen ik na zeven maanden werd afgelost door een nieuwe lichter, had ik het besluit vóór de landing in Eindhoven al genomen. De Nederlandse jongens hebben twee jaar in die puinhoop gezeten, alles bij elkaar. Kunduz is voor niks geweest. Sprints op een marathonparcours.

We willen je erbij houden, zeiden ze.

Ja, de groeten.

Ik nam ontslag en dacht: wat zal mijn moeder blij zijn.

In Nederland ging ik bij een hamburgertent werken. Dat was hoogstens drie dagen per week. Op de andere dagen sliep ik uit, en 's middags rende ik. Of ik zocht Mattias op en dan deden we niets bijzonders. Hij praatte en ik luisterde. Hij wilde mondharmonica leren spelen. Een wekelijkse popquiz organiseren. Naar IJsland en zien waar *Game of Thrones* is opgenomen.

Hij had ooit op een festival een groot bord zien hangen met daarop *Make no little plans*, en er een foto van gemaakt. Daar dacht ik vaak aan terug als zijn ogen groot werden en hij van wal stak. Je moet die dingen gewoon proberen, vond hij, anders weet je zeker dat het niet gebeurt. Zoals bij zijn vriendin, die alles 'praktisch' bekeek: dat sprak hij uit met een bijsmaak. Een popquiz moet je heel goed voorbereiden. Mondharmonica spelen is moeilijker dan het lijkt. IJsland is duur, niet alleen het vliegen, maar helemaal het dagelijks leven.

Mattias had het nooit over voorbereiding, en al helemaal niet over dagelijks leven.

Toch was er niets waar hij meer van opleefde dan van haar. Dat moet ik erbij zeggen. Ik heb één keer achter ze gezeten in de bus, toen het net aan was. Ze hadden mij niet zien zitten. Ja, ik kan niet precies zeggen waar het aan lag, maar toen ik drie haltes later uitstapte wist ik het. Zij sorteerde de losse onderdelen, kreeg hem op orde.

Toen we een keer zaten te drinken in het centrum, zei hij: 'Wij gaan ook zoiets beginnen.'

'Wat?'

Hij gebaarde om zich heen. 'Zo'n cafeetje als dit. Goeie muziek en goeie koffie. Bier misschien.'

'Daar moet je een vergunning voor hebben.'

Hij keek naar me en ik wist wat hij dacht: precies wat Amber zou zeggen.

'En bovendien, je slaapt nooit voor vier uur 's nachts,' zei ik.

Hij gooide zijn handen in de lucht. 'Goed, oké, alleen koffie.' De serveerster kwam direct aanlopen, en Mattias maakte van de verwarring gebruik door nog twee bier te bestellen. In één beweging wendde hij zich weer tot mij en prikte een vinger tegen mijn borstkas. 'Dat gaan we doen, hè. Een klein pand, net buiten het centrum. Niet te groot.'

Ik proostte met hem mee, en hij fantaseerde zeker twee uur door. Er elke ochtend naartoe lopen, de machines aanzetten, de tafels schoonmaken. Met

een theedoek over je schouder zien hoe de ochtendzon over het raam kruipt, over de naam die je binnen in spiegelbeeld leest. We zouden altijd een antwoord hebben op de vraag wat er op stond. Bij ons ontdekte je goede muziek. Sterker nog, we konden je erover vertellen en meer van dat soort liedjes aanraden. Elke dag een nieuwe playlist. De tracks die je hoorde stonden op de bon, inclusief link naar de afspeellijst.

‘Een koffietentje,’ herhaalde hij. ‘Dat gaan we doen.’

De Gegoede Burgerij is zo’n hippe burgertent. Ingrediënten staan met de inhoudsmaat ‘een vleugje’ op de menukaart. We hebben geen sla, maar *coleslaw*. Acetosjalotten zijn net zo vanzelfsprekend als ketchup. Het geheel wordt meegegeven in van dat hoogwaardige kreukpapier waar, mocht je het ergens zonder burger zien liggen, net zo goed lingerie van de Hunkemöller in verkocht zou kunnen zijn. Als we de burgers aan tafel serveren, zeggen we er nog net niet bij dat de kaas zeven maanden heeft liggen rijpen op de rug van een langharige bizon en dat het geheel bijzonder goed samengaat met een cabernet sauvignon uit 2014.

Luister, ik wilde gewoon niet achter een bureau zitten. Nooit gedaan ook. Achter een bureau beweeg je niet. En ik wilde me niet meer laten leiden door beslissingen van een regering, door de media uitgelegd als slechtere keuzes dan ze al waren en verder van elke nuance ontdaan door de buurman die er zijn woede mee wil aansteken. Ik wilde alleen nog te maken hebben met mensen die ik zelf tegenkwam. Simpele gesprekken met ze voeren. Ja-nee vragen stellen. Of het meenemen of hier opeten was. Of het gesmaakt had. Ik wilde met alle meisjes mee naar huis die aan de overkant bij de Yoghurt Barn een Brownie Bango of een Proud Pistachio met kleine hapjes naar binnen lepelden, en ik wilde dat ze het dan zo naar hun zin hadden dat ze andere meisjes bij de Yoghurt Barn zouden aanraden mij ook een keer mee naar huis te nemen.

In de maanden nadat Mattias op het idee was gekomen kreeg het idee voor de koffiezaak vorm. *Playlists*, dat was de werktitel, zei hij. Met hulp van een kennis van Mattias maakten we een businessplan. We gingen bij de bank langs voor een lening.

En gaandeweg raakte ik enthousiast. We zouden het zelf doen, een kameraadschap met een gezamenlijk doel, geen orders van wie dan ook.

Mattias had het er graag over. We zouden met iedereen een praatje maken, maar nooit over het weer beginnen. We zouden geen kranten op tafel hebben,

en geen tv's aan de muur. We zouden vrienden worden met de mannen die ons bij binnenkomst een ironische boks zouden geven en die zeiden dat ze dankzij ons Brett Dennen of The Milk Carton Kids hadden ontdekt. Er zouden meisjes komen die we na verloop van tijd 'schat' mochten noemen en die een mintgroene beker thee in hun schoot zouden houden als een ei dat elk moment uit kon komen.

*

De dag na Mattias liep ik 11,2 kilometer. De eerste tien minuten gebeurde er niets. Mijn botten kraakten en de kou beet in mijn ogen. Daarna nam het fysieke het over.

Alleen het lopen hielp, die eerste weken. Ik sloot mijn PlayStation aan en sloeg in GTA 5 iedereen op z'n bek, tot mijn vingers ook zonder controller ertussen krom bleven staan. Eens per dag voerde ik de goudvissen van mijn huisgenoot gekleurde schilfers. Ik pakte een stoel en keek toe hoe het water vervuilde en een van de twee zich zonder enig verzet op zijn rug draaide.

Ik kocht nieuwe hardloepschoenen. De verkoopster maakte een opname van me terwijl ik op een loopband rende. Ze zei dat ik bij het afzetten iets naar buiten uitkwam, en dat het echt het best was als ik het model van honderdtachtig euro nam. Ik deed er drie paar witte hardloepsokken bij, een lange broek voor als het koud was, een trui en een houder voor mijn telefoon met een gleuf voor mijn huissleutel.

Van de schoenen kreeg ik blaren. De grootste gloeide op de hiel van mijn rechtervoet alsof ik er een sigaret mee kon aansteken. De tape waarmee ik ze afplakte liet weer los tijdens het lopen. Na twee weken gingen de schoenen naar mijn voeten staan en ging het beter.

Ik probeerde nieuwe routes uit en dacht aan de satellieten die mijn bovenarm bleven volgen. Kilometers langs het strand. Een grindpad aan het water, een spoorwegovergang, een viaduct, een park. Een grote vijver met fontein op driehonderd meter van mijn huis. Nooit eerder gezien. Flats, vlonders, gras, parken, hoog keffende terriërs die boven het geluid van mijn oordoppen uit kwamen. Terug in de straat luisterde ik naar de staccato vrouwenstem die mijn inspanning in statistieken samenvatte.

Het hielp als mijn benen 's avonds zwaar waren. Ik wilde merken dat ze in een uitgeputte, verlamdende slaap waren gevallen na een uur op de bank. Dat de spieren in mijn bovenbenen strak stonden als ik naar de keuken liep voor een glas water.

Het werd winter. Begin januari was ik in anderhalve maand zes kilo afgevallen. Daar zei niemand wat van.

In een hardlooptijdschrift las ik dat je tijdens het rennen in een veel sneller tempo nieuwe neuronen aanmaakt dan op elke andere manier. Neuronen zijn de verbindingen tussen hersencellen, die flarden informatie aan elkaar doorgeven. Als ik liep stelde ik me voor dat de oude wegbrandden en de nieuwe opkwamen als ontkiemende zaden.

Tot die dag. Tot ik dat beest zag.

Als er iets is wat ik heb overgehouden aan het leger is het een permanente alertheid: alles zien, altijd reageren.

Voor ik het zelf doorhad was ik de laatste meters gaan sprinten en had de halsband vast. Toen de mist en de regen optrokken en ik omhoogkeek, zag ik Amber voor me staan. Haar blond krullende haar, vermoeide ogen. Een smal horloge om haar pols toen ze aarzelend haar hand opstak.

De weerstand, ook bij haar.

‘Hé,’ zei ik. ‘Jij bent het.’

Ik dacht aan het doortellen op mijn arm. Pakte mijn telefoon uit de houder en ontgrendelde hem. Pauze. Voor niets geweest. Of ik moest binnen twee minuten weer weg zijn. Dat kan je met wat pech ook overkomen bij een stoplicht.

Toen we bij die boom stonden te hannesen met dat touw, merkte ik hoe het zweet afkoelde. En toen begon die troela ook nog te jengelen.

Dat was het moment dat ik het verlies terugvond. Ik kon het niet ontwijken, er niet meer omheen rennen.

Misschien was zij het, omdat ik haar weer zag. Amber. Ze leunde tegen de wind en de regen in, keek eerst naar niets en toen naar die hond aan de boom en dat huilen van die vrouw, en het was of we opnieuw afscheid van hem namen. Alsof hier in dit park die kist in dat gat zakte, almaar dieper, de katrollen aan het werk, de schaduw van de koude grond klaar om het hout in te slikken. Ze zei ‘Dag, lieve Mattias’ en knielde om het hout nog een laatste

keer aan te raken, het lukte nog net, ze kon er nog net bij, ik stond op een paar meter afstand en bewoog niet, en toen was hij weg.

*

Een dag later kreeg ik een mail van mijn moeder. Normaal gesproken mailde mijn moeder me zelden. Alleen toen ik in Kunduz zat. In de onderwerpregel typte ze dan altijd: *thuisfront*. Daaronder geouwehoer. Nieuw tuinmeubilair, een verbouwing bij de burens en dat het kind van een nicht zo ontzettend leuk opgroeide.

Nu niet. Ze vroeg of ik nog aan hardlopen deed. Ze zei dat ze een vriendin had, en die kende weer iemand die graag liep, maar die was blind. Ze typte: 'En nou zoekt hij iemand om mee te trainen, want hij wil het dolgraag blijven doen. En toen dacht ik aan jou.' Zijn telefoonnummer stond erbij.

Ik antwoordde dat ik niet goed begreep wat er van me gevraagd werd, maar laat ook maar, want ik heb er sowieso geen trek in.

De volgende dag om zeven uur 's ochtends sloot ik de voordeur achter me, klemde de sleutel in de houder en rende de straat uit.

De tijd van routes uitproberen was voorbij. Succesvolle mensen besteden geen energie aan het maken van keuzes die er toch niet toe doen. Steve Jobs droeg ook elke dag opnieuw een zwarte coltrui, een blauwe spijkerbroek en lichte New Balance-sneakers. Dus ik rende rechte stukken langs de weg. Kilometers, kilometers. Ik meed de plek waar ik Amber was tegengekomen.

Het liefst had ik lange, lege fietspaden langs de autoweg. Ik hier en zij daar, in hun metalen blikken, hun rookhokken, telefooncellen op wielen. Niemand die me langer dan een seconde aankeek.

Om twintig over acht was ik thuis. Zestien kilometer, volgens de satellieten. Het was nog donker. Ik trok me af en nam een douche.

De volgende ochtend liep ik bijna achttien kilometer. 's Middags ging ik weer. Maar na drie kwartier kwam de spanning op langs de buitenzijde van mijn rechterschoen. Met elke stap draaide ik de pijn verder aan als tussen een bankschroef. Eruit lopen, dacht ik. Houdt zo wel weer op. Het zou niet mijn

eerste pijntje zijn. Ik leefde op pijntjes. Ze vertelden je dat je iets gedaan had.

Na twee kilometer moest ik alsnog de eerste afslag nemen en ik wandelde naar huis terwijl het erger werd.

Ik ging op bed liggen. De pijn klopte in mijn voet en straalde door naar mijn scheenbeen en kuit. Ik zocht op mijn telefoon naar *'girl on girl'*. Ze stonden tegen een glazen schuifpui. Buiten scheen de zon op een plantsoen. Ze trokken elkaars yogakleding uit. Daarna ging ik hinkelend naar de douche.

De volgende ochtend was de pijn vertienvoudigd. Ik wilde naar de stad. Andere schoenen kopen. Het lag aan die dure kloteschoenen. Ik was verkeerd geadviseerd. Maar het kostte me al moeite naar de bushalte te lopen. Halverwege bedacht ik dat ik niet eens zou kunnen passen, laat staan weer proeflopen op die band. Ik keerde om en zag al op tegen de terugreis, de zeshonderd meter naar mijn voordeur, met daarachter de bank en de programma's die overdag op tv zijn. Mijn dagen verkruiden voor m'n ogen. Ik zag voor me dat ik over een paar jaar op feestjes naar de andere gasten zou opkijken en verhalen zou beginnen met *'Toen ik nog kon lopen'*.

*

Ik lag languit op de bank. Er was een tennistoernooi bezig. Het regelmatige getik van een rally en om de zoveel seconden een applaus, waarna de commentator iets mocht zeggen. Dan weer stilte en getik. De deurbel ging, en ik deed niet open. Daarna ging de bel van de buurvrouw. Ik hoorde een munt op de lege bodem van een collectebus vallen.

Toen deed ik het toch. Ik pakte mijn telefoon en zocht de mail van mijn moeder. Klikte op het nummer. Keek op het scherm naar de verbinding die tot stand kwam.

Hij ging over. Een tweede keer. Even twijfel: dit is waanzin. Mijn vinger al bij de rode knop. Toen hoorde ik gestommel en drukte de telefoon weer tegen mijn oor.

'Dit is Chris,' zei de stem aan de andere kant.

Zoals we daar stonden, die eerste ochtend in het park, deed het me in de verte denken aan de stilzwijgende kameraadschap die ik gemist had. Schouder aan

schouder. Alle anderen, alle thuisblijvers, beschimpen omdat ze het nooit zullen begrijpen. De een niets zonder de ander. En dan de pas erin.

Tussen onze polsen zat een lichtblauwe strook van een afgeknipte handdoek, van zo'n dertig centimeter. Hij hing lullig tussen ons in.

Die blinde leek gewoon voor zich uit te kijken. Ik vroeg of hij er net zoveel last van heeft als anderen als er een vliegje in zijn oog waait, en hij zei: 'Reken maar.'

Chris was in de veertig. Al grijzend, maar misschien had niemand hem dat ooit verteld. Hij had mijn lengte, wat goed uitkwam nu we met een geïmproviseerd polsbandje aan elkaar vastzaten.

Hij stak zijn vlakke hand naar voren en zei: 'Laten we eerst gewoon wat wandelen.'

Dat deden we. Ik had een recht stuk uitgekozen.

'Als we schuin gaan, moet je het zeggen,' zei hij. 'Denk maar niet aan dat bandje. Eerst gewoon zeggen.'

'Beetje naar links,' zei ik. Hij corrigeerde en toen zaten we goed.

Hij schuifelde over het pad als iemand die iets niet kan vinden in de supermarkt. Had ik hem bij onze eerste ontmoeting niet iets horen zeggen over halve marathons? Dat moest een grap zijn geweest. Zelfs voor wandelen lag het tempo laag.

'Mag ik je een tip geven?' zei hij. 'Probeer de arm waar dat bandje aan vastzit zo veel mogelijk stil te houden. Als je beweegt, denk ik dat je iets wil zeggen. Als je als een malle met die arm begint te zwaaien zonder dat er een boodschap bij hoort, raak ik in de war.'

Ook dat nog.

Ik zei: 'Staat genoteerd.'

We stiefelden maar door en zwegen een hele tijd. Zijn ademhaling was regelmatig. Ik vroeg me af wanneer we vaart zouden gaan maken, maar had het vermoeden dat ik hem eerst nog een tijd zou moeten uitlaten alsof hij bij elke boom overwoog ertegenaan te pissen.

Na een paar minuten vroeg ik hem maar hoe het kwam. Ja, want ik wist het anders ook niet.

'Wat bedoel je?' vroeg hij.

'Gewoon, hoe het komt dat je blind bent.'

Hij begon meteen te ratelen. Dat zijn zicht sinds zijn negende langzaam achteruit was gegaan. Dat hij als tiener hele periodes blind was, waarna zijn zicht weer even terugkwam. Dat het nu wel definitief klaar was. Maar dat hij dus ook weer niet honderd procent blind was, omdat hij wel wat felle kleuren kon onderscheiden.

‘Ik kan soms oranje en felblauw zien,’ zei hij. ‘Het is als vuurwerk.’

‘Toe maar. Vuurwerk.’

‘Ja. Vooral als de zon schijnt. Ik merk nu wel dat hij daarvandaan komt,’ zei hij, en hij wees schuin omhoog.

Hij had nog gelijk ook.

Time: One. Hour. Six. Minutes. Distance: Four. Point. Seven. Three. Kilometers. Average pace: Thirteen. Minutes. Ninety-two. Seconds. Per kilometer.

Chris praatte graag. Dat had ik rap begrepen. Hij kwetterde nog een tijdje door toen we het park uit waren, over zijn dochter en over zijn werk, en daarna zaten we bij mij thuis. Ik begeleidde hem naar een stoel. Hij zei: ‘Leg mijn hand maar op de rugleuning. Dan red ik het verder wel.’

Ik vroeg wat hij wilde drinken. Water. Liep naar de keuken, kwam terug en zette het voor hem neer. Toen keek ik de kamer rond.

‘Er is hier al heel lang niemand meer geweest,’ zei ik.

‘Dat blijkt wel,’ zei hij. ‘Wat een bende.’

We hadden het over tijden en wedstrijden. Hij vroeg hoe ver en hoe snel ik normaal gesproken liep, en ik merkte dat ik licht overdreef. Ik zei: ‘Twaalf, veertien kilometer.’ Ik zei: ‘En dan tussen de vijf en vijf minuut dertig per kilometer.’

Hij knikte met milde goedkeuring.

‘En jij?’

‘Ik moet opnieuw beginnen. Met mijn vorige gids heb ik veel wedstrijden gerend, voor hij vertrok. Daar trainden we een halfjaar voor.’

Hij zei ook: ‘Ik moet iemand hebben die net iets harder gaat dan ik. Want dan kan ik aanhaken, snap je? Als ik degene ben die het hardst rent, moet ik

me zorgen maken of je wel mee kan komen en of je wel energie overhebt om aanwijzingen te geven.'

'The blind leading the non-blind.'

'Precies. Dat wordt niks.'

In de maanden daarna gingen we drie keer per week naar het park, altijd op rustige tijdstippen. Na een paar weken op m'n tong bijten zei hij eindelijk: 'Laten we er een drafje van maken.'

Voor de bochten telde ik af. 'Naar links over drie, twee, één, nú.' Dan trok ik rustig maar gedecideerd aan het koord. Hij maakte de bocht met me.

Eén keer ging hij alsnog onderuit. 'Pas op,' zei ik toen er plotseling een fietser de bocht om kwam, maar hij reageerde helemaal niet, en toen ik op het laatste moment zelf maar uitweek in de richting van de berm trok ik hem met een ferme ruk mee. Hij probeerde zijn stappen nog te corrigeren in het lange gras maar viel toch voorover. Het stuk handdoek scheurde.

Hij rolde door op zijn rug en greep naar zijn knie. Bloedstippen prikten door de geschaafde huid heen. Hij bleef gehavend zitten.

Het kostte me even om te bedenken hoe ik moest reageren.

Toen zei ik: 'Zo kan-ie wel weer.'

Hij krabbelde op en zei: 'Dat ging niet goed.'

'Nee.'

'Aan "Pas op!" heb ik niets.' Zijn stem was bars. Hij wreef over zijn knie. 'Want dan weet ik nog steeds niet waar ik voor moet oppassen. En als je me onverwachts naar een andere ondergrond meetrekt, ga ik neer.'

'Ja. Ja, oké.'

'Balans is voor een derde afhankelijk van zicht,' zei de wijsneus.

'Ja, oké.'

Daarmee was de kous af. Later brulde ik een keer 'Fietser van links!' toen er een Spartamet opdook die ik zelf ook niet had zien aankomen. Toen zei hij dat hij blind was, maar niet doof.

We ontwikkelden een routine. Zijn conditie werd beter. Heel snel heel veel beter. Dat was verbazingwekkend. Het was of hij zonder mij stiekem extra trainde. Hij kon langer door. Ik probeerde mijn ademhaling stil te houden en

niet te verraden dat ik erdoorheen zat, maar hij merkte het. Altijd.

Hij stuurde me een link naar een artikel – ik wist niet hoe hij dat voor elkaar kreeg – over een Schotse vrouw die ook door haar staafjes en kegeltjes in de steek was gelaten en nu aan de Paralympische Spelen meedeed. En ik vond een video van een man en een vrouw, zij blind en hij niet, die samen in een recordtijd goud op de honderd meter sprint winnen. Twee meter voor de streep maakt hij haar duidelijk dat ze de beslissende jump vooruit moet maken, haar lichaam naar voren moet gooien om nog twee honderdste van een seconde te winnen op de finishlijn. Ze hoort het, en ze doet het. Gejuich in het stadion, maar ze weet nog niet zeker of ze een record heeft gelopen, dat kun je zien. Hij wel, hij ziet het, maar hij zegt niets. Hij wacht tot de stadionspeaker het omroept. Hij staat ernaast, secondelang, hij lacht breeduit, zwaait al naar iemand aan de kant, en dan is de tijd te horen door de speakers, en hij kijkt toe hoe de blijdschap haar overspoelt. Hoe het besef doordringt. Hij heeft erop staan wachten.

RIET EN HENDRIK

Vroeger wist ze dat ze bijna sliep als ze zichzelf niet meer kon vertellen waar ze drie seconden eerder aan had gedacht. Die geschiedenis was dan niet meer te traceren, als het stuk weg dat je hebt afgelegd in het verblindende grootlicht van een tegenligger.

Nu blijft alles zich herhalen. Nu komt ze er maar niet los van.

Al die zaterdagochtenden, verzamelen achter de kerk. De strakke contouren op de kuiten van de jongens. De val, en dat ze hem wekenlang verzorgde. Een binnengebrachte fiets ondersteboven op de stoep onder het licht van een lantaarnpaal. Naar zijn grote hand tasten terwijl ze de kleinkinderen zagen spelen op het gras.

En vooral die zondagavond bij haar dochter op de bank in de week nadat ze haar oudste kleinzoon kwijtgeraakt was, en de terugweg in de diepe nacht, de tegemoetkomende chauffeur in de veronderstelling dat de flauwe bocht alleen hem toebehoorde, zijn grootlicht opstak (misschien dat daarom die vergelijking in haar opkomt) en dat ze een paar uur later, thuis, nog meer van slaap verstoken dan anders, bedacht hoe makkelijk het zou zijn geweest: te ver uitwijken voor de tegenligger, Hendrik stoïcijns zwijgend naast haar, het contact met het asfalt verliezen, de berm voelen, en dan de ogen sluiten.

Ze opent haar ogen.

Hij staat bij het slaapkamerraam, trekt aan de klink en vloekt in zichzelf.

Wat doe je?

Dit ding. Het wil niet.

Ze ligt onder het witte overtrek. De eikenhouten kast met de platte televisie staat aan het voeteneind. Rechts ervan een plank met foto's. Alle kinderen, alle kleinkinderen. Meer dan alle kleinkinderen zelfs. Links het raam, dat sinds een paar dagen weigert zich nog langer in een hoek groter dan pakweg dertig graden te laten openen.

Dat rot ding.

Hendrik.

Hij hoort haar niet.

Hendrik, laat het toch.

Onwillig draait hij naar haar toe. Hij is de afgelopen tijd kleiner geworden. Het is nog beter te zien nu het bedlampje zijn silhouet uitlicht. Het is zijn rug, denkt ze. Zijn rug staat krom. Ze ziet nu wat haar dochter bedoelde, vorige lente, dat weekend in het bungalowpark. Met één hand een spreekrichting afschermend: pap gaat een beetje krom lopen.

De slapeloosheid van Riet was bekend bij de familie. Dat oma wakker lag. Dat ze een transistorradiootje onder haar kussen had liggen. En ook dat ze langlopende meningsverschillen met opa in haar voordeel besliste door 's ochtends te verzinnen dat ze iets had gehoord wat haar standpunt ondersteunde.

Zo had ze hem ervan kunnen weerhouden op zijn tachtigste nog het dak op te gaan om zelf zonnepanelen te leggen.

Ik hoorde vannacht op de radio dat daar zoveel ongelukken mee gebeuren.

O?

Ja. Hadden ze het allemaal over.

De nacht was jarenlang van haar alleen geweest. Ze had vaak het gevoel gehad die naar haar hand te kunnen zetten, luisterend naar het spiegelbeeld van de dag, de praatprogramma's waarin luisteraars mochten inbellen met hun eigen verhaal, vanuit een eenzaamheid en een zonderlinge waarheid die ze herkende, slechts op elk heel uur onderbroken door een matte mannenstem die de gruwelen van de dag poogde samen te vatten voor de nachtelijken.

Maar nu is hij net zo wakker als zij.

Hoe ze elkaar ontmoetten: dat verhaal vertelde hij het beste. Begon met het wielrennen, praten we over meer dan zestig jaar geleden. Opa koerste. Hij had een toekomst op de fiets. Een gróte toekomst.

Ze verzamelden elke zaterdagochtend achter de kerk. Daar stapten de jongemannen op. Zij werd soigneur van het groepje. Ze zorgde voor eten en bidons.

Hij viel. Het was 1957. Einde opmaat naar profcarrière. In de weken erna, eerst in het ziekenhuis en later bij hem thuis, week ze niet van zijn zijde.

Nog altijd begon hij er op verjaardagen weleens over, dat hij ooit met Jef

Schils gekoerst had. Maar steeds minder mensen keken op bij die naam. Jeetje, Jef Schils. Als hij ervoor in de stemming was, zoog hij wat namen uit zijn duim, gewoon om te kijken wat er gebeurde. Dan zei hij iets als: opa heeft destijds nog gefietst met Peertje Pierkekens en Bertus Koppelstuk. Jeetje, Bertus Koppelstuk.

Over haar zei hij dat hij d'r al eens over de kermis had zien lopen, weken voor die ochtend achter de kerk, maar haar toen niet had aangesproken. Niet dat hij niet durfde, natuurlijk (hoofden zijn richting op gedraaid, hapjes op tafel, het mooie servies door haar tevoorschijn gehaald), nee, dáár had opa geen problemen mee. Opa dacht gewoon: dat komt nog wel. Opa dacht: die loopt mijn kant nog wel op. Wielrenners konden in die tijd aan elke vinger wel een meisje krijgen, maar opa koos deze.

En deze bleef, ook nadat hij gevallen was.

Ze trouwden, al had dat van hem niet hoeven. Het huwelijk was bemoeienis van buitenaf. Het huwelijk en belastingen. Ze betrokken een huisje in een jarendertigwijk, iets ten oosten van het centrum van de middelgrote stad, tussen een volksbuurt en nieuwbouwflats. Je kon de deur niet uit of je liep tegen de kinderwagens op. Jongens en meisjes die aan de hand van hun ouders leerden lopen op net gelegde stoeptegels.

Om hen heen dijde alles uit. Het centrum leek zo hard te groeien dat ze er binnenkort in zouden wonen zonder te hoeven verhuizen.

Toen er op de straathoek een klein pand op de begane grond vrijkwam, twijfelde hij geen moment. Het fietsenmaken had hij als kind van zijn vader geleerd. De fiets, had zijn vader altijd gezegd, is een verlengstuk van de mens. Alle andere vervoersmiddelen ondermijnen wat het lichaam zelf al kan. De fiets versterkt die eigenschappen juist. Onze benen, armen, longen, ons zicht. Op een fiets speel je niet vals, zei zijn vader. Nu hoorde hij zichzelf dat al jaren zeggen.

De zaak kende een stoeve start. De volkswijk wilde niets van hem weten en de flatbewoners zag hij nooit.

Maar het lukte, gaandeweg.

Buurtbewoners zagen hem vaak 's avonds nog werken op de stoep voor de zaak, onder het net toereikende licht van de lantaarnpaal. De volgende ochtend reed hij de gerepareerde fietsen zelf naar het huis van hun eigenaren en overhandigde ze met een combinatie van trots en vanzelfsprekendheid.

In een land dat opnieuw moest worden opgebouwd had je niets aan uitsloverij. Dat wist Hendrik. Het ging erom hard te werken en niemand te bedonderen.

Zo verstreken de jaren. Ze kregen een zoon en een dochter. Zij zorgde voor ze, hij gaf ze een moersleutel in de hand en een wiel om aan te draaien als ze tussen de middag naar de zaak kwamen. De verhalen over wat ze op school hadden meegemaakt gingen goed samen met het tikken van een ronddraaiend wiel.

Eens per jaar liet Hendrik de belastingadviseur komen. Ter voorbereiding kocht hij de goedkoopste koffie die hij kon vinden. Hij gaf de man een handgeschreven overzichtje met inkomsten en uitgaven. Alles paste op één velletje.

Dat kan zo niet, had die man de eerste keer gezegd.

Dat kan zo prima, zei Hendrik.

De adviseur nam het velletje aan, sloeg staand zijn eigen map met administratie open, bladerde er te snel en te obli gaat doorheen om echt iets te kunnen controleren, dronk plichtsgetrouw zijn kopje leeg, trok een moeilijk gezicht, accepteerde Hendriks contante betaling voor bewezen diensten en vertrok weer.

Dat was het enige moment in het jaar dat Hendrik zich met de overheid inliet. Hij liet Riet de geboortes van Kristianne en Henk opgeven bij de gemeente. Hun pensioen regelde hij zelf. Een rijbewijs had hij niet. Zijn stempas gebruikte hij om opgehoopt vuil van een frame te vegen.

Toen de kinderen het huis uit waren, werkte Riet als verpleegster. Ze stopte toen hij zeventig werd en de zaak net had verkocht aan een jonge knaap uit de voormalige volksbuurt die hem jaren geleden was komen helpen en sindsdien was gebleven. Hij mocht ze voortaan te woord staan, de klanten, die steeds ondankbaarder leken te worden, vaker kwamen klagen, niet meer groetten als ze langsliepen. Hij mocht de mannen nakijken die met baarden en jurken het straatbeeld gingen bepalen.

Ze boekten dagjes weg met de trein, stonden langs de lijn bij Mattias' voetbalwedstrijden en lazen de kranten in de bibliotheek totdat hun lichamen begonnen tegen te werken.

Hendrik moest het als eerste toegeven. Dat, zoals hij het zei, de tandwielen versleten waren.

Soms zag ze hem aarzelen, als ze vanuit de bibliotheek langs de straathoek

kwamen. Hij had er sinds de verkoop nooit meer een voet binnen gezet. Nee, zei hij als ze ernaar vroeg, ik mis het niet. Er viel niks te missen. Hij gaf af op de kebabzaak die ernaast gekomen was, met de nijldige jongeman in zijn gammele witte tuinstoel voor de deur. Dit schaadt onze zaak ook, zei Hendrik. Weet ik zeker. Ik kan het gaan vragen, maar ik zie het zo al.

Zijn rugklachten verergerden, en hij kreeg te horen dat er een wachtlijst was. Een vriend van vroeger overleed bij een standaardgreep en hij nam het het ziekenhuispersoneel kwalijk. Het euroteken verving het guldenteken, maar de bedragen bleven mooi hetzelfde.

Terwijl ze het trappenhuis bestegen, zei hij: Wij bouwden het op, zij breken het weer af. Zij begreep dan niet over wie hij het precies had, maar was zo verstandig er niet naar te vragen.

Hendrik, kom.

Ik mag toch nog wel zeggen wat ik denk?

Zij zweeg en telde de treden.

Hij zei: Hier komen ongelukken van.

*

Ze wisten zelf ook wel dat dit niet hun ideale invulling van een vrij weekend was. Opa en oma zijn niet gek. Als kleinkind zit je niet te wachten op een weekend in een familiepark omdat twee oudjes zestig jaar samen zijn.

Maar ze hadden er alles aan gedaan om het iedereen naar de zin te maken. Betaalden de hele mikmak, om te beginnen. Verzorgden eten en drinken. En ze lieten ze vrij om te doen wat ze wilden, afgezien van die ene avond, die van het daadwerkelijke jubileum, hun zestigjarige huwelijksdag. Het zou leuk zijn als iedereen dan bij elkaar is in onze bungalow. Zo had het in de uitnodiging gestaan: het zou leuk zijn.

En iedereen was er. De zon zakte weg over het gras naast het bakstenen huisje, binnen stonden chips en blokjes kaas op het aanrecht en een thuistap op het barretje. Op bij elkaar geschoven formicatafeltjes waren salades en broodjes uitgesteld. De oudsten van de familie zaten op de bank in het huisje, de jongsten waren buiten of deden spelletjes op de plavuizen.

Iemand leunde tegen het aanrecht. Iemand slalomde met een bordje door de drukte. Iemand prikte zijn plastic vork stuk op een zuur uitje. Iemand lepelde een hap huzarensalade op. Iemand stootte in het voorbijgaan een van de onderste stenen uit een Jenga-toren.

Maar hij was degene die door de anderen naar voren werd geschoven met het cadeau, als oudste van het stel, namens alle kleinkinderen. Riet nam het aan, een klein doosje met daarin alleen een kaartje met een gebruikersnaam en wachtwoord.

Het is voor Netflix, zei Mattias.

Wat is Netflix? vroeg ze.

Televisieseries. Kun je kijken wanneer je zelf wil. Een soort videotheek. Je hoeft alleen maar deze gegevens in te vullen.

Meer vertelde hij er niet bij.

Zo kende ze hem. Die zegt geen woord te veel, zei Riet soms tegen Hendrik.

Dat weekend keek ze toe hoe Mattias naast zijn vriendin zat, een hand op haar knie op de rand van het subtropisch zwembad, een kleine blik van liefde waarmee hij haar zonder woorden vroeg of ze zich nog op haar gemak voelde tussen zijn familie, en dat was genoeg, ook voor Riet.

Na het weekend zei ze tegen Hendrik: Dat past wel, met die twee.

Sinds dat weekend in het vakantiepark dacht ze regelmatig terug aan iets wat Mattias' vriendin daar verteld had. Amber was eens door vrienden van haar ouders gevraagd om in hun te koop staande woning te gaan zitten tijdens een Open Huizendag. Dit was nog voor de markt weer aantrok. Het was de tijd dat het maanden of jaren kon duren voor er kopers gevonden waren.

Die mensen hadden er zelf maar een jaar gewoond. Ze moesten er weer vanaf omdat ze uit elkaar gingen. De relatie stond dieper onder water dan het huis.

Wat er aan de hand was, vertelde Mattias' meisje, was dat dat stel eerst jarenlang bezig was geweest met de zoektocht naar het ideale huis. Avonden op internet, foto's omcirkelen in het huizenkrantje. Toen ze eenmaal hadden gekozen voor een nieuwbouwproject, liepen ze er elk weekend heen. Ze namen foto's en stuurden die naar vrienden. Ze zagen hoe de uitbouw op de begane grond vorm kreeg, liepen met grote passen over het stuk grond dat de tuin zou worden en telden de vierkante meters. Toen ze de sleutel eenmaal

hadden, legden ze dure tegels naast een perfect gemaaid graslaken. Vrienden kwamen klussen, en 's avonds aten ze pizza op de betonnen vloer en hielden ze de dozen tegen de muur op de plekken waar ze schilderijen zouden ophangen.

Er kwam een werkkamer, een inloopkast, een opbergzolder. Ze gaven tienduizenden euro's uit aan een woonkamer met open haard en licht van alle kanten. Het kostte maanden werk.

En toen alles af was, gingen ze uit elkaar.

Dat was het. Er was niets meer om over te dromen.

Was het familieweekend voor Riet en Hendrik net zoiets geweest?

Er zat zoveel voorbereiding in. Riet had maandenlang gezocht naar de beste locatie en keek weken van tevoren al naar het weerbericht. Ze onderhandelde met cateringbedrijven, stuurde Hendrik met een lege agenda langs alle takken van de familie om tot een datum te komen. Ze kocht nieuwe kleren, ook voor hem.

Nog één keer zouden ze met z'n allen bij elkaar zijn, de familie waarvan zij aan het hoofd stonden. Hun cellen hadden zich opgesplitst en vermenigvuldigd totdat ze er zestig jaar na hun trouwdag vijf vakantieparkhuisjes voor nodig hadden.

Zestig jaar. Een eigen leven opbouwen was het ideaal, lang geleden. De zaak, het gezin, de kinderen een goede opvoeding, de juiste school. Daarna de kleinkinderen, twee keer per week oppassen. Toen ook de jongste naar de kleuterklas ging, bleven de verjaardagen en feestdagen over. Maar ze zag steeds slechter en het werd steeds moeilijker om overal maar naartoe te rijden. En als ze er dan waren, bleek de woonkamer maar voor de helft gevuld. Echt iedereen bij elkaar, dat was jaren geleden.

Daarom ging er zoveel voorbereiding naar het diamanten huwelijk in het huisjespark.

Het was goed. Ze had ervan genoten.

Maar nu was het voorbij. Nu waren ze weer thuis.

En wat was er nu nog?

Hendrik?

Hendrik, slaap je?

Nee.

Hendrik, wat is er nu nog?

*

Het kwaadst kon hij worden als hij zijn eigen kwetsbaarheden herkende in haar. Zijn verstrooidheid bijvoorbeeld, die minder opspeelde dan vroeger, nu zijn wereldje kleiner en overzichtelijker was geworden.

Ik zei het nét nog tegen je.

Dat wist je gisteren ook al niet.

Hoe kun je dat nu alweer zijn vergeten?

Gespeelde, aangezette verbazing. Het was makkelijker nu hij er zelf minder op te betrappen was. En als het hem wel gebeurde dat hij een gat in zijn geheugen tegenkwam, leek zij het niet op te merken.

Netflix staat op pauze. Er is aan het begin van de aflevering een lijk gevonden op de brug tussen Zweden en Denemarken. Precies op de grens tussen de twee landen. Toen agenten na het eerste onderzoek op het plaats delict het lichaam op een stretcher wilden tillen, zei een van hen geschrokken: allemachtig. Het bleken twee delen te zijn, van twee verschillende lichamen, bij het middel doorgesneden.

Hendrik trekt zichzelf weg bij het raam en zet de twee stappen naar het bed. Het klinkt alsof hij niet zichzelf maar iets anders, log en moeilijk vast te pakken, op het matras neerlegt.

Rituelen hebben ze altijd gehad, strak als ze leefden op de tijd. Overdag had zij haar tijdschriften, Wordfeud op de iPad met familieleden. Hij kluste wat. Dan kon een uur nog ongemerkt voorbijglijden. Om zes uur eten, daarna het journaal. Hij een jenever om negen uur en een tweede om halfelf. Het laatste slokje net voor middernacht, waarna ze zich omkleedden en om twaalf uur precies in bed lagen.

De eerste avond dat ze het rode logo selecteerden, kort na het familieweekend, zagen ze dat er misdaadseries van vroeger op stonden. *Miss Marple*, *Midsomer Murders*. Afleveringen die ze zonder uitzondering al eens gezien hadden. Hij wist het meestal een paar minuten na de openingsscène al,

zij was het glad vergeten. Voor haar was het leuker; ook de tweede en derde keer bleef het spannend wie de moordenaar was.

Toen ze alle beschikbare afleveringen gezien hadden, volgden de Scandinavische series. Snellere beelden, meer verhaallijnen, ruwere moorden. Maar ze keken, want dat was wat ze deden. Als een aflevering was afgelopen, begonnen de seconden onder in beeld weer af te tellen. Ze wachtten geduldig tot de volgende aflevering begon.

Soms zei zij iets, als ze de draad kwijt was.

Wie was dat ook alweer? Of: waar zijn we nu?

Hij antwoordde kort, en dan keken ze zwijgend verder. En dan viel hij in slaap, die bonk strakgespannen spieren, die kolos van een fietsenmaker, de banden geplakt en de voorvorken vervangen, morgen weer verder.

Maar na Mattias wisten ze allebei wekenlang niet zeker of ze wel sliepen.

Riet herinnert zich de dagen nadat het gebeurd was als een korte aaneenschakeling van momenten. Hoe ze bang werd. Niet voor iets specifiek, juist voor het onbekende, voor het niet kunnen zien hoeveel dieper het nog was. Dan kwam het half in haar op om er tegen hem over te beginnen.

Maar ze wist dat ze haar angst daarmee groter zou maken. Nu was er nog een kans dat hij er uit zichzelf niet aan dacht, dat er nog iets van leven in hem schilde.

Ze moet denken aan een grapje dat ze vroeger weleens vertelde. Schrödinger wordt met zijn auto staande gehouden door een agent, die vraagt wat er in de kofferbak zit. Hij weigert antwoord te geven. De agent vertrouwt het niet loopt om de auto heen. Opent de kofferbak.

Hij roept: Hé, er ligt hier een dode kat!

En Schrödinger zegt: Nu wel, ja.

Hendrik verkortte de tijd die hij aan één glaasje jenever besteedde, zodat er voor middernacht nog ruimte overbleef voor een derde. Het werd het belangrijkste wat hij deed tussen negen en twaalf. Daarna gingen ze zwijgend naar de slaapkamer.

Zijn hoofd was te vol, zijn handen waren te leeg.

Hij zei dat hij altijd wakker lag door haar zware ademen en hoesten. Zij gaf hém juist de schuld, omdat hij zo vaak naar de wc moest of door zijn

plotselinge, harde zinnen in het duister die hij begon met *Voordat zij hiernaartoe kwamen*.

Er waren nachten met felle ruzie, dat hij de kamer uit beende en zij huilde in het kussen. Ze zag hoe het hem niets meer deed. Dat was nog het ergste. Vroeger smolt hij als ze huilde.

Eens zien, zei Hendrik. Hij tuurde naar de afstandsbediening in zijn hand, tastte naar de pijltjestoetsen in het midden en hield ondertussen, langs de bovenrand van zijn bril, in de gaten wat er op het platte scherm gebeurde. En het hielp. Zolang ze zich konden afvragen wie het gedaan had, zolang er spanning in de muziek klonk, in de dialogen, de handelingen, zolang het leven op televisie doorging, gold dat ook voor de slaapkamer.

Na het aftellen voor aflevering vijf gaat het beeld op donkergrijs, een percentage loopt op, maar stopt bij 78.

Ze liggen een tiental seconden te wachten zonder iets te zeggen. Hendrik pakt de afstandsbediening erbij en drukt op wat knopjes. Daarna drukt hij het volume omhoog en weer omlaag.

Zij doorbreekt de stilte.

Wat probeer je nu?

Hij wijst.

Ik probeer dat-ie het weer gaat doen.

Het is niet het geluid. Die knopjes kun je laten.

Maar er gebeurt niets.

Ja, dat zie ik.

Een minuut gaat voorbij. Nog steeds 78 procent.

Zet hem eens uit en weer aan, zegt zij. Hendrik drukt zijn duim op de rode knop. De tv maakt een kort geluid, lijkt een opgewekt tot ziens mee te willen geven. Daarna drukt hij dezelfde knop nog een keer in. De tv wordt met evenveel jolijt weer wakker. Precies hetzelfde beeld.

Misschien doet het internet het niet, zegt ze.

Wat heeft het internet hiermee te maken?

Hij wijst huiverig naar het scherm. Zijn stem fel, plotseling in een hoek gedreven door het gesprek en de zwijgende tv, die de afgelopen maanden altijd geluid is blijven maken, ook toen ze in de woonkamer het journaal niet meer aan durfden te zetten en schrokken als de telefoon ging en ze wakker lagen en dat rode logootje kozen en afleveringen elkaar lieten opvolgen, zonder pauzes van langer dan een halve minuut tussendoor.

Zij zegt: Dat Netflix gaat via het internet.

Het zit toch op onze televisie?

Hoe denk je dat het daar komt?

En ineens valt de kwetsbaarheid van zijn lichaam haar op. De contouren onder de lakens, niet meer dan een matige poging om haar te doen geloven dat er echt iemand onder ligt. Zette deze man met één vloeiende beweging elk soort fiets ondersteboven? Tilde hij haar ooit dit huis binnen toen ze haar enkel had verstuikt op de trap? Hield hij ooit drie kleinkinderen tegelijk in de lucht, om ondertussen te schaduwboxen met de vierde?

Hij klimt uit bed. Eerst het rechterbeen, zijn voet tastend naar de slof die daar moet liggen, dan zijn linkerbeen, net zo. Hij beweegt zich naar de woonkamer en vloekt in zichzelf als hij krakend door zijn knieën gaat.

Hij roept: Zal ik de stekker uit dat ding halen?

Uit welk ding?

Uit dat ding. Dat ding. Dat modem.

Laat hem dan even tien minuten eruit. En dan proberen.

Juist, zegt hij, en ze hoort hoe snoertje en kastje worden ontkoppeld. Ze hoort hem mummelen: Ga jij maar even nadenken over je zonden.

Het percentage verdwijnt. Donkergrijs wordt zwart.

Hij ijsbeert in stilte over de plavuizen alsof hij buiten een operatiekamer op nieuws van de dokter wacht. Na tien minuten gaat de kabel terug. Daarna komt hij naar de slaapkamer. Hij blijft staan op de drempel en verschuift zijn lichaam een halve meter om zichzelf niet tegen te komen in de spiegel aan de deur van de kledingkast.

Zij moet de diagnose stellen.

Nee, niks.

Riet stapt aan haar kant uit bed, slaat een verkleurde lichtroze badjas om zich heen, pakt haar bril van het nachtkastje, doet een paar stappen en drukt met het knopje aan de zijkant van het beeldscherm de televisie uit.

Die doet hetzelfde als deze, zegt Hendrik. Hij kijkt naar de afstandsbediening. Een zwakke stem, bijna verslagen.

Laat me maar even.

Het helpt niks.

Laat me nou.

Ze grijpt naar het snoer achter de televisie, ergens in het midden, en trekt eraan. De muur laat de stekker los.

Hij zegt: Dat is niet goed voor dat ding.

Kun je gewoon even je mond houden?

Maar nu maak je onze spullen stuk.

Dat is het moment dat ze de kamer uit loopt. Ze grijpt de leuning van een stoel bij de eettafel vast en leunt erop. Haalt diep adem. Na een paar seconden draait ze de stoel een kwartslag en gaat zitten op het harde hout. De drie graden die de ruimte kouder is werken kortstondig troostend.

Ze staat weer op van de stoel en zet water op het vuur. Ze heeft het aanrecht vast en wacht.

In de slaapkamer gaat de stekker weer in de muur, het bed kraakt als hij weer is teruggeschuifeld. Binnensmonds gevloek.

Als het hoedje van de groene ketel begint te rammelen draait ze het gas uit, pakt met een ovenhandschoen het handvat en giet kokend water in een mok met het opschrift FLORIADE 1992. Ze hangt er een zakje anijsthee in en loopt naar de slaapkamer. In de deuropening blijft ze staan.

Hij heeft het zwarte kastje weer vast. Ze kijkt toe en zegt: Hij doet het niet beter als je harder op de knopjes drukt.

Ik weet dat het niet helpt. Maar waarom helpt niks?

Misschien heeft de hele buurt er last van.

Ze voelt kalmte op zich neerdalen met die badjas om haar lichaam en de mok thee in haar hand. Ze brengt hem naar haar mond, blaast even. Stoom op haar bril.

Klotteding, zegt hij.

Dát doe je niet, bijt ze hem toe. Je gaat niet lopen schelden.

Hendrik, gedraag je.

Hendrik zwijgt.

Straks werkt het vast weer. Afwachten.

Hij staat op. Ze ziet de deinende woede in zijn ogen, het niet meer willen tegenkomen van zijn gedachten.

Alles wat er daarna gebeurt, gebeurt in een flits: hij staat op uit bed, lijkt ineens te denken dat hij alleen is in de kamer, mompelt dat hij wéér naar het toilet moet, stormt gebogen maar met ongewoon snelle passen op haar af, eerst lijkt hij langs haar te gaan maar dan wijzigt zijn koers, zijn vierentachtigjarige lichaam herstelt zich nog, half op de tast en half op zijn brilloze zicht, zij zet een stap opzij maar hij schampt haar als een auto die te veel naar het midden van de weg is afgeweken, Hendrik, zegt ze nog, Hendrik, veel harder nu, maar hij raakt haar linkerarm al en zij kan niet anders dan meedraaien, en aan de andere kant van haar lichaam slaat de thee over de rand als golven op klippen, ze grijpt naar de deurpost maar ze valt, ze valt en voelt het meteen branden.

De mok slaat stuk op de plavuizen. Witte scherven verspreiden zich, lichtbruin vocht dat tussen de voegen door loopt alsof het op zoek is naar de uitgang van een doolhof. De pijn trekt haar lichaam binnen en ze krimpt ineen.

*

Hoelang duurt het, dat ze daar allebei zitten? Er verstrijken misschien vijf minuten. Ze houdt een hand op de huid onder haar badjas. Ze knijpt haar ogen dicht.

Hij doet niets.

Zeven, acht minuten.

En dan pas zegt hij zacht: Kom, er moet een koude kraan op.

Hij helpt haar overeind.

In de badkamer slaat hij de badjas van haar af terwijl zij zich vasthoudt aan

de reling die er een jaar eerder uit voorzorg is geïnstalleerd.

De reling is koud, het bad is koud. Ze schrikt ervan en hij ziet het.

Het moet, zegt hij kalm.

Ze laat haar lichaam erin zakken terwijl ze een arm om zijn nek heeft.

Water, zegt ze, en ze wijst naar de kraan.

Eerst moet je erin zitten.

Het doet pijn, Hendrik.

Doe ik je pijn?

Nee. Maar hét doet pijn.

Ze ziet het rood om zijn ogen. Herkent er iets in, iets van lang geleden.

Hij fluistert: Het spijt me.

Hij laat eerst een laagje warm water in het bad lopen om haar rug warm te houden. Daarna zegt hij: Nu koud.

Hij zet de zachte straal op de rood geworden plekken. Intieme delen van haar lichaam, die hij als geen ander kent maar ook heeft zien veranderen tijdens de zestig jaar samen, zoals zij de zijne.

Het ijs is dik na zestig jaar. Daar zak je niet zomaar doorheen.

Hij staakt het masseren van haar been.

Hij vraagt: Is het nog zo?

Wat?

Is het nog zo? Van dat dikke ijs. Wat je net zegt.

Ze heeft niet doorgehad dat ze hardop sprak.

Ze zegt: Niet als je er hete thee overheen gooit. Dan smelt het.

Ik zei al sorry.

Ze zit er nog een tijdje. Het water komt hoger. Ze kijkt minutenlang naar hem, hoe hij daar zit op de rand van het bad, op een erbij gepakte handdoek. En zie: als het zwakke badkamerlicht er op de juiste manier op valt, herkent ze het onverzettelijke van vroeger in het lichaam dat haar beschermdde, omarmde, dat op rustige momenten zelfverzekerd in de open deur van de zaak stond en de buurt in keek.

Elke minuut vraagt hij zacht hoe het gaat, en elke keer antwoordt ze: Ja, het

gaat, maar ik ben wel geschrokken.

Een uur later slaapt hij.

Ze hoort het aan zijn ademhaling en ziet het aan de manier waarop hij beweegt, ontdaan van de nervositeit die hem in wakkere uren teistert.

Ze hebben het bad leeg laten lopen. Hij hielp haar afdrogen. Daarna liepen ze samen naar de slaapkamer. Hij zei dat hij even ging liggen, en toen was hij zo weg.

Ze loopt naar het raam en kijkt onwillekeurig naar buiten. Ze wil de lucht op haar gezicht voelen.

De straat is leeg. Dan valt haar op dat aan de overkant een auto staat waarvan de koplampen nog branden. Ze kijkt of de eigenaar in de buurt is, en even denkt ze die te zien, twee mensen zijn het, maar ze lopen langs de auto. Ze merken het niet op. Het is hun auto niet.

En dan staan ze stil, tegenover elkaar. Hij is lang, zij tenger. Een jongen en een meisje? Een man en een vrouw? Ze zoenen als een verliefd stel na een schoolfeest, en dan omhelzen ze elkaar als een echtpaar na de begrafenis van een kleinkind.

En dan, ze ziet het echt, dan dansen ze.

Om zeven voor halfvier 's nachts, terwijl de straten stil zijn en de lantaarnpalen alleen voor hen branden, naast de slordig gekortwiekte rozenstruik van de overbuurvrouw. Lieve bewegingen waarin ze elkaar proberen te vinden, alsof elk stapje voorafgegaan wordt door een voorstel van een van hen. Zullen we die kant op, zullen we nu dit doen?

Ze kijkt om. Loopt naar de televisie, drukt hem uit en vindt haar kant van het bed.

NATHAN

Ik moet iets drinken. Een Erdinger zou nog het beste zijn. Troebel goud in een lang, sierlijk halveliterglas met vrouwelijke rondingen.

Wat ik ook nodig heb: een gemeten dagtemperatuur in De Bilt die niet hoger is dan 15,2 graden Celsius, wat het voorlopige maandgemiddelde voor de maand mei op 13,1 zou houden en daarmee in elk geval niet hoger is dan dat van 2014.

En als we dan toch bezig zijn: een elektrische locomotief serie E186 van de Nederlandse Spoorwegen (NS) van fabrikant Märklin, voor het H0-spoor, à 229,99 euro. Eentje met twee onbeschadigde kortkoppelingen graag, om het model dat nu inactief bij mijn oostperron staat te vervangen.

Maar zo'n Erdinger. Die voorop. Een grote slok, niet inhouden, en weten dat je alsnog ruim overhoudt. Niet zoals bij zo'n armetierig Hollands fluitje, hou op hoor; één teug en je zit op de bodem, waarna je lot alweer in handen ligt van een serveerster met zwarte blouse en zwarte sloof met grote steekzakken die toevallig nooit je kant op kijkt – nee, royale hoeveelheden bourgondisch Duits bier, ze komen weliswaar ons strand omploegen maar verdorie, modeltreinen maken en bier brouwen, dat kunnen ze.

Ik zal moeten wachten. Ik kan hier niet weglopen.

Mijn naam is Nathan Molenaar, verkoper binnendienst bij Hamilton, leverancier van kantoor-, vergader-, kantine- en ontvangstmeubelen, betrouwbare kwaliteit tegen een betaalbare prijs. En dit is dag één van een tweedaags seminar in een voor de gelegenheid afgehuurd strandrestaurant, onder leiding van een bebrild en gedrongen uit Amsterdam overgekomen mannetje dat het programma voor vandaag even na negenen aankondigde als het 'plan de champagne'. Na het *introductierondje* vulden we een door hem uitgedeelde vragenlijst in die ons meer inzicht zal geven in onze *persoonlijke waarden en valkuilen op het gebied van salesgesprekken*. Van Peurseem heet de man.

Een verkoopgesprek, zegt hij, begint bij nee.

Sterker. Hij zegt: 'Drie keer nee is pas nee.' Het is niet de eerste keer dat hij dat zegt, en het is pas halfelf.

Mijn kop gaat tekeer.

Buiten hupt een koolmees door het heidegras. Hij draagt een zwarte stropdas over zijn vaalgele vestje. De zeewind blaast af en toe zijn donskraag op. Ik zie hem zingen, steeds drie korte noten achter elkaar, zijn kop trots omhoog alsof hij het deuntje net onder de knie heeft.

Van Peurseem zegt nog veel meer, maar hij verliest het van de E186, de 15,2 graden Celsius, de Erdinger. En het huisje, en Wes en wat hij morgenavond gaat zeggen.

Als ik er weer met mijn aandacht bij ben, pakt Van Peurseem net een cartoonesk grote, felrode telefoon met draaischijf uit zijn koffer. Hij gebaart naar Timo dat hij met zijn duim en pink twee uiteinden van een hoorn mag maken. ‘Doe maar zo,’ zegt hij.

Timo doet het ook nog.

De cursusleider houdt zijn vingers bij de draaischijf, kijkt op en vraagt: ‘Je nummer?’

Een paar collega’s grinniken. Hijzelf ook. Dan wuift hij het met een joviaal gebaar weg – geintje hè, geintje, moet kunnen zo even tussendoor – en zegt tegen Timo, nu op serieuze toon: ‘Begin maar.’

Timo kucht en zegt iets wat ik de afgelopen anderhalf jaar al zo’n duizend keer gehoord moet hebben. ‘Hamilton, goedemórgen, met Timo Breman.’ In de ochtend leggen we de nadruk op ‘morgen’, omdat we bijzonder content zijn de gesprekspartner toevallig in dit geweldig leuke dagdeel te mogen treffen. In de middag doen we hetzelfde met ‘míddag’. Tussen twaalf en één wachten we even – goedemm... míddag – om te benadrukken dat het alweer middag is, want de tijd vliegt natuurlijk als je het zo naar je zin hebt.

‘Ja,’ zegt Van Peurseem resoluut. Zijn linkerhand duwt de hoorn tegen zijn oor, met zijn rechter houdt hij een pen bij zijn notitieblok. ‘Ik heb kantoormeubelen nodig.’

Timo, duim in oor, pink in mondhoek: ‘Dat kan. Waar kan ik u precies mee helpen?’

‘Alles is wel aan vervanging toe, eigenlijk.’

Ik zie Timo denken: niemand belt ons ooit omdat álles vervangen moet.

‘Oké... Mag ik vragen hoeveel werkplekken het betreft?’

Van Peurseem zuigt even op het puntje van zijn rechterduim, houdt hem in de lucht terwijl hij triomfantelijk de halve cirkel rondkijkt en zegt: ‘Zestien tot

twintig.’

‘Oké,’ aarzelt Timo weer, maar voordat hij verder kan gaan heeft de andere kant de grote hoorn er al op gegoooid.

‘Ho maar,’ zegt Van Peurseem. Hij laat zijn blik rondgaan en vraagt: ‘Waar ging dit mis?’

Niemand antwoordt. Timo kijkt alsof hij op een stuk aluminiumfolie zit te bijten.

‘Wie had de regie in dit korte gesprek, zou je zeggen?’ Hij vraagt het eerst aan niemand in het bijzonder, laat de vraag retorisch zweven, en wijst dan toch maar een cursist aan. Nadja. Stille Nadja.

‘U,’ zegt ze zacht.

‘Juist!’ roept hij uit. Hij priemt een griezelig dikke vinger naar Nadja, die van schrik een scheutje koffie in haar schoot kiepert, en richt zich dan weer tot de stumper die zijn telefoonhand nog niet heeft neergelegd. ‘De klant. De klánt had de regie. En Timo, wie, zou je zeggen, zou de regie móéten hebben?’

Bij de lunch bespreken ze het nieuws.

‘Die mensen kiezen er zelf voor om die overtocht te maken,’ zegt iemand. ‘Ja toch, zo is het toch gewoon?’

Een ander zegt met volle mond: ‘Het probleem is dat ze weten dat ze toch wel gered worden. Als het misgaat. Ze gokken er gewoon op.’

De eerste weer, gesterkt door de bijval: ‘Gewoon een aardappelschilmesje meenemen. Wachten tot je onderweg bent en dan ergens op de Middellandse Zee, hatsa.’ Hij pakt het mes dat naast zijn bord met een half opgegeten broodje Van Dobben-kroket ligt en prikt in het denkbeeldige bootje onder zijn stoel. Kijkt omlaag en zet een verbaasde stem op. ‘Zeg jongens, dat is ook wat, we zinken. Bel de Italianen maar.’

Een paar anderen lachen. De rest kijkt weg.

Na de lunch sta ik bij de koffieautomaat met Van Peurseem. Hij is vastberaden steeds verder naar me toe geschuifeld, tot ik geen kant meer op kon. Zijn buik steekt naar voren. Zijn vaalwitte overhemd hapt tussen de knopen door naar adem.

‘Jou heb ik nog weinig gehoord,’ zegt hij.

Ik schraap mijn keel, om er zeker van te zijn dat mijn stem het doet, en zeg dan: 'Ik hou me gedeisd.'

'Nathan, toch? Wat is je achtergrond, Nathan?'

'Sorry?'

'Wat heb je hiervoor gedaan? Voor je bij Haggleton terechtkwam?'

'Hamilton.'

Hij begint ogenblikkelijk hevig te knikken, alsof hij alles wat er mis is gegaan met de wereld op zich neemt, en zegt: '*Excusez.*'

'Van het een kwam het ander,' zeg ik.

Dat is min of meer waar.

Na mijn studie commerciële economie, gekozen omdat mijn twee beste vrienden uit de havo-examenklas ervoor kozen, leek een verkoopfunctie de enige logische vervolgstap. Ik zette mijn cv op vacaturesites en werd dagelijks gebeld door headhunters, altijd voor hetzelfde soort banen.

Uit plichtsbesef ging ik naar wat sollicitaties. Op een zaterdagochtend belandde ik met een kater op een wervingsdag bij Dell. Ik werd aangenomen. Drie jaar lang verkocht ik pc's en onderdelen vanuit een cubicle van anderhalf bij anderhalf. Het ging me gemakkelijk af. Het drinken kon er gewoon naast, als een avondbaan. Toen ik het beu was, zat ik een paar jaar bij allerlei internet- en tv-providers. Ik had een *store in store* in filialen van grote elektronikaketens en sloot alles-in-één-abonnementen af. Tot ik mezelf op een ochtend zag staan, een bijna-veertiger met een keycord om z'n nek en een slogan op de achterkant van z'n polo.

Een oud-collega die ik af en toe nog sprak zat toen net in de kantoormeubelen.

En nu sta ik hier. Zo simpel kan het zijn.

Ik probeer Van Peursems pogingen tot oogcontact te negeren. Collega's staan met elkaar te praten, in hun handen koffiekopjes met het restaurantlogo. Timo lijkt nog niet te zijn gekomen van het feit dat hij de regie niet had.

'Het probleem,' zeg ik, omdat Van Peursem lijkt te wachten op meer woorden, 'is dat het me te goed afgaat.'

'Het probléém?'

'Ik denk dat niet iedereen het echt léúk vindt om dit werk te doen.'

Hij maakt het volgende overdreven gebaar. Alsof we *Hints* spelen en hij ‘steil achterover slaan’ moet uitbeelden. Om het een beetje in te dammen zeg ik: ‘Ik denk dat ze het vooral leuk vinden dat ze drie keer per jaar op vakantie kunnen.’

Van Peurseem weet even niet wat hij moet zeggen.

Er is een tijd geweest dat ik mezelf ervan overtuigde dat ik dit wilde. Verkopen. Ik zei: ik heb mensenkennis. Ik zei: ik ben sociaal en vind het prettig om met allerlei types in contact te komen. Ik zei: ik ben zelfkritisch, accuraat en ga recht op mijn doel af.

De headhunter die me naar Dell stuurde adviseerde me tijdens het sollicitatiegesprek al expliciet te vragen wat ik zou verdienen. Want, zei hij, dan weten ze meteen dat je in geld geïnteresseerd bent, en zulke mensen zijn goede verkopers. Dus dat deed ik. Die vent zei: ‘Goed dat je daarnaar vraagt. Het is 2600 euro per maand, en daar komen de bonussen bovenop als je je targets haalt.’

Het had gewerkt. Die middag werd ik gebeld dat ik was aangenomen.

Het salaris steeg in de jaren erna, de bonussen ook. Met elke nieuwe baan kwam een flinke loonsverhoging.

Ik heb dingen gedaan waar ik niet trots op ben, maar het was soms zo makkelijk. Oude vrouwtjes die belden voor een nieuwe computer en daarna maar doorvroegen omdat ze wilden weten wat er nog meer mogelijk was. Ik suggereerde een grotere harde schijf *voor de filmpjes van de kleinkinderen*, een scherper beeldscherm *want uw ogen gaan misschien achteruit*, betere speakers *om lekker te skypen met familie in het buitenland* en een printer *voor de lekkere recepten die u tegenkomt*. Na twintig minuten maakte ik een factuur op voor 2300 euro terwijl ik donders goed wist dat ze hooguit een paar keer per week ‘Facebook’ zou googelen.

In de elektronicazaken loog ik soms over de voorwaarden, of over hoelang een prijsverlaging nog zou gelden. Ik zei dat een proefperiode niet automatisch zou overgaan in een abonnement. Ik flirtte met andere mannen, en niet omdat ik geïnteresseerd was.

Nog steeds pas ik de trucjes toe. Het is een gewoonte. Ik hóór mezelf het verkoopproces winnen, kan ernaar luisteren als een bandje dat ik al heel vaak heb afgespeeld. Elk gesprek is een doolhof en elke tegenwerping van de klant stuurt me een kant op. Maar links of rechts, het maakt steeds minder uit, want ik ken alle wegen naar de uitgang.

Elke maand zette ik geld opzij. Ik spaarde in hoog tempo. En toen de woningmarkt zo op z'n gat lag, kocht ik het strandhuisje.

Maar daar begin ik niet over met Van Peurseem. Ik laat hem zijn kant van het verhaal verdedigen, dat het allemaal draait om *het middels een salesgesprek in kaart brengen van de klantbehoefte* en een *effectieve toepassing van invloedgedrag*, en dat dát juist is waar zijn gecertificeerde FOCUS[®]-model om de hoek komt kijken, ik trek mijn wenkbrauwen op en knik, en dan klapt hij als een schoolmeester in zijn handen om ons naar de tafels te dirigeren voor het middagprogramma.

Aan het eind van de middag loop ik over het strand richting het huisje terwijl ik in gedachten een hoogoplopende discussie met Van Peurseem glorieus win.

Als ik er bijna ben, raap ik een plastic tas op. Het Albert Heijn-blauw is verkleurd door de zon en de tas is zwaar totdat ik er wat klompen donker zand uit schud.

Het huisje heeft een woonkamer met keuken, zit- en eethoek, een kleine slaapkamer met tweepersoonsbed, een badkamer en een overdekte veranda met tuinmeubilair. Het is energieneutraal dankzij de zonnepanelen op het dak. Het idee was om het na een paar jaar weer te verkopen, maar het wordt steeds meer waard. Ik verdien elk jaar een kwartaalsalaris extra, alleen maar door het in mijn bezit te hebben.

In de krant las ik een paar jaar terug over een site waarmee particulieren hun huis konden verhuren. Ik meldde me aan en vroeg aanvankelijk zestig euro per nacht. Toen ik eenmaal wat goede recensies had gehad van huurders, kwam er iemand van de site langs om professionele foto's te maken. Ik kwam hoger in de zoekresultaten. Er volgden meer vijfsterrenrecensies. Iedereen roemde de locatie, de moderne inrichting, de volle koelkast en het ongewoon schone, bijna onaangetaste stukje strand voor de veranda. Elk jaar gooide ik de prijs verder omhoog, en nu is het voor 110 euro per nacht helemaal van jou. Maar dan moet je wel snel beslissen: in de zomermaanden is het vaker wel dan niet verhuurd.

Toen ik de uitnodiging voor het seminar ontving, blokkeerde ik het huisje twee nachten op de site, zodat ik er zelf weer eens kon slapen.

In het begin fietste ik er op mooie weekenddagen heen, maakte het stuk strand binnen mijn gezichtsveld schoon, ging op de veranda zitten en trok een flesje open. Ik keek urenlang naar de mensen die hun hond uitlieten, naar de zanaanbidders, de wandelaars op leeftijd, de jonge stelletjes op zoek naar een

beschut plekje in de duinen. Ik zag honden vechten, hun baasjes er paniekerig omheen dansend als scheidsrechters bij een bokswedstrijd die ze niet meer onder controle hebben. Ik zag meisjes in bikini foto's van elkaar maken, poserend in het zand als *Playboy*-modellen, een hand achter hun hoofd, een blik in de camera. Likes oprapen in de branding.

Ik zag het strand vuiler worden en de mensen onverschilliger. Ze nodigden de kanker uit op hun huid en lieten blik en plastic achter in het zand, alsof lichaam en land gelijke tred zouden moeten houden waar het de moedwillige verwoesting van mooie dingen betrof.

Ik zag de zon roodgloeiend ondergaan.

Morgenavond, als die poppenkast achter de rug is, komen er nieuwe huurders. Dan wacht ik ze op met de sleutel, en daarna fiets ik terug naar de stad, waar ik met Wes heb afgesproken.

Wes. In het begin zei ik hem elke dag dat ik door hem een beter persoon wilde zijn, en ik bleef het zeggen, ook toen ik alweer bezig was het om zeep te helpen.

Het is nog licht als ik aan het begin van de avond mijn laptop openklap. Ik log in op de webcam die thuis op de zolderkamer hangt en staar een tijdje naar het modeltreinenlandschap. De maakbare wereld. De bomen en weilanden, het verzorgde spoorwegennet, alles in orde of op z'n minst te repareren. In andere tabbladen open ik mijn vaste webshops.

Daarna loop ik naar de koelkast, gewoon om even te kijken waar ik zin in heb.

De eerste is een bevrijding. De lift naar een andere verdieping, het toegangspoortje van een pretpark na uren in de rij, het losknopen van een stropdas die te lang te strak om mijn nek heeft gezeten.

De tweede is de lekkerste van allemaal. Nog een verdieping hoger, de das nog wat lossler, nu zonder het wolkje mistig schuldgevoel dat bij de eerste nog vanonder het kroontje opsteeg toen ik de opener erop had gezet.

Na de vijfde komt het gevoel opzetten dat ik vol raak, maar dan begint ook het regelmatige plassen, dus dat lost zichzelf op. Ik spoel mijn lichaam schoon, neem afscheid van de nietsnut die een bespottelijke cursus bijwoonde. Ik verlaat het starre, in het slot gevallen lichaam van de knoeier die, in de woorden van degene die hem morgen gaat zeggen dat hij zijn laatste kans echt gehad heeft, *is vergeten wat er leuk is aan het leven*.

Ha! Kijk me nu dan!

De zesde, zevende en achtste merk ik niet op.

De negende en tiende drink ik op het inmiddels lege strand. Daarna ga ik weer naar binnen om de tel kwijt te raken.

De laatste staat 's ochtends op de vloertegels naast de bank, waar ik om halftien wakker word als uit een narcose. Ik giet de overgebleven slokken naar binnen en voel een te kalme hartslag, die zich naar mijn kop verplaatst als ik onder de douche ga staan, waar de stoom het ademen nog moeilijker maakt.

*

Het heeft lang geduurd voor ik toegaf dat ik alcoholist was.

Liever grapte ik er half overheen dat ik toch op de eerste plaats märklinist was. Wat dat is legde ik dan snel uit om dat andere gespreksonderwerp te ontwijken: dat al mijn locomotieven, wagens, rails en accessoires van de in 1859 opgerichte Duitse modeltreinenfabrikant moeten zijn en derhalve passen op de in 1935 eveneens door Märklin geïntroduceerde H0-schaalgrootte (1:87). Dus bel je op mijn verjaardag aan met een vierdeurs stalen bagagerijtuig van Philotrain, dan hoop ik van harte dat je het bonnetje nog hebt.

Ik ben activist. Wellicht ben ik de enige die het zo ziet, maar dat hoeft het niet minder waar te maken. Elke dag noteer ik de gemiddeld gemeten temperatuur in De Bilt en bereken het nieuwe lopendejaargemiddelde. Het kan je waarschijnlijk geen fuck schelen omdat het jouw leven nog niet merkbaar slechter gemaakt heeft, omdat je nu eenmaal heel graag dieren wil opeten en met de auto naar je werk wil, of je vindt het lekker comfortabel om te blijven negeren wat je stiekem donders goed weet, maar elk jaar sinds 2014 is het warmste jaar ooit geweest sinds het begin van de metingen in 1851. Wereldwijd. We gaan er kapot aan. Ik heb het even ondoorgrondelijke als hardnekkige idee dat ik er controle op heb als ik die gemiddelden in de gaten houd. Dus die schrijf ik op. Maak je geen zorgen: de zinloosheid van mijn exercitie ontgaat me niet. Maar ik daag je van harte uit met een beter plan te komen.

Maar goed. Ik ben alcoholist. Ik ben dus ook alcoholist.

Ik kan niet meer zeggen dat ik er nu eenmaal een bourgondische levensstijl op na houd. Iemand ben die weet hoe je hoort te genieten van het leven. Ik heb geen vast groepje bevriende drinkers op het terras zitten die ik kan begroeten met een opgewekt 'Heren van het goede leven', om er daarna bij te gaan zitten, steeds tegen de serveerster grappend dat ze maar snel een nieuwe moet brengen want 'ze verdampen zo snel'.

Ik zit in het defensief. De dag begint op achterstand en ik kan mezelf alleen nog bijhouden door te drinken.

'Nathan, je bent alcoholist.' Ik had Wes nodig om het kaal en hard te benoemen, de laatste die in elk geval nog deed alsof hij om me gaf, maar ik sloeg zijn zorgen van me af als een stel wespen en hij liet me met rust, precies zoals ik vroeg. En als ik het vanavond nog eenmaal verkloot, wat me als ik afga op mijn *track record* weinig moeite zou moeten kosten, is het definitief te laat.

De tweede cursusdag begint om halftwaalf, dus ik heb de tijd. De anderen moeten van verder komen, ze spreken af bij kantoor, carpoolen vanaf daar, gaan eerst nog even roken. Weet ik veel.

De verkooptips van gisteren komen terug, als iets wat je gegeten hebt en een dag later nog omhoogboert. De eliminatietechniek, de boemerang, de halve nelson. Drie keer nee is nee. Vanavond die nieuwe mensen. Ik pak mijn telefoon van de salontafel en kijk nog eens wat er is afgesproken bij het boeken. Aankomst begin van de avond. Ze bellen nog wel, staat er.

Ik open mijn mail en zie dat ik om 0.52 uur voor 835,90 euro aan modeltreinen heb besteld, en een kwartier later voor nog eens 152,95 euro aan een bovenleiding, een stationschef (met aandrijving) en een koe (eveneens met aandrijving).

Ik ruim het huis op voor de gasten van vanavond en tot ik zeker weet dat ik niet de eerste zal zijn blijf ik op de bank weersverwachtingen lezen. Om vijf over halftwaalf ga ik op het strand naar rechts. Na twintig minuten loop ik via de houten trap naar boven. De zeewind schuurt langs de scherpste randen van mijn kater. Collega's komen net aanrijden en parkeren hun auto op de bijna lege parkeerplaats. Het zijn de jongeren, zij die het verkopen als bijbaan doen, ze hebben een bal mee en trappen hem een paar keer heen en weer, ze lachen, want wie doet ze wat, volgend jaar zijn ze afgestudeerd en dan zijn ze weg, richting een echte baan en dancefestivals in de hoofdstad met vier uur lang

hetzelfde nummer en drugs die drank overbodig maken, en vervuilende vliegereizen naar Thailand, ons achterlatend als niets meer dan Facebookvrienden van wie ze nooit meer iets leuk vinden, omdat wij er zijn om ze te herinneren aan wat ze ontstegen.

Ik loop naar binnen langs de zeekeuken die het restaurant een authentieke uitstraling moeten geven. De ik-verhalen van Van Peurseem zijn het middelpunt van een staand koffiegesprek. Nadja staat de lege kopjes af te wassen. Ik ga zitten in de halve cirkel.

De tweede dag lijkt op de eerste. De koolmees tartend in het heidegras, de zon langs het raam en mijn stomme, zware kop. Een verschil is dat de temperatuur vandaag richting de twintig graden gaat, en dat is slecht nieuws, want daarmee komt het voorlopige maandgemiddelde boven dat van de meimaand van recordjaar 2014. Een ander verschil is dat de zin in bier later komt opzetten. Maar hij is er, voor het eerst net na de lunch en daarna gestaag aan kracht winnend.

Ik heb het idee dat Van Peurseem me in de gaten houdt na ons gesprekje van gisteren. Hij is me aan het testen.

Ik zal het uitzitten op de automatische piloot en me laten lenen voor zijn toneelstukjes. Alleen in gedachten geef ik hem een knietje recht op zijn neus, zo, *paf*, als hij vlak voor mijn stoel bukt om zijn pen op te rapen.

Maar de weerstand groeit en groeit terwijl ik ondertussen de kater van me afschud en aan daadkracht win, en ik weet niet hoelang ik het allemaal nog tegen kan houden.

Aan het eind van de middag zet hij één losse tafel in het midden van de groep. ‘Gaan we ’ns kijken of ik jullie nog wat heb kunnen bijbrengen,’ zegt hij puffend en steunend terwijl hij twee stoelen naar de tafel sjouwt.

Hij gaat zitten op de ene en biedt mij de andere aan.

‘Nathan.’

Ik sta op en ga tegenover hem zitten. Mijn rug naar het raam, de buitenwereld uit zicht. Ik zie alleen de onpeilbare diepte van het restaurant, en als ik scherpstel het humorloze, ingedeukte bakkes van deze bedrijfscoach, ik ruik zijn adem en denk: dit kán niet zijn wat je wilde worden toen je klein was.

Maar dan draait het als vanzelf om, ik word er duizelig van, en ik zie hem hetzelfde denken. Ik zie het echt, ik weet het zeker. Nee, vriendelijke vriend, dit kan niet zijn wat jij wilde worden toen je klein was.

Hij zwijgt een hele tijd. Collega's schuiven met hun stoelpoten.

Dan begint hij. Ik speel een autoverkoper en hij twijfelt over een zilverkleurige Renault Mégane. Hij zegt: 'Mijn vrouw vindt die sportauto-achtige koplampen maar niks.'

En ik pareer. Ik speel mijn rol. Ik kan dit, als ik volhoud. Ik zeg: 'Denkt u niet juist dat uw vrouw heel erg blij zal zijn met de ruimte achterin? Die koplampen, ach, die is ze na een week vergeten. U tweeën, de kinderen én alles voor een dagje strand gaan hier met gemak in, en daar heeft u tot in lengte van dagen plezier van.'

Maar het doet pijn het te moeten doen. Het is verraad.

'Hij is wel duur, hè.'

Kom dan, klootzak. De olie lekt, hou er een vuurtje bij.

Ik pers het eruit: 'In deze prijsklasse vindt u geen beter alternatief, dat verzeker ik u.'

'Ja, maar vierentwintigduizend euro. Nee, dat is echt boven mijn budget. Ik ga verder kijken.'

Hij doet of hij op wil staan.

'Hij kost wat hij kost.'

Stilte. Degenen die maar wat in hun multomap zaten te bladeren kijken op.

Terwijl Van Peurseem weer op de stoel neerzakt, herhaalt hij mijn laatste zin en schudt traag zijn hoofd. Dan draait hij zich om naar de anderen. Hij wijst naar me alsof ik een filmpje van een verkeersongeluk ben.

'Waar gaat het hier mis?'

Ik zucht nadrukkelijk en hij keert zich weer naar mij.

'Nou? Wat doe je verkeerd?'

'Jij wil die bak toch niet?'

'Drie keer nee is pas nee.'

'Daar zal je vrouw blij mee zijn.'

'Pardon?'

'Dit is...' Ik wil de juiste woorden vinden, hem een hoek in lullen of op z'n minst zeggen dat hij gezellig een tijdje de tering kan krijgen, maar er komt niets meer. Ik voel me ineens bijzonder lullig, zittend op die stoel, dus ik sta

op. Word weer duizelig. Het is muisstil terwijl ik er lang over doe om mijn evenwicht te zoeken. Van Peurseem staat met zijn armen over elkaar toe te kijken. Dan begint de koffieautomaat in het keukentje zichzelf te reinigen, dus ik concentreer me op dat geluid om terug te komen. Nog steeds weet ik niet wat ik moet doen. Dan schuif ik de stoel opzij, de poten krassen over de vloer, en ga ik weg.

Van Peurseem roept me niet na, en uit de verbijsterde stilte die ik achterlaat maak ik op dat het tweedaagse seminar invloedsgedrag met behulp van het gecertificeerde FOCUS[®]-model wel zo'n beetje op z'n einde loopt.

Buiten is de lucht lauwwarm. De zoute wind houdt zich in het voorbijgaan vast aan mijn huid en bijt er zacht in. De zee is mijn bluswater. Het is kwart over vier. Op de terugweg naar het huisje raap ik een lege chipszak op. Ik prop hem ineen met mijn linkervuist en knijp erin als in een stressbal.

En ik denk nog: ga nu niet drinken.

Aan het eind van de middag loop ik een rondje over het strand. De lucht is zoeter geworden. Ik breng het flesje Heineken naar mijn mond. In de verte laten twee jongens een vlieger op. Hij buigt en zwaait in de wind, duikt als een zwaluw omlaag en stijgt dan weer op. Verder: een houten hek, half bedolven onder het zand. Een spoor van hondenvoeten, speelt uitlopend van links naar rechts over het deel van het strand dat eb en vloed om beurten aan de ander cadeau doen. De zon verdwijnt en het licht is al zwakker, alsof ze wil zeggen: groot gelijk, ik ben het ook zo goed als beu hier.

Begin van de avond, hadden ze gezegd. Ik kijk nog eens op mijn telefoon, lees terug wat we bij het boeken tegen elkaar gezegd hebben.

Maar er is niemand.

Ik open nog een Heineken, en daarna nog een, en stuur berichtjes waar geen antwoord op komt.

Tot tien uur 's avonds sta ik op de veranda over het strand uit te kijken. Ik zie de hondenuitlaters, de stelletjes, de hardlopers, maar niemand van wie de lichaamstaal me zegt dat ze op zoek zijn naar een strandhuisje.

Het is een niet-nagekomen afspraak die mijn avond in de war schopt. Sabotage.

Ik blijf, besluit ik, ik blijf hier. Het kan niet anders.

De plotselinge vrijheid, de gevonden avond, opent mijn hoofd. De

mogelijkheden. Ik vier het met de laatste Hoegaarden.

Om middernacht is de overmoed weggezakt. Ik noteer de dagtemperatuur, 16,8 graden Celsius, en reken op mijn telefoon het nieuwe apocalyptische jaargemiddelde uit. Ik doe mijn best het gevoel van eerder op de avond terug te krijgen, het op z'n minst op peil te houden, en zolang ik in hoog tempo blijf drinken lukt dat eigenlijk nog best aardig.

Ik wandel naar het water. De zon is er niet meer. Verderop wordt een herdershond met een bulderende stem tot de orde geroepen, voor de rest is het strand uitgestorven. Ik gaap, laat dat extra lang doorgaan om ondertussen mijn longen met zeelucht te vullen en neem daarna een paar grote slokken, want van dat zout krijg je dorst.

Dan zie ik het zandkasteel. Enkele tientallen meters verder, in de branding: een ronde toren in het midden met schelpen in de zijkant gedrukt, eromheen vier muren met op elke hoek een kanteel en daaromheen een brede gracht.

De waterspiegel stijgt onder het maanlicht en het wordt kouder. Het uiteinde van een golf kruipt langs mijn tenen en als ik omlaag kijk zie ik dat de vloed op het punt staat het kasteel binnen te treden. Het water stroomt de gracht in en trekt zich dan terug, alsof het wil kunnen inschatten hoezeer het doelwit verzwakt is voor een nieuwe aanval wordt ingezet.

Ik ga op mijn hurken zitten en zet mijn flesje neer. Een tijdlang blijf ik kijken naar de reeks staatsgrepen. Twee keer begeeft de toren het bijna.

Er is niemand anders. Vliegers ergens in een schuur, honden uitgeput in hun mand, kinderen op bed, stelletjes in een slaapkamer, waar het meisje zand uit haar onderbroek klopt en zegt: 'Dat doen we niet nog een keer.'

Steeds nijdiger wordende golfjes rollen het strand op.

Ik loop naar de duinen, gemarkeerd door een lange rij lantaarnpalen met daarachter de huizen, hotels en restaurants, en de koplampen van de laatste auto's die wakker worden en in beweging komen. In het gras, daar waar het strand overgaat in de duinen, liggen de grotere keien. Ik pak er zoveel als ik kan dragen en loop voorovergebogen terug naar de zee. Daar leg ik ze tussen de vloedlijn en het kasteel.

De tweede lading leg ik in mijn shirt, dat ik naar voren trek en als hangmat gebruik zodat ik meer kan dragen.

Nog een derde keer loop ik heen en weer, en dan denk ik genoeg te hebben.

Met de stenen maak ik een V-vorm, met de punt naar het water en het

kasteel aan de andere kant. Hier en daar dringt een stroompje water onder de keien door, maar dat mag, zolang de destructieve snelheid maar onderbroken wordt, zolang de agressie eruit wordt gefilterd.

Ik ga ernaast zitten, net buiten het bereik van het water, pak mijn bier weer uit het zand en kijk naar mijn kasteel.

Het is half ingestort, maar wat overeind stond voor ik met de dam begon staat er nog steeds.

*

Die nacht word ik meerdere keren wakker. Telkens sta ik op, ga naar het toilet, drink een paar slokken uit de kraan en ga weer liggen, terwijl me tijdens al die handelingen de gedachte bekruipt dat ik iets belangrijks gedroomd heb: ik werd ernstig ziek, of ontmoette iemand van vroeger, of was iets belangrijks vergeten. Maar ik kan nooit terughalen wat het precies was.

Om tien uur lig ik er nog, ook al is het dan al een paar uur veel te warm onder de dekens. Eindelijk stap ik uit bed. Het kokende zweet staat op mijn voorhoofd en in mijn handen. Ik word misselijk terwijl ik vooroverbuig om dezelfde spijkerbroek als gisteren aan te trekken.

Ik sta op een niet meer te overbruggen achterstand.

Om kwart over twaalf open ik een literfles La Chouffe, die ik in twintig minuten leegdrink omdat het zonde is als hij warm wordt.

De webshop mailt dat de E186 niet meer leverbaar is. Mijn treinvloot zal incompleet blijven, er zal ook op mijn zolderkamer steeds meer stukgaan, weigeren te rijden, omvallen, onder water komen te staan, kortsluiting maken en smelten.

We gaan allemaal naar de kloten.

Ik val in slaap op de bank bij het geluid van een vollopend strand, en word wakker omdat ik mijn telefoon ergens onder me voel trillen. Ik vind hem in een gleuf tussen de kussens.

Het is Wes.

Hij stuurt alleen een vraagteken.

Ik scrol omhoog en lees de berichtjes die eraan voorafgingen.

Wesley (22.05 uur): *Je hebt me weer laten zitten*

Nathan (1.16 uur): *Ik heb een zandkasteel van de ondergang gered*

Nathan (1.17 uur): *Na een kutdag voor werk*

Nathan (1.35 uur): *Maar ik ben dus niet helemaal vergeten wat er leuk is aan het leven*

Wesley (14.10 uur): ?

Ik blijf nog een tijd vanaf de bank naar het strand kijken en probeer in het landschap van badlakens, parasols en lichaamsdelen iemand te ontwaren die iets drinkt, en als dat gelukt is, een grote man met een flesje Heineken, drink ik er eentje met hem mee, en daarna nog een paar.

Er verdwijnen uren uit mijn dag. Het is avond nu. Duizelig en met vertraagde hartslag zoek ik naar de badkamer. Ik stap onder de douche, maar al na een minuut laat ik mijn flesje vallen, het spat met een echoënd kabaal uiteen, de grove stukken groen glas glijden naar alle kanten van de douchebak en voor ik er erg in heb ben ik op een van de scherven gaan staan. Het verdunde bloed stroomt uit een snee in mijn voetzool, net onder mijn grote teen. Het vermengt zich met het water en stroomt naar het putje.

Ik druk een hand op de wond.

Het stolt maar niet.

Nog duizeliger.

Ik hoor iets. Het klinkt alsof er iemand aan de deur is.

ISSAM

RIP NOBLE WARRIORS

geplaatst 1 jaar geleden door THE1ISSAM

My computer was stolen today. I was in the year 2051 in my game of Football Manager 2013.

I was closer to most of my players than I was to anybody in real life. I had spent so much time ensuring the future of my club was taken care of, but now it's a future that doesn't exist.

So goodbye, my friends.

Johnny Leclercq, my faithful goalie.

Margaritis Koukos, you wonderful weird Greek left back.

Antonin Gasnier, oh captain, my captain. Never before or again will the world see a defender like you. Your strength kept us safe, your headers won us games.

José Ramón Muñoz, I spent a fortune on you, but you were worth it. Solid as a rock from game one, minute one.

Araxá, your long throw-ins were our secret weapon.

Hamza Hajji, my mastermind. The midfield belonged to you. We won so much titles together.

Vincent Rutten, my friend, my Dutch hero.

Mariano Rubinich, you were the best one I ever had. Without you we lost our nerves. Your free kicks, your assists, your goals, they brought us so much. World footballer of the year 2047 and 2049. And you still had so much more in you. I'm sorry you'll never get that chance.

German Tolosa, your dribbling and pace inspired our tactics. We were together since you were 17. Almost 35 now, but still going strong.

Alen Alibabic, my protégé. Scoring left and right even though you were just a teenager.

Jeffrey van de Meulenhof, you came in through the youth academy. A week later you made your debut. Never left. My topscorer, my record breaker.

So many other guys, who had brought me so much happiness. I just felt that this would be the most fitting goodbye I could send.

Bye.

ASMATTI 1 jaar geleden

Dude, that sucks. I feel your pain man. I'd like to hear more stories from your save. DM me if you feel like it.

*

Flip speelt de eerste vier akkoorden alsof hij ze van zijn gitaar probeert te vegen, laat de snaren doortrillen onder zijn vingers en steekt dan zijn hand de lucht in. Hij geeft ze de tijd. Maar het duurt niet langer dan een seconde voor het publiek het nummer herkent. De mix van gejoel en applaus rolt van voor naar achter. Er gaan handen de lucht in. Jasper pakt de halflege fles witte wijn van het drumpodium en zet hem aan zijn mond.

Flip buigt naar de microfoon, wacht tot hij weer boven het geluid uit kan komen en zegt dan: ‘Jullie waren geweldig. Dit is ons laatste nummer. Dit is “Black Feathers”.’

Er stijgt een nieuwe golf geluid op uit de zaal. Hoger, steeds hoger. Harder, steeds harder. Het davert en giert. Het podium trilt mee.

*

Een roadie doet zijn werk gewoon het best als hij niet opgemerkt wordt.

Je ziet me niet als ik onze set op een festival in Warschau opbouw (ik vermoed dat het Warschau is), waar ik de taal niet spreek en niemand groet, omdat ik weet wat ik moet doen, omdat het exact hetzelfde is als eergisteren in Boedapest en volgende week in Kopenhagen. Jij loopt aan de andere kant van de gezeilde evenementenhekken, kijkt in je programmaboekje wat er over een uur begint en je vraagt je niet af hoe al die spullen daar gaan komen.

Je ziet me niet als ik de zes flightcases via een achteringang een popzaal in rijd, omdat je dan nog op het terras zit. Je ziet niet dat ik die kisten in de zaal bij elkaar parkeer alsof ik levend *Tetris* speel, en je denkt er niet aan dat ze eenmaal uitgeladen onder het podium verdwijnen. Je ziet me niet als ik anderhalf uur voor de deuren openen de lege zaal in kijk, waar jij straks zal staan.

Je ziet me zelfs niet als je al binnen bent. Je bestelt bier in glazen die niet stuk kunnen vallen en zoekt over de hoofden naar waar je vrienden ook alweer stonden. Je ziet me de snoeren niet inpluggen, de gitaren niet stemmen, de microfoonstandaarden niet verplaatsen.

Je ziet of hoort me niet als ik de microfoons test. *One, two, three, test.* Je kijkt gewoon niet op.

Je ziet me niet als ik tussen twee nummers in het podium op loop voor een gitaarwissel. Ook dat ontgaat je.

Je ziet me zelfs niet als ik na afloop de met ducttape aan de podiumvloer vastgemaakte setlist lostrek, waar jij bij bent blijven wachten alsof de band iets van je geleend heeft wat je nu graag terug zou krijgen. Je vraagt of je die setlist mag hebben en ik zie hoe gelukkig dat lijstje songtitels je maakt. Maar mij zie je niet.

Je ziet me niet tussen de bandleden die om vijf uur 's nachts de kroeg uit zwalken, op mijn schouders leunend door de straten van weer een andere stad, als ik als enige nuchtere de rest naar het hotel leid, de pasjes voor de scanners van de kamerdeuren houd en dan zelf naar bed ga. De volgende dag vertellen ze me sterke verhalen alsof ik er niet bij ben geweest. En ook dat zie je niet.

De enige keer dat ik in de fout ging was in het moeilijke tweede jaar van de band. Het optreden was die avond niet goed gegaan. Naderhand zaten we backstage bij elkaar toen ik Flips gitaar oppakte. Ik weet zelf ook niet wat me bezielde. Misschien was het een poging iets te doen wat natureel overkwam, wat gewoon zou bevestigen dat ik erbij hoorde. Dat ik een van hen was. Ik pakte de gitaar vast bij de hals en tilde hem uit de standaard. Begon er heel even op te spelen.

Flip sprong op en greep mijn bovenarm.

‘Wat doe jij nou?’ zei hij fel.

Ik liet los. De hals gleed langs mijn vingers. De snaren snauwden verongelijkt toen de gitaar met het bovenblad op de grond klapte.

‘Wat zit je verdomme aan mijn gitaar?’

Ik had niet zoveel uit te brengen. Ik wist meteen dat ik het verpest had. Nu sturen ze me weg, wist ik, en hoef ik nooit meer terug te komen.

De rest zat om me heen. Iedereen zag het.

Ik stamelde: ‘Sorry.’

Met een duw liet Flip me weer los. Ik moest een voet naar achteren zetten om niet te vallen en stootte zowat tegen het rode drankkoelkastje aan. Toen ik mijn evenwicht had hervonden voelde ik pas hoe ik daar stond. Hoe lullig het eruit moest zien.

Totdat ik merkte dat Flip het met Wannes alweer over iets anders had. De

ogen waren niet meer op mij gericht. Ik deed nog een stap achteruit, over het koelkastje heen, en verdween.

Die avond wachtte ik op de hotelkamer met mijn laptop op schoot tot Flip of Jasper op de deur zou kloppen om me te vertellen dat het, helaas, sorry, het is niet anders, hier op zou houden. Maar dat gebeurde niet, en de volgende dag leek iedereen het voorval te zijn vergeten.

Een paar weken lang vroeg ik voorzichtig toestemming als ik een van de instrumenten moest stemmen, totdat alle bandleden duidelijk hadden gemaakt dat ze daar niet mee lastiggevallen wilden worden. Daarna keerde alles terug naar het oude en werd ik weer wat onzichtbaarder, tot het punt dat ik me afvroeg of ze überhaupt mijn naam nog wel kenden.

De eerste die er uit zichzelf naar vroeg, een dag na het gitaarincident, was Julie. Ze was er toen net bij.

‘Hoe is uw naam eigenlijk,’ vroeg ze in zangerig Vlaams. Het was ergens backstage, en ik wilde eerst nog achter me kijken om te zien tegen wie ze het had.

‘Issam,’ zei ik toen.

Nog steeds die ondraaglijke twijfel. Gast, ze bedoelt jou helemaal niet.

‘Issam,’ herhaalde ze, en ze proefde mijn naam op haar tong.

Toen kwam Flip binnenlopen en was ons gesprek afgelopen.

’s Nachts op de hotelkamer piepen mijn oren in de stilte. Ik hoop dat de anderen hetzelfde hebben, maar ik heb het nooit gevraagd. Als ik weer thuis ben, zegt moeder: jongen, misschien is het je eigen stomme schuld, want je staat vijf avonden per week op twee meter van een rockband. Dat zegt ze vaker, dat dingen mijn eigen stomme schuld zijn.

Vroeger begon ik aan alles te laat. Ik leverde toetsen pas in als de leraar allang ‘pennen neer’ had gezegd, zo geruisloos mogelijk en met neergeslagen ogen om zonder reprimande weg te kunnen komen. Ik blonk niet uit op school, stak mijn vinger niet op en schreef mijn werkstukken in de nacht voordat ze af moesten zijn.

Op mijn vijftiende stuurde ze me op voetbal. Maar de groepjes waren al gevormd en ze hadden al een eigen geheimtaal, hun vaste afspraken, zaterdag acht uur bij Tom, hun eigen geintjes. Ik was het buitenbeentje dat net iets vaker wissel stond en in zijn onderbroek douchte.

Na de middelbare school twijfelde ik te lang over een studie, en uiteindelijk koos ik diep in augustus voor podiumtechnieken. Het beviel gewoon niet. In februari stopte ik weer, omdat ik dan mijn studiefinanciering niet hoefde terug te betalen.

Ik was negentien. Eerst zat ik een hele lente en een hele zomer thuis, maar dat was niet erg want het hele land had zo'n beetje elke week wel vrij of vakantie, en zo leek het of ik het net zo had verdiend als de rest.

In de herfst werd het moeilijk. Ik solliciteerde twee of drie keer, maar ik werd niet uitgenodigd voor een gesprek en had geen zin in nog meer afwijzingen. Ik luisterde naar muziek en ging af en toe naar een concert, altijd alleen. Daar fantaseerde ik over elk meisje dat naast me kwam staan. Dat ze naar me zou lachen. Ook alleen? Ja, niemand van mijn vrienden snapt wat ik hier zo goed aan vind. Die van mij ook niet! Naderhand zouden we urenlang praten in een café in de buurt en aan het eind nummers uitwisselen.

Maar als er eens een meisje naast me kwam staan, volle donkere krullen of glanzend goudbruin, dan zei ik niets en keek ik haar niet aan. Ik liep gewoon na afloop naar de garderobe en daar keek ik of ik haar zag, of ze me niet uit zichzelf achterna was gekomen. Dat ze zou zeggen: Hé, je was zo snel weg, ik wilde je nog aanspreken. Ik wachtte altijd een paar minuten, en daarna liep ik naar huis.

Ik zat op de bank en twijfelde of ik mijn vader zou bellen. Meestal nam hij niet op. Dan nam ik me voor een paar uur te wachten en daarna vergat ik het.

Ik maakte avondeten als mijn moeder daarom vroeg. We aten zwijgend tegenover elkaar, of ze kwam niet. Dan at ik alleen en stopte de andere helft in de vriezer voor de volgende keer dat ze niet kwam.

Begin december werd ik gebeld door iemand van de studie. Hij had mijn nummer nog omdat we samen in een werkgroepje hadden gezeten bij een opdracht. Hij zei: 'Luister eens, vrienden van mij hebben een bandje, en dat gaat redelijk bergopwaarts.' Zo zei hij het: redelijk bergopwaarts. 'Ze hebben een platencontract sinds vorige maand. En nu gaan ze langs Vlaamse poppodiaatjes touren.'

'Vlaamse?'

'Ja, het zijn Vlaamse gasten.'

'Hoezo vertel je mij dit?'

'Ze moeten een roadie. Dus iemand die het spul naar binnen draagt en shit. Van alles aangeeft. De instrumenten stemt. Je kent het wel. Iemand die ook

alles weer opruimt aan het eind. En toen dacht ik aan jou.’

‘Hoezo ik?’

‘Jij bent wel van de muziek, toch? En jij was daar goed in. Hard werken, niet mopperen. Zo iemand hebben ze nodig.’

Dus ik ging mee. Dat is nu twee jaar geleden.

De band noemt me ‘groentje’. Iets beter dan ‘die Marokkaan’, maar wel onmogelijk flauw. Een geintje van de bassist, die van ‘roadie’ naar ‘groenie’ ging, en toen werd dat weer ‘groentje’. Daar moet hij altijd moeilijk hard om lachen. Dat hij zelf Bas heet en de bas speelt ontgaat blijkbaar iedereen.

Het ging inderdaad redelijk bergopwaarts. Dat kun je wel zeggen. Eerst veranderde de naam in vier dagen drie keer, van Tonkov naar Feiit en van Feiit naar Lāmentors. De eerste single, ‘Neighbours’, werd meteen opgepikt door de radio. Het zegt je nu waarschijnlijk niks, maar je zou het absoluut herkennen. Een tijdlang, eigenlijk tot ‘Black Feathers’ die plek innam, was het de vaste afsluiter. Het nummer waar mensen op stonden te wachten. Als de band van het podium liep, bleef het publiek klappen en joelen en zeiden ze tegen elkaar: er komt echt nog wel een toegift, want ze hebben die ene hit nog niet gedaan.

Het eerste album, *Self-titled Debut*, verscheen in de lente. De recensies waren goed. Ook de tweede en derde single werden op de radio gedraaid. Alles leek vanzelf te gaan: de hits, de uitverkochte shows, de interviews met grote tijdschriften.

In acht maanden tijd, tussen het toeren door, schreven Flip en Jasper het tweede album, *Difficult Follow-up*. Het viel in het niets. Geen hits, geen airplay. De spanningen tussen Jasper en Flip waren bijna te horen als je het opzette.

Daar kwam bij dat we Julie er inmiddels bij hadden. Julie is de toetsenist en violist – en de enige vrouw van de band. Ze was erbij gehaald om op muzikaal gebied, zoals Jasper het in een interview zei, ‘meer kanten op te kunnen’. Maar hij en Flip wilden vanaf dat moment allebei nog maar één kant op: die van haar kleedkamer.

Het duurde lang voordat het ook binnen de band acceptabel werd om die tweede plaat simpelweg mislukt te noemen. Dat lag al die tijd erg gevoelig. Ze wilden hun nieuwe werk spelen. De liedjes ‘in de vingers krijgen’, zei Jasper. Flip was alles van het debuut sowieso spuugzat, weigerde avond aan

avond hetzelfde trucje te doen, ‘als een circusaapje’.

Het publiek zou zich langzaamaan wel warmen aan de nieuwe nummers, zeiden ze. Maar het publiek wilde alleen de hits die ze al kenden. Het stond erbij te kijken alsof op het podium werd uitgelegd hoe je je boekhouding op orde krijgt.

Iedereen maakte die tijd ruzie met iedereen. Julie zat wekenlang ‘ziek’ thuis na een lompe, in sterkedrank gedrenkte versierpoging van Flip.

Ik maakte me zorgen over mijn baan. Er werden optredens op het laatste moment afgezegd omdat er gewoon niet genoeg kaartjes waren verkocht. Festivals waren alweer bezig met *the next best thing*. Lāmentors was oud nieuws. Het is eng hoe snel je vergeten kan worden.

Op de hotelkamers speel ik *Football Manager*. Het is een computerspel waarbij ik coach ben van een voetbalteam. Ik moet spelers kopen en verkopen, de opstelling maken en wissels doorvoeren tijdens wedstrijden. Ik kocht het om de tijd door te komen, maar ook uit jeugdsentiment. Vroeger speelde ik het met de buurjongen, naast elkaar op mijn slaapkamer, op één scherm. Als hij geen vriendjes op bezoek had, kwam hij naar mij toe om te spelen. Toen hij verhuisde, ging ik zonder hem verder. Ik wachtte tot de coach met zijn naam werd ontslagen en alleen die van mij er nog was. Zo leerde ik op mezelf te zijn.

Nu helpt het me de uren voor weer een optreden in weer een andere stad te doden. Urenlang achter elkaar simuleer ik de toekomst in, zittend op weer een ander hotelbed. Ik koop talenten, maak opstellingen en analyseer de wedstrijdstatistieken. Ik maak een vuistje als mijn invaller scoort. Ondertussen lees ik op internetfora hoe anderen het doen. We wisselen tips uit.

Het is eigenlijk alles wat ik doe als ik niet aan het werk ben. Footballmanagere en slapen.

Mijn team was Everton. Ik kwam er terecht na succesvolle jaren bij FC Utrecht, Ajax en Paris Saint-Germain. Het werd steeds leuker. Verslavender, kun je ook zeggen. Een uur ging voorbij in tien minuten. Als ik niet speelde, dacht ik aan spelen. Ik verzon een nieuw trainingsschema voor mijn Griekse linksback terwijl Flip in Brussel ‘Neighbours’ inzette. Ik besloot mijn spits te verkopen tijdens het refrein van ‘Put Yourself in My Shoes’ in Keulen. Terwijl er met stampende voeten om een toegift gesmeekt werd, dacht ik aan het zestienjarige talent dat ik net gekocht had, en dat ik niet kon wachten tot

hij ouder en gruwelijk goed zou zijn.

Uiteindelijk was ik zo ver de toekomst in gesimuleerd dat er niemand uit de echte wereld meer actief was. Ronaldo, Messi en Zlatan waren met pensioen en uit mijn laptop verdwenen. De voetbalwereld anno 2050 bestond uit namen die niemand ter wereld iets zeiden, niemand behalve mij, omdat ik ze had opgeleid en ze wereldsterren had zien worden en soms aan ze dacht voordat ik in slaap viel.

*

Een halve minuut na die eerste vier akkoorden heeft Flip zijn hand nog steeds in de lucht. Het gejuich houdt aan. Je kunt je afvragen of er wel tegenop te spelen valt. De rest van de band valt bij, en dan is 'Black Feathers' onderweg. Wannes laat de drums opkomen alsof ze vanuit de verte naderen. Jasper doet twee stappen naar de microfoon.

Ja, ze spelen ertegenop. Of beter: ze vallen er perfect mee samen.

Julie zet de viool onder haar kin voor de solo die op het tweede refrein zal volgen. Ik zie hoe ze schalks het publiek in kijkt, de concentratie in haar houding, de vlecht over haar schouder, haar lach ontwapenend als het applaus ook voor haar opstijgt.

Jasper giet de laatste slok wijn naar binnen en loopt naar de microfoon. Zijn tekst is troostend, zacht.

There's memories on the street

Autumn rain around the corner

My song of love on the pavement

And all the ways to mourn her

Kelen zingen mee, hoofden deinen mee. Flips omhooggestoken hand wordt gespiegeld door honderden, alsof ze elkaar niet willen kwijtraken in een chaos. Wij staan hier.

*

De band wil niet dat het naar buiten komt, maar 'Black Feathers' was dus al geschreven vóór die shit in Feathers.

Het lag klaar voor het nieuwe album, *Timeless Masterpiece*, waar Flip en Jasper meer tijd voor wilden nemen. Live was het nog nooit gespeeld, maar toen die veren zo'n symbool werden van wat er gebeurd was, leek het ineens heel vanzelfsprekend. In tien minuten herschreef Flip de tekst op een paar punten, twee dagen later namen ze de nieuwe versie op in de studio en een week later was het overal op de radio te horen.

Het ontplofte. De grote stations draaiden het zowat elk uur. Het kwam boven aan de downloadlijsten. Die hele tweede plaat was gewoon in één klap vergeten. Alsof er nooit een dip geweest was. Zomerfestivals belden maanden van tevoren. Ze boden slots op de grootste podia op de beste tijden.

'Kunnen jullie een tent met tienduizend vullen,' herhaalde Jasper glunderend de vraag van een van de boekers nadat hij had opgehangen. Hij keek de anderen aan. 'Natuurlijk kunnen we die hele fokking tent vullen!'

Hij highfivede Flip, en de rest joelde en schreeuwde.

Een paar weken voor dat allemaal gebeurde werd mijn laptop gestolen. We hadden een optreden in Hamburg. Het hotel lag op een paar honderd meter van de Reeperbahn en de gig was in een van de zijstraatjes. 's Avonds lichtte de hoofdstraat op, alles grof en goedkoop als op een grootstedelijke kermis. Overdag reflecteerden de katerige koppen van voorbijgangers in de smerige ruiten van seksshops en souvenirwinkeltjes.

Plotseling merkte ik dat ik mijn keycard niet meer had. Onbewust had ik mijn hand langs de buitenkant van mijn ondiepe broekzak gehaald. Daar had het pasje in gezeten.

Zwetend liep ik terug. Ik stak de Reeperbahn over en zocht het hotel.

Had mijn kamernummer erop gestaan? Lag het nog op het bureau of het bed? Misschien had iemand het inmiddels afgegeven bij de hotelreceptie.

Maar niemand had het afgegeven bij de hotelreceptie. De oudere vrouw achter de balie zei dat een nieuw pasje me twintig euro zou kosten. Ik nam de lift naar de vierde verdieping en liep naar de kamerdeur, en keek ondertussen

naar de bruine vloerbedekking, het ruitmotief bij de liften, de vloer van de gammele lift zelf, probeerde overal die witte rechthoekige vorm te zien.

Beneden vroeg ik om een nieuw pasje. Ik schoof het nieuwe pasje in de gleuf bij de deur, de rand lichtte groen op, er klonk een piepje, de deur werd ontgrendeld.

Team weg.

Ik zag het meteen. Ik wist waar het ding gestaan had. Voor de rest was er niets gestolen.

Bij de balie zeiden ze dat er geen videobeelden beschikbaar waren, en dat het personeel het niet gedaan kon hebben, en dat ze die hoe dan ook niet allemaal gingen ondervragen. Het was mijn eigen risico.

Die avond was het slechtste optreden ooit. Flip en Jasper kregen ruzie over de setlist. Ik was er met m'n hoofd niet bij. Ik stemde een elektrische gitaar niet goed af, na 'Little Things' miste ik een instrumentenwissel, en toen Flip tijdens het zingen opzij keek om mijn aandacht te krijgen lette ik niet op. Hij kwam zelf de coulissen in gestormd om zijn akoestische gitaar te pakken en stootte me zowat omver.

Luister, ik wist natuurlijk wel dat ik geen Nobelprijs zou krijgen voor het spelen van een computerspelletje. Het was gewoon plezier. Het doodde de tijd. Het was alsof ik met *Super Mario* een 'warp zone' inging, via zo'n groen buisje in de grond, en in een andere wereld terechtkwam.

Drie dagen later was ik weer thuis. Ik was bekaf. Ik startte de thuiscomputer op, surfte naar een van de fora waar ik vaak kwam en schreef de grafrede voor mijn team. Ik had geen enkele moeite me alle voor- en achternamen en posities te herinneren.

Andere gamers zeiden hoe kut ze het vonden voor me. Ze begrepen me. Ze moesten er niet aan denken dat het hun zou overkomen. Ze opperden dat er waarschijnlijk wel een automatische back-up was gemaakt die ik opnieuw kon downloaden, maar wisten natuurlijk niet dat ik op hotelkamers speelde en nooit contact maakte met de wifi.

Eén iemand zei dat hij graag meer wilde horen over mijn team. Hij droeg geen oplossing aan, zoals de anderen.

Hij zei gewoon: mail me als je zin hebt.

Ik was eerst nog bang dat hij me in de maling nam. Of dat hij mijn

vertrouwen zou winnen en dan zou vragen of ik geld wilde overmaken omdat hij in acute problemen was gekomen. Maar in zijn woorden zat een warm enthousiasme en ik besloot dat ik hem mocht.

Hij vroeg hoe ver ik al was. Welke teams ik had gecoacht. Wat ik had gewonnen. Ik antwoordde, en na een paar weken ging ik hem ook vragen stellen. We hadden het over dingen uit de echte wereld. Andere spellen, muziek, voetbal, wat er in het nieuws was. Ik begon hem te volgen op Instagram. We werden Facebookvrienden. Ik keek naar zijn foto's en probeerde me zijn leven voor te stellen.

Ik belde mijn vader en vertelde over de gestolen laptop. Ik koos de juiste woorden om het schuldgevoel aan te wakkeren waarvan ik wist waar het zat, hoe ik eraan kon peuteren, en opperde tussen de regels door dat hij en PayPal dat weer voor een tijdje konden afkopen.

Ik wilde eigenlijk niet helemaal opnieuw beginnen, in dat saaie, voorspelbare 2013. In mijn vorige spel zat honderden uren werk. Dat schreef ik in een van de mails, en hij vroeg: zou je er wat aan hebben om met mijn 2045 inmiddels. Hij zei: allemaal nieuwe spelers, nieuwe uitdagingen. Speel er gewoon een seizoen mee en dan zul je zien dat je toch weer benieuwd bent hoe ver je kunt komen.

Hij zette een kopie van zijn bestand online en stuurde me de link. Ik downloadde het en laadde het in mijn eigen spel. Hij was coach van Barcelona. Ik keek naar het team, probeerde opstellingen uit en keek naar wat er rondliep in het tweede elftal. Ontdekte talenten die veelbelovend waren en was benieuwd hoe ver die konden komen. Ik verbond me langzaam aan de nieuwe wereld.

In de weken erna mailden we dagelijks. We hielden elkaar op de hoogte over onze teams, wisselden tactieken uit, voegden screenshots toe als bijlage. Sinds de buurjongen had ik het met niemand ooit nog zo uitvoerig over het spel gehad. Ik zei dat ik met Lāmentors toerde en hij zei hoe goed hij de band vond.

Ik wist wat er gebeurd was toen anderen berichtjes op zijn Facebook begonnen achter te laten.

Mijn telefoon lag in mijn hand en ik greep hem steviger vast, we zaten in het tourbusje en reden ergens op een anoniem stuk snelweg. De anderen sliepen of zwegen anderszins. Ik trok met trillende handen het scherm omlaag om te verversen. Er verschenen nieuwe berichtjes. Steunbetuigingen.

Herinneringen.

Misschien was het voor mij nog niet echt gebeurd, en mailde ik hem daarom. Iets casuals. Alsof ik gewoon wat wilde vragen. Misschien was het dat ik vermoedde dat de wereld waarin hij en ik contact met elkaar hadden een andere zou blijken te zijn dan die waarin mensen zichzelf in afscheidswaarden 'de achterblijvers' noemden en YouTube filmpjes van Pink Floyds 'The Great Gig in the Sky' op zijn pagina plaatsten.

Maar hij antwoordde niet. Die nacht niet, de volgende dag niet en de dagen erna ook niet.

Tegen de band zei ik eerst niets. Ik wist ook gewoon niet hoe ik het zou moeten uitleggen. Maar het ging slecht. Uiteindelijk, toen we een paar shows achter elkaar in Nederland hadden, stelde ik zelf voor een paar weken naar huis te gaan. Prima, zei Jasper, er ging wel een neefje van Flip mee. Ik knikte en pakte mijn tas in.

Toen iemand de plaats en tijd van de begrafenis op zijn Facebookpagina zette, besloot ik te gaan. Ik pakte de trein en zocht de plek op. Het kan zijn dat ik dat deed omdat ik het niet geloofde. Dat ik het met mijn eigen ogen wilde zien.

Op de dag zelf bedacht ik pas dat ik zonder pak zou opvallen. Dus ik bleef zitten op een bankje tegenover het uitvaartcentrum en hoopte dat er andere mensen zonder pak zouden zijn. Ik hoopte ook dat er andere jongens zouden zijn die niet wit waren.

Voor de deur stond een man te roken. De as van zijn sigaret tuimelde omlaag langs zijn donkergrijze, strak gestreken pantalon als iemand die uit een brandend gebouw springt.

Toen liep hij naar binnen, en ik bleef buiten.

Twee uur later werd de kist de deur uit getild. Er werd gehuild. Omhelsd. Ik deed of ik naar mijn telefoon keek. Niemand zag me.

Jasper belde me drie dagen later. Ik wist niet hoe hij aan mijn nummer kwam. Flips neefje had het 'rampzalig' gedaan, zei hij. 'We hebben je eigenlijk nodig.'

Ze hadden me eigenlijk gewoon nodig.

Op een avond in een gehorige hotelkamer in Gent, een paar dagen later, had

ik moeite in slaap te komen. Ik zette een van de kussens tegen het hoofdeind, ging rechtop zitten, greep naar de lege kant van het bed en trok mijn laptop op schoot.

Het was maart 2047. Ik had twee seizoenen gespeeld toen ik een melding kreeg: er was een nieuwe lichterij jeugdspelers doorgestroomd. Ik klikte erop. Keek naar de statistieken, benieuwd of er talentjes bij zaten.

Eén achternaam die opviel.

*

Wannes' drums zwellen verder aan. Bas en Flip laten hun gitaarspel samenvallen. Jasper zingt. Nog een keer het refrein. Een octaaf hoger nu.

De gitaren, de bas, Julie afwisselend achter het keyboard of met de viool aan haar kin. Ze bouwen de spanning op. Ze spelen met de zaal.

Het liedje maakt even pas op de plaats. Het kabbelt, komt op adem. Het gaat op de hurken zitten om straks hoger te kunnen springen. Het mooiste komt nog, en iedereen weet het.

Ik zie Flip achteromkijken. Even kijkt hij mij aan, en hij knipoogt. Dan draait hij zich naar de rest van de band toe. Een blik van ongeloof als hij weer de zaal in kijkt. Al die mensen. Zijn ze weleens eerder met zoveel geweest? Een hand door zijn haar, druppels zweet vallen van zijn voorhoofd. Hij wijst naar Jasper, die ook even geen tekst heeft. Jasper wijst op zijn beurt naar Flip, en allebei kijken ze de zaal in met een blik die over de ander wil zeggen: *díe gozer*, dat is een geweldenaar, een held. Die gozer, dat is mijn vriend.

Plastic bekertjes met bier worden de lucht in gestoken. Een laatste keer zwelt alles aan, en het gejuich uit de zaal doet mee.

'Dank u wel!' roept Flip in de microfoon. Hij trekt zijn oortje eruit, het bungelt langs zijn schouder.

Hij houdt zijn gitaar boven zijn hoofd, neemt hem dan weer in handen en zet een geïmproviseerde reprise in. De anderen vallen in.

Ze zingen minutenlang door, de mensen die kwamen kijken. Ook als de lichten aan zijn gegaan en de band al richting de kleedkamer is, als het barpersoneel nog een doek over de tap haalt en de schuifelende exodus is

begonnen, ook dan zingen ze nog door.

KRISTIANNE

Eerst kwamen de berichtjes.

Hebben jullie het gehoord?

Het rode lint waarmee de ingelaste nieuwsuitzending was afgezet.

Toen het bellen. WhatsAppen. Voor het laatst gezien om.

Ik ga theezetten. Zul je zien dat hij daarna gereageerd heeft.

De nacht, kopje-onder in het niet-weten. Alle geluiden die zich vermomden als teken van leven.

In de ochtend een croissant. Omdat er niks anders in huis was. Omdat het weekend was. Het exorbitante kruimelen van die dingen. De schilfers opdeppen met een natte vinger. Dat krijgt ze nu niet meer uit haar hoofd, dat ze dat nog gedaan heeft die ochtend.

Steeds bellen met Amber, en zeggen: Nee, niks. Nog steeds niks.

In de middag twee agenten in de keuken, en in hun bijzijn Jacob bellen.

Mijn man is rondjes fietsen. Hij is zoeken.

Jacob, ze zijn hier. De politie. Ze staan hier in huis, Jacob.

Dan de rit naar het ziekenhuis.

Dan het weten. Het herkennen.

De neutrale stilte in het gezicht van de dodenbewaker. Haar walging voor een man die dit werk koos. Ze wil hem uitschelden voor de ergste dingen die ze kan verzinnen, maar ze ziet dat hij ook daar een gezicht voor zou hebben.

Omdat ze niet de eersten zijn. Omdat ze vandaag niet eens de eersten zijn.

*

Op de begrafenis zijn honderden mensen. Vrienden die ze niet eerder gezien heeft in jasjes die niet passen. Ze herinneren zich dingen die ze nooit heeft geweten.

Janna is terug uit Antwerpen. Haar jas weer aan de kapstok in de gang: alsof een verwoestende storm één ding toevallig de goede kant op blies. Nu zit ze naast haar in de houten bankjes. Ze knijpt in haar hand. Kijk, mam, al die mensen hielden van hem.

De buurvrouw schuin achter haar. De buurvrouw die elke dag een maaltijd kwam brengen en door de brievenbus riep als ze zich op het toilet verstopte. Joehoe, kunnen we iets doen?

Jacob gaat achter de microfoon staan en zegt dat het allemaal niet makkelijk is.

Een goede vriend kijkt omlaag en leest voor. Altijd plannen, zegt hij. Hij had altijd grote plannen. Beloftes, afspraken. Altijd bezig met het volgende nieuwe.

Een tweede neemt het over als de eerste het te kwaad krijgt. Zegt: Hij wilde dingen. Duurde het te lang, dan werd hij ongeduldig. Stond hij te huppen bij de deur. We gaan, losers.

In een andere rij lachen ze klein en meelevend.

Ze wil opstaan. Níét. Zo was hij níét.

Allemaal noemen ze Amber. Die twee, zeggen de mensen. Die twee als ze samen waren.

Ze staat er later zelf, Amber, ze houdt zich met twee handen vast en kijkt niemand aan, maar ze heeft de woorden niet en moet weer naar haar plek op de eerste rij gebracht worden.

Als klein jongetje won Mattias een tekenwedstrijd bij de bibliotheek. Hij dacht goed na over de kleuren. Hij bleef binnen de lijntjes. Bracht kleurnuances aan door het potlood harder of zachter op het papier te drukken. Er was een prijsuitreiking en hij nam statig en officieel een grote doos met potloden in ontvangst, en een spelcomputertje waar hij vooral zijn zus op liet spelen.

Met Sinterklaas kocht ze eens een trainingspak voor hem. Hij pakte het uit en zij zag dat hij het niet mooi vond, omdat ze hem toen nog beter kende dan hij zichzelf. Hij moet dat op zijn beurt gemerkt hebben. Jawel, hij is wél mooi, zei hij. Ze liet hem haar troosten. Toch wel, mam. Ik moest er alleen even aan wennen, mama.

Zijn fijnzinnigheid. Hij had het door als vriendjes die bij hem speelden het niet naar hun zin hadden. Dan stelde hij voor iets anders te doen. Hij voelde – beter dan zij en beter dan zijn zus – de buien van zijn vader aan.

Ze herinnert zich dat hij eens thuiskwam met een door het riet lek geprikte opblaasboot, slap in zijn handen als een overreden huisdier.

Ze weet nog dat hij na het stappen een keer thuiskwam met een blauw oog. Ze weet nog dat hij vertelde dat er iemand bij de garderobe had voorgedrongen. Dat hij die jongen, die vele malen groter en breder was, daarop had aangesproken. Hij kreeg een klap. Zijn wenkbrauw lag open. Hij sloeg niet terug.

Ze weet dat, omdat hij zo was.

Ze krijgt die verhalen allemaal niet te horen.

*

Amber vraagt of ze boos is.

Het is de vierde dag. Ze zit op de bank van het huis waar zijn post werd

bezorgd. Waar zijn fiets in de woonkamer staat. Waar hij op Moederdag in bed bleef liggen.

Boos? Ja, dat is ze. Ze is furieus. Omdat Amber hier tussen zijn spullen woont en de enige is met de sleutel van de voordeur.

Ze sluipt door het huis en zoekt naar plekken waar delen van hem zijn opgesloten. Dekfels van potten die ze kan losdraaien zodat hij eruit op zal stijgen. De vertakkingen die zijn rivier in de laatste jaren maakte. Jaren waarin hij gemakkelijk wekenlang niets van zich kon laten horen en waarin hij, als zij hem uiteindelijk belde, kon volhouden dat hij nu eenmaal heel druk was maar dat er gewoon niet zoveel te vertellen viel over hoe het met hem ging, want alles ging hetzelfde.

Een broodje? vraagt Amber.

Nee. Nog altijd geen honger.

De enige thuis die eet is de kat.

Op betere momenten benoemen ze allebei wat ze zich herinneren. Willekeurige opsommingen. Steentjes in de vijver. Ze zitten muisstil naast elkaar en wachten tot de rimpeling uitdijt en er bij de ander iets nieuws naar de oppervlakte golft. Iets waarvan ze beiden vergeten zijn dat ze het hebben onthouden.

Nee, lieverd, ik ben niet boos. Waar kan ik boos om zijn?

Ze dwingt zichzelf over een knie te wrijven, een hand vast te pakken. Weet niet meer wie dit meisje is. Hoe ze zich nu tot elkaar verhouden.

Maar je lijkt boos.

Als Amber naar het toilet is, loopt Kristianne weg van de bank en zoekt ze de polaroid, voor de boeken in de kast. Ze weet dat de foto daar staat.

Ze zitten in een draaimolen op een kermis of festival. Hij kijkt in de camera en draagt een blauw shirt dat ze hem nooit heeft zien dragen. Zij kijkt achterom, het kader uit, haar felgele jurkje omspant haar borsten en waait uit over haar benen. De onscherpe achtergrond suggereert beweging. Ze vliegen.

Het is het perfecte moment. Iedereen zou ze direct herkennen als geliefden, ook al kijken ze elkaar niet aan. Het zit in hun lichamen, hoe die van nature naar elkaar toe gedraaid zijn, als twee radertjes die het volgende moment in elkaar zullen grijpen, als twee bloemen die naar dezelfde zon toe groeien.

Ze overweegt de foto mee te nemen. Ooit.

Als ze weggaat, wordt de deur vanaf de binnenkant in het slot gedraaid.

*

Jacob zegt dat ze het moeten benoemen zoals het is. Hij brengt Mattias' oude bed, met een rechthoekig hoofdeinde en ronde poten van eikenhout, het bed dat hij zelf bouwde voor zijn zoon, naar de vuilstort. Als hij terugkomt, zegt hij dat ze het moeten benoemen zoals het is.

Ze luistert vanaf de andere kant van de deur hoe hij onmachtig een wasrek sloopst dat niet mee wil werken, tot hij rood aangelopen naar buiten komt en zegt dat ze het onder ogen moeten zien zoals het is.

Janna zegt dat ze met iemand moet praten. Dat het huis verstikt. Nog een paar dagen, zegt ze, en dan ga ik terug. Ik moet echt terug.

Mam, jij moet met mensen gaan praten.

Ze richt zich tot Jacob, zijn gekromde rug, zijn stilte. Ze zegt dat ze al dagen niet buiten is geweest, de televisie niet aan durft te doen, de krant niet open. Dat de huid op haar vingers dun en doorzichtig wordt van het urenlange douchen, alsof ze alles er zo af kan pellen.

Ze zegt dat er niets slijt en dat het ook niet mag slijten. Dat het niet went en niet mag wennen.

Ze zegt: Ik moet iets doen.

Geen psychiater, zegt hij. Niet die zwendel.

Op Facebook deelt een vriendin twee weken later een oproep: of er mensen

zijn die het leuk vinden om op maandagavonden Nederlands te oefenen met mensen die de taal willen leren.

Met bevroren schouders fietst ze ernaartoe.

Ze weet al dat het de verkeerde keuze is geweest als ze binnenloopt. Jonge mannen gaan schuil in dikke gewatteerde jassen. Ze bewegen onvoorspelbaar. Er wordt hard en scherp gelachen. Ze doet twee, drie voorzichtige stappen achteruit, alsof ze oog in oog staat met een roofdier, en twintig minuten later is ze weer thuis.

Jacob zegt: Zei ik toch.

*

Als ze de supermarkt uit loopt, zit de kat aan de andere kant van de autoweg. Ze herkent hem aan het witte puntje op zijn staart. Ze weet ineens zeker dat ze de voordeur open heeft laten staan.

Hij staat op het punt over te steken als er een auto aankomt.

Ze schreeuwt: Nee!

Mensen kijken naar haar om. De auto mindert geen vaart.

Ze kijkt naar de auto, naar de overkant. De auto. De overkant. De auto. De overkant.

Hij zit er nog.

Ze loopt er met trillende knieën naartoe en hurkt bij hem. De kat laat zich aaien. Hij neust in de boodschappentas.

Wat doe je hier? vraagt ze. Jij komt toch nooit aan deze kant buiten.

Hé. Gekkie. Wat doe je nou helemaal hier.

Bij elke nieuwe passerende auto trekken zijn oren naar achteren.

Ze tilt de kat op en het dier vlijt zich tegen haar aan. Hij verstopt zijn kop in haar sjaal. Hij laat zich thuisbrengen.

*

Ze maakt steeds ruzie met Jacob. Zullen we maar uit elkaar gaan, zegt ze op een middag in de auto, lukraak, alsof ze een andere route naar huis voorstelt.

Drie weken later hebben ze op alle mogelijke manieren niets gezegd.

Die maandagavond gaat ze nog eens naar de taallessen. Het gaat beter. Voor ze zich heeft kunnen verzetten is ze voorgesteld aan Joumana en Wael, een echtpaar uit Hama met drie kinderen. Ze hebben net een huis en willen weten hoe je kliklaminaat legt. Ze tekent een instructie.

Ze leert een Ahmed uit Kabul kennen, en een andere uit Mosul. Hun schuchterheid laat langzaam los als een sticker met slechte lijm. Ze drinken sterke thee met vier suikerklontjes. Ze vraagt ze hoe het gaat en ze antwoorden 'goedmetjou' zonder te weten dat ze daarmee de vraag teruggeven. Ze antwoordt er niet op.

Weer een maandag later wordt ze gekoppeld aan Fariba, een jonge vrouw uit Damascus. Volgende week weer, zegt Fariba aan het eind, en het klinkt te vanzelfsprekend om nog tegenin te gaan.

Ze praten over het weer en over de feestdagen. Soms hoort ze zichzelf dingen zeggen waarvan ze denkt: zo kon Mattias ook klinken.

Fariba vraagt om haar nummer. Ze twijfelt. Ze geeft het. Stuur maar een berichtje als ik je met iets kan helpen, zegt Kristianne, omdat het klinkt als iets wat ze zou moeten zeggen.

Dankuwel, zegt Fariba, ze knikt nederig en houdt een vlakke hand op haar borstkas. Dankuwel.

Met de andere vrijwilligers praat ze niet. Op een avond vangt ze op dat enkelen samen met een groepje vluchtelingen gaan eten. Ze doen er uitgelaten over, de Nederlanders, alsof ze een wereldreis geboekt hebben.

Op sommige avonden eten ze weer. Ze zitten aan het tafelkleed waar de kinderen vroeger op mochten kliederen. Woorden, tekeningen, kleine grapjes en baldadigheid, opgedroogde verf en vervaagde penstrepen, gestold in de seizoenen.

Mattias maakte geen ruzie, bedenkt ze 's avonds in bed. Misschien omdat hij het doorhad. Dat hij het beter begrepen had dan zijn ouders. Eerst had ze gedacht: wacht maar tot je geen verliefde tiener meer bent. Later wist ze dat er natuurlijk oneffenheden waren, weeffouten in zijn relaties, maar ze koos ervoor die niet te zien. Daar was ze moeder voor: geloven dat er een betere versie van haarzelf bestond, die het geluk langer zou vasthouden en gezonder zou zijn en haar onsterfelijk zou maken. Iemand die haar hand pakte en nieuwsgierig naar haar opkeek, mama, wat gaan we doeoeoen, om weer later die hand los te laten, om haar hart elke dag op de mooist mogelijke manieren te breken.

Ze gaan niet uit elkaar, maar ze blijven ook niet bij elkaar.

Op een woensdagmiddag loopt ze naar de basisschool waar hij op gezeten heeft. Het is niet met voorbedachten rade; ze verliet het huis met een kater van slaappillen en nu is ze hier. De school gaat uit. Kleine houten stoeltjes met gebogen rugleuningen zijn onder tafels met afgeronde hoeken geschoven.

Het ruikt er nog hetzelfde. Op de mat tussen de buitendeuren en de grote klapdeuren naar de aula zitten moddersporen. Aan de kapstok hangen nog een paar jassen. Ze denkt aan de winterjas die hij op die leeftijd droeg, waar ze een extra voering in naaide toen er nog strenge winters waren. Ze heeft het idee dat ze naar het lokaal in de hoek kan lopen en dat hij naar buiten zal stormen om alle opgebouwde energie los te laten, als duiven op een bruiloft.

Het blijft langer licht.

Op een middag stuurt Fariba haar een gesproken opname via WhatsApp. Ze staat in het gemeentehuis. Ze heeft een afspraak, maar er komt niemand.

Ze fietst ernaartoe. Fariba pakt haar onderarm meteen als ze door de draaideur komt.

Ik wachten, zegt ze. Niemand komen.

Je hebt geen nummertje. Kijk. Nummertje.

Kristianne loopt naar de balie en Fariba kan direct geholpen worden. Vijf

minuten later is ze klaar.

Dankjewel Kristianne, zegt ze. Ik ben trots dat jij mijn vriend bent.

De volgende ochtend ontbijt ze weer. Ze loopt de tuin in en ziet dat haar plantjes zijn gegroeid. Dat de slakken nog steeds gaten eten in haar broccoli.

*

Ze maakt een uitnodiging en kopieert die dertig keer bij de supermarkt. Benefietdiner voor Vluchtelingenwerk. Eet mee en doneer wat je kunt missen.

De mensen die de taalles organiseren zeggen dat ze het een goed idee vinden. Ja, ga je gang. Ze deelt de blaadjes uit aan iedereen met wie ze in de weken ervoor Nederlands geoefend heeft.

Neem je vrienden mee. Je hoeft niets te geven, dat doen de Nederlanders wel. Kom gewoon lekker eten.

Ik bak, zegt een van de Ahmeds. Ik breng gebak.

Het voelt goed al haar tijd erin te stoppen. Ze nodigt vriendinnen uit. Kennissen. Mensen van de tennis- en roeivereniging. Iedereen zegt dat het zo'n goed idee is. Dat het zo'n ontzettend goed idee van haar is.

Het kan wel bij mij, stelt een vriendin voor. Ze woont aan het water, ze heeft een grote keuken en een woonkamer waar dertig mensen kunnen eten.

Het moeilijkst zijn de vrienden van Mattias. Ze stuurt een berichtje naar iedereen die iets op zijn Facebookpagina heeft geschreven. Ze zeggen dat ze de oppas moeten vragen. Ze zeggen dat ze hun best gaan doen. Ze zeggen dat ze even gaan kijken.

Amber antwoordt niet.

De supermarkt kan boodschappen sponsoren. Een vriendelijke filiaalmanager van achter in de dertig rijdt karren met melk en yoghurt een hoek in. Er klinkt een bekend popliedje. De man zegt dat er wel een potje

voor is. Als ze nou een boodschappenlijstje inlevert, dan gaat hij kijken wat hij kan doen.

Voor wanneer is het?

Zondag al.

Zondag is oké. Ze kan aanbellen bij de achteringang.

Astrid is de eerste. Ze hangt haar bruinzwarte parka over haar rechterarm en wrijft met haar vrije hand over Kristiannes rug. Ze zegt de dingen die ze in de achteruitkijkspiegel geoefend heeft.

Nou, lieverd, het ruikt in elk geval al goed.

Ook de anderen raken haar aan, om te controleren of ze nog bestaat of dat ze als bij een geest door haar heen grijpen, zoals Jacob en zij thuis bij elkaar doen.

Ze laat Marja de gasten opvangen terwijl ze stukjes lente-ui in de soep laat glijden. Vanuit de woonkamer sijpelen delen van gesprekken door, het tasten naar onderwerpen, naar waar het overlapt bij mensen die elkaar hooguit via via kennen.

Zit je nog bij Deloitte?

Hoe doet Jeroen het nu op school?

O, nee, wij zijn juist heel tevreden met die dierenarts.

Hoe kennen jullie Kristianne?

Ze hoort het weer: we vinden het zo goed dat ze dit doet.

Ahmed houdt woord. Zijn cake is slordig ingepakt in aluminiumfolie, als iets wat zo kan worden weggegooid. Zijn neef komt mee, net als Fariba, en een vrouw die ze herkent als een van de andere maandagavondvrijwilligers maar nooit heeft gesproken. Van haar leeftijd, schat ze. Ze heeft vermoeide ogen, een rode trui aan, en een donkerbruine rok tot op haar enkels. Ze begroet de vrouw, maar krijgt niets terug.

Het is een goede avond. Er wordt gegeten en gelachen. Er gaat bestek over borden en er gaan kopjes over tafel, kronen van flesjes en kurken uit flessen. De professionele vaatwasser van Marja zuigt en borstelt. Als het tussendoor

even kan, eet Kristianne zelf ook.

Bij de deur staat een tonnetje van de roeivereniging. Ze heeft er een sticker op geplakt met *Donaties* en een tweede met *Bedankt*.

Ze merkt dat hij er is. Omdat de gasten extra ruimte voor hem laten als ze achter haar langs schuifelen richting het toilet. Omdat ze niet alleen het eten bedoelen als ze zeggen dat ze het zo goed heeft gedaan. Omdat ze niet alleen haar uitzwaaien als ze tegen middernacht naar de auto lopen.

*

In de keuken wast ze de thee- en koffiekopjes met de hand af terwijl de vaatwasser een laatste programma draait. De afvallemmer zit vol, ook na aanduwen.

Kom maar, zegt Marja. Morgen komen ze ophalen. Ze knoopt de zak dicht en stapt de voordeur uit, het donker in.

Kristianne loopt met een vaatdoek naar de eettafel in de woonkamer.

Ze schrikt. De vrouw met de vermoeide ogen is er nog. Ze staat roerloos met haar rug naar de kamer en kijkt naar een schilderij aan de muur. De rode trui valt ruim over haar schouderbladen.

Als ze zich omdraait zegt ze: Ik wilde nog even blijven. Ik wilde u nog bedanken. Haar stem is warm.

Marja komt binnen en zegt dat ze naar boven gaat. Dat zij, Kristianne, kan blijven, als ze wil. Ze zal het logeerbed voor de zekerheid opmaken.

De twee vrouwen blijven achter in het vacuüm van de avond, waarop gesprekken, uitroepen en gebaren samenkwamen en weer verdwenen, als zeewater dat het strand op rolde en zich weer terugtrok.

Ze hebben het over de avond. Over de maandagen, de vier suikerklontjes, de Ahmeds. Kristianne vertelt over het voorval op het gemeentehuis. De vrouw heeft het al van Fariba gehoord. Wat een gedoe. Nederland regeltjesland.

Een uur later zegt ze: Ik zit nog steeds vol.

Het voelt anders, prettiger, om over Mattias te vertellen tegen iemand die hem niet gekend heeft, nu háár narratief leidend is. Hij kan niet bij haar weglopen. Ze vertelt alles wat ze op de begrafenis zou hebben verteld als ze het toen had gekund.

Hij kon zo goed zichzelf zijn, zegt ze. Kon zo goed genieten. Hij wist uit z'n hoofd wanneer zijn favoriete momenten in liedjes kwamen. Vroeger al. Dan riep hij me erbij. Opletten, mam. Een vinger in de lucht. En dan veranderde er iets, een gitaarloopje erbij, een refrein dat een bocht nam. Let je op, mam?

Ze begint over het schuldgevoel. De angst, de verdoving. Dat hij het toch beter doorhad dan zij: hoe mensen werken, hoe liefde werkt.

Dat het verdomme allemaal weg is.

Ze houdt meteen een vlakke hand omhoog, verontschuldigend. Sorry, ik wil niet vloeken. Ik beloofde mezelf dat ik niet zou vloeken en nu doe ik het toch.

Geeft niet, mevrouw. Ik begrijp het.

De vrouw is de eerste die geen ik-ook-reactie heeft. De eerste die het niet machteloos probeert te relativieren door er iets dramatisch uit haar eigen leven tegenover te stellen, zoals alle anderen. Ik weet nog dat ík. Een vriendin van een collega heeft eens. Auto-ongelukken, ziektes, miskramen, ingeslapen honden. Alsof het minder erg is als er maar genoeg op gehamerd wordt dat anderen ook ellendige dingen overkomen.

Deze vrouw is de eerste die dat niet doet.

Ze begint alleen over haar eigen zoontje, iets triviaals, vroeger, toen – maar kapt het af: mijn excuses, u zit hier niet op te wachten.

Kristianne spoort haar met hese stem aan: Vertel maar.

Ze zakt weg in de bank en luistert, half, af en aan, en in de woorden herkent ze iets van hoe ze zelf ooit naar Mattias keek. De fouten die een moeder maakt en haar gedachten een dag en een nacht kunnen beteugelen, ook al is het kind het na de eerste pure reactie – maar daar zit juist de onuitwisbare pijn in, hoe puur die was – meteen weer vergeten. De manieren om te worden vergeven door iemand van acht.

Het wordt later. Ze dempen hun stemmen om het huis niet wakker te maken.

Nadat ze een hele tijd stil is gebleven vraagt Kristianne: Had ik het moeten zien aankomen? Dat hoor je toch soms, dat een moeder al wéét dat er iets mis is met haar kinderen?

Ze denkt terug aan die dag. Ja, achteraf. Een tenniswedstrijd die niet liep. Een onverklaarbare, plotselinge verslapping aan het aanrecht tijdens het koken. De berichttoon zo laat op de avond nog, die meteen al als een elektrische schok had gevoeld: dit is niet goed.

Je kunt het niet weten, zegt de vrouw kalm, alsof ze daar heel lang over heeft kunnen nadenken. Je kunt het niet aan zien komen, mevrouw.

Of terugdraaien.

Of terugdraaien. Nee.

Je kunt jezelf niet de schuld geven. Dat hou je gewoon niet vol.

Kristianne knikt en weet dat ze begint te huilen.

Dat kun je niet doen.

Kristianne blijft knikken.

Niet doen, hoor.

Het helpt.

CHRIS

Je denkt natuurlijk dat het ingewikkeld is. Met zo'n *stok*. Zelf zie je je omgeving al jaren als vierkante kaders waar je in gedachten de carrousel van filters op toepast. Het is lang geleden dat je zoon of dochter iets schattigs deed en je géén camera tussen jullie in duwde. Steden, uitzichten, concerten en sportwedstrijden zie je niet meer, niet écht, omdat je het belangrijker vindt aan anderen te bewijzen dat je er bent. Zelfs het kijken naar tv-series, door iedereen om je heen verheven tot de best denkbare vorm van ontspanning, heb je op de een of andere manier weten te interpreteren als een to-dolijst: zoveel wat je nog móét zien. Ondertussen kijk je zestig keer per dag op het scherm van je telefoon, en meestal heb je geen flauw idee waarom. Het is niet zozeer dat je het lezen van boeken hebt afgezworen als wel dat je die liefhebberij ergens verloren bent, als iets wat bij vertrek in je jaszak zat en bij aankomst niet meer. Jaren geleden hoorde je jezelf nog zeggen dat je het gewoon te druk had om binnen redelijke tijd tweehonderd pagina's om te slaan (maar op vakantie vind ik het héérlijk, zei je er dan bij), tegenwoordig geef je grif en onomwonden toe dat je aandachtsspanne het niet meer toestaat. Je proeft de smaak van nederlaag met dat besef, maar die spoel je weg door je telefoon te ontgrendelen en een app te openen die, als in een experiment met duiven bij een voerluikje, bij wijze van beloning een paar statusupdates loslaat.

Maar nee, je denkt dat *mijn* leven ingewikkeld is.

Dat is het niet. Stel je even voor. Je bent, ik zeg maar wat, een tweeënveertigjarige man van één meter drieëntachtig. Sportief gebouwd, al zeg je het zelf. Bijna tien jaar geleden ontmoette je Anna, de mooiste vrouw van de wereld, omdat jullie onder dezelfde luifel schuilden tijdens een regenbui. De bruiloft was in een sterrenwacht op een glasheldere avond. Jullie kregen een dochter, Zoë, nu vijfenhalf. Zij kleurt je dagen in tot ver buiten de lijntjes. Je hebt een baan als redacteur bij een uitgeverij, waar je nog nooit met tegenzin voor uit bed bent gestapt. Je hebt vrienden. Je rent. Je ligt op zondagmiddagen op de bank en luistert met al je aandacht naar muziek waar je schijnbaar willekeurige momenten van vroeger in hebt gevangen. Je kookt, gaat uit eten, helpt mee op de school van je dochter en je loopt op mooie avonden over het strand om de lucht in te ademen en het water te horen. Je hebt niemand nodig.

Het enige is: sinds je negende vallen de kegeltjes in het midden van je

netvlies een voor een ten prooi aan een zeldzame oogaandoening, waardoor de scherpte langzaam uit je zicht verdwijnt, alsof je het draaiwiel van een verrekijker de verkeerde kant op draait.

Het voordeel dáárvan, heb je jezelf aangeleerd te denken, is dat je niet zo vermoeiend veel keuzes hebt. Er zijn drie restaurants waar je al het personeel kent, en zij jou. Eén buslijn waarvan je de haltes en tijden uit je hoofd hebt geleerd. Zo'n twintig recepten die je stap voor stap kunt doorlopen.

Om het pepervaatje zit een elastiekje, om het zoutvaatje niet.

Terwijl bij iedereen om je heen het geheugen zienderogen slijt omdat alles wordt toevertrouwd aan de technologie, wordt dat van jou alleen maar beter.

Een blinde kan zien zolang hij weet wat het zicht hem zou tonen.

*

Voor nieuwe ontmoetingen is er de Ierse pub op de hoek, op vier minuten van huis. Er is daar al tien jaar niets veranderd.

Toen ik die eerste keer kwam aanlopen, groette hij me onzeker bij de deur. Het was aan het eind van de middag.

‘Chris?’

‘Ha,’ zei ik. ‘En dan moet jij Quentin zijn.’

De pub was rustig, met alleen een paar mannen aan de toog. Ian begroette me. We gingen achterin zitten, waar het stil is, en hij riep vanachter de bar: ‘Twee bier?’

We zaten een tijdje zwijgend tegenover elkaar. Ian zaaide viltjes uit over onze tafel en zette twee glazen neer. ‘*Here you go, lads.*’ Zijn Nederlands is uitstekend, maar hij vindt het leuker zo.

Quentin nam een paar slokken en zette zijn glas weer neer. Hij zei aarzelend: ‘Misschien moeten we eerst iets over onszelf vertellen.’

‘Prima.’

‘Chris, dus,’ zei hij.

‘Blinde Chris, mag ook.’

Hij overwoog of het een grapje was, en zei toen: ‘Dat is raar.’

‘Doen ze op het werk ook.’

‘Hoezo dat?’

‘Er werkt nog een Chris.’

Hij snoof een lachje naar buiten, en toen hij weer sprak klonk hij ineens sceptisch. Alsof hij het hele plan alweer wilde afblazen.

‘Is hardlopen wel de juiste sport voor je?’

‘Waarom zou dat niet de juiste sport voor me zijn?’

‘In een sportschool kun je niet worden aangereden.’

‘O, maar jij denkt dat ik dagelijks onder een auto lig omdat ik blind ben.’

‘Dat zeg ik niet. Maar de kans daarop is vrijwel nul in een sportschool. Buiten moet je de straat oversteken. Het lijkt me voor iemand die... Voor mensen zoals jij lijkt het me gewoon... veiliger om binnen te blijven.’

Die liet ik maar even gaan. Blijkbaar vroeg hij zich ineens af of ‘blind’ tegenwoordig een beledigende term was en hij ‘visueel uitgedaagd’ moest zeggen.

‘Ik héb een tijdje bij een sportschool gezeten,’ zei ik. ‘Die aan het water, verderop. Veel te druk. Je hebt gelijk, er is daarbinnen nooit een auto over me heen gereden. Maar buiten loop ik weer niet met mijn hoofd tegen kluisdeurtjes die anderen open laten staan.’

Hij luisterde.

‘Zwemmen: ook gedaan. Maar dan moet je eerst iemand vinden om aan te vragen of er een baan vrij is. En als ik er eenmaal in lag, hoorde ik dat anderen in mijn buurt er meteen uit gingen. Doodsbang dat die blinde idioot schots en scheef hun baan in zwemt.’

‘Dat klinkt alsof het vooral een probleem is hoe anderen op je reageren.’

‘Hier, laatst nog. Ik was ergens verkeerd gelopen. Verdwaald in mijn eigen buurt. Dus ik vroeg iemand in welke straat ik was. Die vrouw vertikte het me gewoon antwoord te geven. Waar moet je heen, vroeg ze. Nee, zei ik, ik hoef alleen te weten hoe deze straat heet, dan red ik me wel. Wilde ze niet zeggen. We kregen bijna ruzie. Dus ik kon niet anders dan me aan haar arm naar huis laten brengen en drie keer overdreven te bedanken.’

Hij lachte kort.

‘Als ik met Anna ben, praten mensen tegen haar, over mij. Terwijl ik ernaast sta. Hoe is het nu met hém?’

‘Mensen zijn verschrikkelijk,’ zei hij, en hij maakte een geluid waar ik uit opmaakte dat we het voor het eerst ergens roerend over eens konden zijn.

‘Sorry,’ zei ik. ‘Het is even geleden dat ik een nieuw iemand ontmoette. Normaliter geef ik niet de hele tijd af op mensen die het goed bedoelen.’

‘Jammer. Ik begon je net een beetje te mogen.’

Ik nam een grote slok bier, zei tegen Ian dat hij er nog twee kon brengen, en toen: ‘Nu jij.’

‘Nu ik wat?’

‘Vertel eens. Je rent dus.’

‘Ja. Sinds een paar maanden.’ Zijn stem werd iets zachter.

‘Fanatiek?’

‘Best wel. Best fanatiek.’

‘Geen bevlieging?’

‘Wat bedoel je?’

‘Ik bedoel dat het niet iets tijdelijks is. Dat je het echt op langere termijn wil volhouden.’

‘Natuurlijk.’

‘Nou ja, het gebeurt. Zoë, mijn dochttertje, moest laatst per se een konijn. Dagenlang zeuren. Sméken. Nu kijkt ze er niet meer naar om.’

‘Ik dacht dat je het vervelend vond als mensen je als een kind behandelen.’

‘Je hebt gelijk. Excuses. Op welke schoenen ren je?’

Hij was even stil, leek me te negeren. Toen zei hij vlak: ‘Asics Nimbus.’

‘Goede schoen. Hoeveel kilometers zitten erin?’

‘Zitten erin?’

‘Hoeveel kilometers heb je er al mee gered?’

‘Pff. Weet ik niet. Ik heb ze nu vijf maanden. Dus... zes-, zevenhonderd?’

‘Zevenhonderd in vijf maanden. Dat is niet niks.’

We zaten nog een tijdje over rennen te praten. Het tweede biertje dat Ian

kwam brengen maakte het iets gemakkelijker, en na het derde ging het nog beter.

Ik vroeg hem naar zijn werk.

‘Ik ga binnenkort een zaakje openen,’ zei hij.

‘Toe maar.’

‘Ja. Koffie. Niet groot, hooguit tachtig vierkante meter. Je kan er naar muziek luisteren. En koffie drinken natuurlijk, en thee.’

Zo lang was hij niet eerder aan het woord geweest.

‘Klinkt als een goed idee,’ zei ik.

Hij zei: ‘Ja. Gewoon, geen gedoe. Eerlijk en simpel.’

Ik moest naar het toilet.

‘Doen we er nog eentje?’ vroeg hij toen ik terugkwam. Het was inmiddels rumoeriger geworden.

Hij vroeg of ik herinneringen had aan toen ik nog kon zien. Dat had niemand ooit eerder aan me gevraagd bij een eerste ontmoeting, en ik moest er even over nadenken.

Het zwaarste aan het geleidelijk kwijtraken van mijn zicht was niet dat ik mijn werk niet meer goed zou kunnen doen. Sterker nog: taal werd belangrijker. Het belang van het juiste woord werd groter. Ik werd er gevoeliger voor. Collega’s begonnen me steeds vaker passages voor te lezen, omdat ik een scherp oor ontwikkelde voor wat wel of niet liep; waar de kromming zat die ze zelf niet konden ontwaren. Een tijdlang printte ik manuscripten uit in een steeds groter lettertype, tot er nog amper vijftig woorden op een A4’tje pasten. Daarna las ik van een beeldscherm, dikke witte letters op een zwarte achtergrond, en ten slotte installeerde ik voorleessoftware. Engelstalig werk van auteurs die we wellicht wilden laten vertalen kwam steeds vaker bij mij terecht, omdat de software beter was in het voorlezen van die teksten.

Het zwaarste was ook niet dat ik tegen lantaarnpalen op liep, ook al gebeurde dat wel, knullig als in tekenfilms, of dat ik servies van het aanrecht stootte, of dat ik simpelweg vergat of de schuine handjes van de ‘k’ nu naar links of rechts wijzen.

Het zwaarste was niet eens dat de wereld langzaam op slot ging. Dat straten

en ruimtes werden opgezogen en dat ik vormen en kleuren kwijtraakte. Oranje zomerregen, het rookwit van een winterochtend, het glimmende metaal van een fietsbel, hoe kokend water donkerrood op versgemalen bonen valt.

Soms lukt het haar nog, op zeldzame momenten – en ik zeg dat het háár lukt, Anna, niet dat het mij lukt. Het lukt haar om zichzelf naar me toe te brengen in haar vorm, haar kleuren, haar bewegingen, haar handen en haar rug en haar mond, ze brengt alles naar me toe en dan is er even geen gemis van welke aard dan ook, want wat is er verder nodig, wat kan er zijn buiten die grenzen wanneer zij zichzelf met alles wat ze is binnen mijn bereik brengt?

Nee, het zwaarste van alles, zei ik die middag tegen Quentin, was het kwijtraken van herinneringen. Omdat ik met de daad van het herinneren het zwarte waas van het heden eroverheen leg. En dat blijft: de volgende keer is het al een herinnering aan die herinnering, een kopie van een kopie. Totdat op een dag alle vormen en kleuren weg zijn.

Ik werd soms angstig als ik terugdacht aan die dag met Zoë. Ze was zes maanden oud en we hadden haar in een emmer in de tuin gezet. Ze had een lichtroze zonnehoedje op. Ze paste er nét in. Haar mollige babyarmpjes hingen over de rand. Het water klotste erlangs als ze vrolijk werd. Het zonnescherf was naar beneden, de bomen waren licht- en donkergroen en het geluid van visite bij de burens stroomde over naar onze tuin.

Maar ik verloor de gezichten. Dat van Zoë, en niet veel later dat van Anna.

‘Ik denk dat ik het begrijp,’ zei Quentin.

We betaalden en spraken af voor een week later.

*

Zijn ademhaling was zwaarder dan de mijne. Toch stelde hij voor het uur vol te maken.

‘Hoelang nu?’ vroeg ik.

‘Tweeënvijftig,’ stootte hij uit.

‘Oké,’ zuchtte hij acht minuten later. Hij minderde vaart. Ik voelde het bandje losser hangen en haalde de snelheid uit mijn benen. Onze onderbenen

raakten elkaar en het voelde weer alsof ik struikelde, maar hij greep mijn pols vast en hield me overeind.

‘Dank je,’ zei ik. ‘Daar ging ik bijna weer.’

Hij zei: ‘Ik had je.’

Het was een maand of twee na die middag in de pub en onze condities waren geleidelijk beter geworden. Ik was er inmiddels aan gewend geraakt dat hij het bij een minimaal aantal woorden hield. Op woordkeus, intonatie, volume en spreektempo kon ik niet afgaan. De cadans van zijn stappen, het ruisen van onze kleren en het tikken van zijn op en neer gaande ritssluiting; dat waren geruststellende geluiden voor me geworden die me tenminste nog íéts vertelden over wie er bij me liep. Hij liep bij me. Die dag, en alle andere waarop we afspraken. Drie keer per week. Nooit zegde hij af, ook niet op feestdagen, als het regende of als ik zelf liever een keer oversloeg. Hij was altijd exact op tijd. Ik was hem dankbaar voor die discipline, waar hij me in meetrok als door de bochten die we namen.

‘Je bent geen grote prater,’ zei ik. Hij hijgde nog uit en zei iets, maar niet in mijn richting, leek het.

‘Sorry?’ zei ik.

‘Ik zei: dan haal ik de energie weg bij het lopen.’

‘Hoe bedoel je?’

‘Als ik ga babbelen. Dan hou ik het minder lang vol.’

‘Maar ik moet je wel horen.’

‘Waar wil je het over hebben?’

We liepen langzaam uit en kwamen weer op adem. Steentjes knisperden onder onze schoenen. Verderop klonken kinderstemmen.

‘Waarom je zo fanatiek bent gaan rennen, bijvoorbeeld.’

Hij zweeg eerst weer even. Zei toen: ‘Gewoon, om iets te doen te hebben.’

‘Je hebt het wel meteen serieus aangepakt.’

‘Dat moest.’

‘Van wie?’

‘Van mezelf.’

We sloegen linksaf, gingen een brug over en wandelden een stuk over een

smal grindpad met aan de linkerkant het water, waarboven de wind vrij spel had. Er spurte een schel trompetterende fuut over het water. Hij joeg een soortgenoot op en er ontstond een opstootje.

Bij een van de bochten vergat hij iets te zeggen. Hij botste tegen mijn schouder op en zei toen alsnog: ‘Hier links.’

Een tijdlang hadden we het nergens over. Toen begon ik maar te praten.

‘Zoë is geboren toen ik al bijna blind was,’ zei ik. ‘Maar ik heb haar contouren nog kunnen zien. Ik denk dat ik haar heb zien lachen. Als er nu visite is en ze zeggen dat ze zo op mij lijkt, dan moet ik dat maar geloven. Ik hoor wel dat ze begint te praten als Anna en dat ze zinnnetjes overneemt van mij. Haar stem krijgt karakter. Daar trek ik me aan op. Maar ik kan niet zien wiens neus ze heeft. Soms til ik haar op en dan verbaast het me hoeveel zwaarder en groter ze is dan ik me herinnerde. Op veel andere manieren staat ze stil. Ik zie haar niet groeien, ik zie niet hoe haar motoriek verfijnt, of wanneer ze moe wordt.’

‘Waarom begin je daarover?’ vroeg Quentin.

Ik haalde diep adem. Het park rook bijna zoetig.

‘Ik denk om duidelijk te maken dat de tijd in zekere zin stilstaat als je het verstrijken ervan niet meer met al je zintuigen kunt ervaren.’

‘Aha.’

‘Snap je?’

‘Denk het.’

‘En dat is dus waarom ik ren. Dan verstrijkt de tijd wel. Na een grote afstand ga ik thuis languit op de bank liggen om te voelen hoe mijn lichaam reageert. Mijn ademhaling en hartslag herstellen zich terwijl mijn bovenbenen stijf worden. Na een uur strompel ik als een oude man naar de badkamer. Dat Zoë mijn gezichtstrekken heeft en dat er schoentjes zijn die ze niet meer past... dat weet ik niet totdat iemand het me vertelt. Maar die ademhaling, die hartslag en die bovenbenen registreer ik zelf. Ik stop de tijd in mijn spieren en longen, want daar voel ik hem nog tikken.’

Hij knikte. Ik denk dat hij knikte.

De volgende zondagochtend veranderde er iets. We liepen ons vaste rondje door het park en waren op het verst mogelijke punt van huis toen het ineens losbarstte. Een buitje, zeiden we tegen elkaar. Konden we hebben. Maar het

bleef met bakken naar beneden komen. Binnen vijf minuten waren we doorweekt.

De eerst mogelijke schuilplek was net buiten het park, onder een viaduct. We knepen het water uit onze shirts. Hij klikte het polsbandje los en zei: ‘Op de plaats rust.’

Hij liep een minuut of twee op en neer langs het watergordijn, als een tijger in een te kleine kooi. Ik ging op een stoeprand zitten en luisterde hoe de regen alles met geluid opvulde.

Toen het lang genoeg geduurd had, zei Quentin dat hij even ging kijken op de buienradar. ‘Klote,’ hoorde ik een paar seconden later. ‘Dit blijft nog wel even doorgaan.’ Hij stopte de meting van de hardloopapp en las de statistieken voor. Ik zei hem elke keer dat ik dat moderne gedoe niet nodig had, dat ik zelf wel een idee had over hoe het gegaan was.

Toen kwam hij naast me zitten.

‘Je vroeg me eens waarom ik loop,’ zei hij.

‘Ja.’

Hij haalde diep adem.

‘Ik had een goede vriend. Mattias. Mijn beste vriend, zou je kunnen zeggen. We kenden elkaar al heel lang. Toen ik in Afghanistan zat, was hij de enige die echt wilde weten hoe het daar was. De enige die niet begon over het slechte weer in Nederland, of dat het zo druk was op het werk. Hij wilde weten wat we daar aten, hoe mijn dagen eruitzagen, wat een bomaanslag in de regio met ons had gedaan. Of we die Afghanen nog wat hadden kunnen bijbrengen, of dat ze het eerste geweer dat we ze in handen gaven meteen in onze rug zouden duwen. Hij deed niet aan smalltalk. Hij wilde dat soort dingen wéten.’

Het kwam niet in me op hem te onderbreken. Ik wist niet eens of hij het wel echt tegen mij had, of tegen niemand in het bijzonder.

‘Mattias was de creatieveling. Als hij een idee had... Ik ging er gewoon in mee. Dat cafeetje waar ik je over vertelde?’

‘Die koffiezaak?’

‘Ja. Die komt er niet. Dat was zijn plan. Ons plan, later, maar ik kan dat helemaal niet. Hij had die... ondernemersgeest. Dat zat in zijn genen.’

‘En nu?’

‘Nu is hij er niet meer,’ zei hij zacht.

Uiteindelijk stopte het met regenen. We kwamen onder het viaduct vandaan. De zon prikte meteen weer fel door de wolken.

Toen we weer tussen de huizen liepen, zei Quentin: ‘Hier vlakbij woonde hij. Kijk, die huizen daar.’

Ik boog mijn hoofd in die richting en hoopte dat hij het zich niet zou realiseren. Hij realiseerde het zich niet. Hij was het even vergeten.

‘Daar, met die donkerrode dakpannen. Dat rijtje. We hebben daar nog een wasbak uit gesloopt toen ze het net hadden gekocht. Ze hadden een wasbak op de slaapkamer en die moest eruit. Dus wij beuken met z’n tweeën. Volle bak. Tot alles weg was. Ik geloof niet dat we echt iets zeiden, snap je? Misschien: wil jij nog koffie, of geef dat eens aan.’

Een halve minuut lang waren er alleen onze voetstappen. Toen ging hij verder.

‘Ze hadden een klein keukentje. Daar stonden we ’s avonds tegen het aanrecht. Hij had Heineken in huis. Die hebben van die groene doorzichtige flesjes. Ja, dat zegt jou misschien niet zoveel, maar vroeger waren ze bruin.’

‘Dat weet ik nog wel.’

‘Ja, nou, en nu zijn ze lichtgroen. We zeiden dat we het bier er daardoor veel lekkerder uit vonden zien. Dat gesprek ging nergens over. Gek eigenlijk, dat ik dat onthouden heb.’

‘Zoiets heb je zelf niet echt in de hand, volgens mij.’

‘Blijkbaar.’

‘Wanneer kwam het plan voor dat cafeetje?’

‘Playlists. Die naam had hij ook verzonnen. Bij elke bestelling kreeg je een bonnetje met achterop de playlist die op dat moment draaide, zodat je thuis de liedjes kon terugvinden. En hij wilde een abonnementsmodel, net als Spotify. Onbeperkt koffie voor twee tientjes per maand. Zodat klanten zouden terugkomen. Van het geld dat mensen niet opmaakten zouden we kopjes koffie weggeven aan mensen die dat konden gebruiken. Ik had al een pand gezien. Er was net een straatje schoongeveegd waar de hoeren hadden gezeten, alles stond leeg en de gemeente wilde er iets knaps van maken. Hippe toko’s zoals wat wij wilden, die doen het overal goed. Vooral in grotere steden.’

We liepen verder. En ineens wist ik dat ik niet moest vragen naar het einde. Naar waar het ophield. Niet vragen wat het verstrijken van de tijd in zijn geval had gedaan. Dus ik vroeg gewoon wat er nodig was als startkapitaal, en toen ging hij verder waar hij gebleven was, op dezelfde toon, maar duidelijker dan op andere dagen, met vollere woorden en grotere zinnen.

‘Ik denk dat we met 25.000 al een heel eind waren gekomen. En de bank was wel bereid daaroverheen te gaan, hè. Dat was allemaal geen probleem. Alles voor de huur, inventaris en om het eerste jaar door te komen. We hoefden maar te tekenen. Maar ik wilde nog even wachten. Eerst ons plan in orde maken.’

‘Stopte je er eigen geld in?’

‘Ook. Ik had wat gespaard. Hij niet zoveel. Daar moest ik wel een beetje op letten.’

‘Jij was de financiële man.’

‘Ja, iemand moest dat een beetje binnen de perken houden. Hij had op internet een oude bankkluis gezien, zo’n grote. Kostte een halve ton of zo. Maar die wilde hij kopen. Zodat klanten ook in die kluis konden gaan zitten.’

‘Offline.’

‘Sorry?’

‘Dat je ervoor zorgt dat er binnen die kluis geen bereik is voor telefoons. Mensen die daarin gaan zitten willen even offline zijn.’

‘Nou ja, zoiets.’

Hij dacht lang na, en zei toen: ‘Dat is echt helemaal geen slecht idee, man. Dat had hij mooi gevonden.’

We bleven wandelen. De inspanning van het rennen was allang uit mijn benen weggetrokken.

‘We zouden het niet doen om geld te verdienen,’ zei hij. ‘Weet je waarom we het zouden doen? En ook hiervan mag je best vinden dat het gek is, Chris. Maar we zouden het doen om er ’s ochtends naartoe te kunnen lopen en er ’s avonds weer weg te kunnen gaan. Ik zou vroeg langs zijn huis lopen om hem op te halen, als het net licht begon te worden, weet je wel, dat je het idee hebt in een straat te zijn die haaks op de opkomende zon staat, totdat je de eerste bocht omgaat en dan straalt hij ineens vol in je kanis. Dat er mensen haastig op hun fiets zaten, of al telefonierend in de auto, terwijl wij op ons dooie akkertje naar die tent stiefelden. Beetje praten. Dan de sleutel in het slot,

lichten aan, verwarming aan, muziek aan. Alle apparaten schoonmaken. Het zou zijn alsof we de ochtend eigenhandig op gang brachten. En dan aan het eind van de middag de laatste paar klanten met een vriendelijk grapje naar buiten sturen, muziek en verwarming en lichten uit, deur achter ons dicht. Onderweg naar huis zouden we ergens nog een biertje bestellen. Hij een notitieboekje voor zich, daar was hij altijd wel van. Opschrijven hoe het was gegaan. Lijstjes, plannen, nieuwe playlists, ideeën voor het interieur. En dan proosten, maar niet op iets speciaals. Gewoon, op de vanzelfsprekendheid van een dag die begon en weer eindigde.’

Hij kuchte, en het leek even of hij nog meer ging zeggen, maar dat was niet zo.

Die nacht lag ik er wakker van. Ik was zo stom geweest. Wekenlang. Maandenlang. Was maar doorgegaan over mijn werk en mijn perfecte familieeventje. En over hem alleen denken: het is gewoon een stille.

Ik had het erover met Anna. ‘Misschien heeft hij gewoon een vriendelijk gebaar nodig,’ zei ze. ‘Je wilde weer eens met Zoë naar het strand, toch? Ze heeft het er de hele tijd over. Anders neem je Quentin mee. Als hij wil. Als hij het kan gebruiken.’

Dat leek me niet per se iets wat hij kon gebruiken.

Ik besloot de volgende dag weer bij hem langs te gaan. Vroeg in de middag bracht ik Zoë met haar zwemspullen naar haar oma en liep ik door naar Quentin.

Het duurde even voor hij opendeed.

‘Hé,’ zei hij. Hij klonk alsof hij net zo moe was als ik. ‘Wat is er aan de hand? We zouden toch dinsdag weer...’

‘Ja, maar ik dacht: misschien kan het nu?’

‘Kom in de gang staan,’ zei hij. ‘Dan kleeft ik me om. Vijf minuten.’

Het werd een ramp. We renden korter dan normaal, de afstand van de vorige dag nog in de benen, en we zeiden niets. Ook tijdens het uitlopen bleef hij stil. Van het gesprek van de dag ervoor was niets over. Ik wist ook niets meer te vragen.

Toen we bijna bij mijn huis waren, zei ik maar: ‘Ik heb nog soep in de vriezer. Wil je soep? We kunnen die soep warm maken.’

Anna had Zoë net opgehaald en was de tafel aan het dekken toen we

binnenkwamen. Ze kwam naar ons toe en groette Quentin, die zich voorstelde, even zacht en klein als bij mij die eerste keer, toen we bij Ian hadden afgesproken.

‘Ik heb over je gehoord,’ zei ze terwijl ze heen en weer liep tussen de keuken en de eettafel. ‘Werk jij niet bij die sjieke hamburgerzaak in het centrum? Die nieuwe?’

‘Nou ja, hij is niet nieuw,’ zei hij. ‘Zit er al een paar jaar. En ik werk er ook niet meer, geloof ik.’

Hij sloeg dicht toen we de woonkamer in liepen. Anna had meteen na onze binnenkomst verzonnen dat hij kon blijven eten en dus snel de tafel gedekt voor vier in plaats van drie. Pas later bedacht ik dat het er misschien had uitgezien als een soort verrassingsmaal waar ik hem naartoe had gelokt.

Tijdens het eten zeiden we bijna niets. Zoë greep de mogelijkheid aan om van minuut tot minuut verslag te doen van de middag in het zwembad.

Niet veel later stonden we bij de voordeur.

‘Alles oké?’ vroeg ik.

Hij haalde zijn schouders op.

Ik zei: ‘Je hebt me nooit verteld wat er met Mattias is gebeurd.’

‘Moet dat?’

‘Nee, niet dat...’

‘Was dat waarom je vandaag langskwam?’

‘Nee,’ begon ik weer, maar misschien was dat het wel, ik begreep hoe ik zijn keel had dichtgesnoerd en toen liep ik ook vast, als een spelshowkandidaat die de laatste seconden van de klok hoort wegtikken en alleen nog maar daaraan kan denken, tik, tik, tik, niet meer aan een eventueel goed antwoord, dus Quentin opende de deur en was weg.

*

Kun je je herinneren dat je als kind naar de horizon keek? Ik niet. De horizon bestond pas toen ik het woord ervoor leerde. Toen ik wist waar ik moest kijken.

Zoë liep naast me. Soms zette ik haar onbewust op achterstand, omdat ze bij elke stap wegzakte in het zware zand en stilhield om te bukken en zand op te scheppen met het kommetje van haar hand.

Quentin had in de weken ervoor niet gereageerd op mijn berichtjes. Hij nam niet op als ik belde. Ik hield een paar dagen vol dat ik er vooral van baalde dat mijn trainingsschema onderbroken werd.

Voor Zoë bestaat de horizon nog niet. Haar wereld heeft een radius die vergelijkbaar is met mijn tastzin. Wat bestaat, bestaat om haar heen, binnen hooguit anderhalve meter. Dat maakt haar mijn belangrijkste bondgenoot, tot ze me zal ontgroeien, tot iemand haar vertelt wat een horizon is en waar ze moet kijken.

Juist die eigenschappen van mijn dochter hielpen, die dag op het strand. Ik merkte dat onze hartslagen hetzelfde ritme aannamen en mijn ademhaling zich aan haar loopje aanpaste, zoals die van mij en Quentin op den duur gelijk waren gaan lopen. Ik sloot mijn ogen tegen de zon en luisterde naar de verhalen die ze rondstrooide, naar dat wonder van leven dat nog dacht dat ik de wereld onder controle had, een vader die de regen uit kan zetten, kan zien met een stok en alles uit de winkel mee mag nemen als hij maar een pasje omhooghoudt.

Het was niet druk, waardoor het makkelijker was om haar in de buurt te houden. Bij het water bleven we stilstaan. Haar voetstappen verwijderden zich even van me en keerden weer terug, samen met haar stem.

‘Papa, papa, kijk, ik heb iets gevonden.’

Het begrip van mijn blindheid daalde al maanden langzaam op haar neer. Soms kon ze plotseling uit zichzelf zeggen ‘Papa is blind’, nog zonder daar conclusies aan te verbinden, want ze wilde me nog steeds van alles laten zien. Een stuk speelgoed, een gevonden tak, of nu dit. Op een dag kwam ze me van beneden halen omdat ze haar nieuwe dekbedovertrek wilde laten zien. Ik ging naast haar op het kleine bed zitten, haar stem zo opgewekt en lief, om over het nieuwe dekbed te wrijven en te zeggen: Papa vindt hem heel mooi.

Nu had ze dus iets gevonden. Ik ging door mijn knieën. ‘Laat eens kijken dan,’ zei ik, en ik stak mijn hand uit. Ze legde er een stuk rond plastic in ter grootte van een dinerbord, met omgekrulde randen. Ik klopte erop met mijn knokkels en haalde mijn hand erlangs.

‘Een frisbee,’ zei ik.

‘Wat is dat?’

‘Dit. Dit is een frisbee. Je kunt ermee overgooien.’

‘Kunnen wij ermee overgooien?’

Net toen ik antwoord wilde geven kwam er iemand op ons af. De eigenaar van de frisbee natuurlijk. Ik zei: ‘Zoë, geef maar terug.’

Maar ik hoorde ‘Hé’ en ik herkende de stem.

Zoë zei: ‘Jij was bij ons thuis.’

‘Quent.’

‘Ja.’

‘Wat doe je hier?’

‘Eigenlijk ging ik langs je huis om het polsbandje te brengen. Dan kon je een andere... gids zoeken. Een ander maatje. Maar je was niet thuis. Anna deed open en zei dat je hier was. En nu ben ik ook hier.’

‘Om me het polsbandje te brengen?’

Hij kwam een paar passen dichterbij.

‘Ik denk het. Hier.’

Hij duwde het in mijn handen en liep weer bij me vandaan.

‘Wacht even,’ zei ik. ‘Wacht even.’

‘Wat?’

‘Ben je al weg?’

De wind stak op.

‘Nee,’ hoorde ik. ‘Ik sta hier.’

Ik had niet nagedacht over wat ik eigenlijk wilde zeggen. Toen haalde ik mijn schouders op en zei: ‘Ik hoef niet meer te weten dan jij wil vertellen.’

‘Kan ook niet.’

‘Dat weet ik.’ De wind stak weer op. ‘Maar je kunt ook niet weglopen. Ik bedoel... Quent, ik bedoel dat je ervoor kunt kiezen om nu niet weg te lopen.’

Misschien was hij al weggelopen.

Ik zei: ‘Je kunt in de buurt blijven.’

Hij was er nog, dacht ik, want ik hoorde dat Zoë iemand de frisbee liet zien. Ik hoorde haar woorden tussen de wind door: ‘Ik heb dit.’

‘Ik weet dat je mij niet nodig hebt,’ zei ik nog een keer.

Maar hij antwoordde niet.

Toch was hij er nog, want ik hoorde hem iets tegen Zoë zeggen. Hun stemmen vervaagden af en toe, en dan liep ik een stukje om ze binnen gehoorsafstand te houden. Zolang ik hun stemmen hoorde was het goed.

Net toen ik wilde vragen wat ze aan het doen waren, voelde ik zijn hand op mijn elleboog.

‘Kom hierheen, ze is druk bezig.’

Ik ging zitten en de tijd verstreek onzichtbaar en zwijgend. Had ik eroverheen kunnen kijken, naar de weken erna, de maanden erna, naar wat ik nu weet, dan had ik ons gezien. De halve marathon. Dat hij zei: ‘Nog twee kilometer’, en dat ik zei dat ik nog wel wat overhad voor een eindsprint. Hij niet, zei hij, dus we bleven dat tempo volhouden, het bandje dat hij die dag op het strand niet kwam afgeven danste tussen onze polsen, de mensen langs de weg schreeuwden naar ons, en in de laatste kilometer kon ik hem bijna niet verstaan, behalve dat hij aftelde, hij zei: ‘Nog achthonderd meter, nog vijfhonderd, nog driehonderd, nog honderd, Chris, blinde Chris. Godver, blinde Chris, je gaat het halen, man.’

De zee ruiste, toen ging de wind liggen en voelde ik de zon. Ik hoorde de concentratie van mijn dochter en de korte gesprekjes met Quentin.

‘Niet te dicht bij het water. Dan is-ie zo weer weg.’

‘Ja.’

‘Hier liggen nog schelpjes.’

‘Maar die zijn allemaal stuk.’

‘Heeft-ie ramen? Echte hebben geen ramen.’

‘Mijnes wel.’

Een tijdlang bleef ik luisteren zonder me erin te mengen.

‘Quent?’ zei ik toen.

‘Yo.’

‘Wat is er gebeurd?’

Hij kwam dichterbij staan.

‘Hij... Die schietpartij in de Feathers.’

Er ging een rilling over mijn rug.

‘Hij was daar?’ Mijn keel schuurde.

‘Hij was daar.’

Ik stak een hand uit en vond zijn bovenarm. Hij bleef een paar seconden zo staan, en ik ook, en toen draaide hij zich van me af. Ik hoorde hem zeggen: ‘Mooi. Heel mooi geworden.’

‘Wat is het?’ vroeg ik.

Hij kwam naar me toe lopen, pakte me weer bij mijn elleboog en hielp me opstaan. ‘Deze kant op,’ zei hij. Ik liep een paar meter.

‘Uitkijken met die stok van je. Je vernielt het nog.’

We stonden stil.

‘En dat is de gracht.’

Ik ging door mijn knieën en voelde. Water liep om mijn enkels heen. Ik zakte er een paar centimeter in weg toen het zich terugtrok en een laagje zand meenam. Toen kwam Zoë met omzichtig plonzende stappen dichterbij en vouwde zich om me heen.

TIRRA

Het hoesten was een halfjaar eerder begonnen, op een nacht in de kerstvakantie. Ze zat urenlang op de rand van zijn bed, legde haar hand op zijn borstkas en probeerde het te bezweren. Ze telde de ademhalingen en wachtte tot het ochtend werd.

In de weken erna werd het erger. Steeds vaker wilde hij 's nachts bij zijn moeder zijn. Ze begon lichter te slapen, alert op elk geluid dat uit de kamer ernaast kwam. Soms werd hij kokhalzend wakker, met dik slijm tegen de binnenkant van zijn wangen. Regelmatig hoorde ze hem met een zwakke stem roepen. Mama, mama. Dan ging ze naast hem liggen in dat kleine bed, op het dunne matras. Haar gewicht maakte een diepere kuil, zodat hij tegen haar aan rolde en haar ademhaling overnam, en zo vielen ze dan weer in slaap, in genade aangenomen door hun gedeelde vermoeidheid.

Er waren nachten dat ook dat niet hielp. Dan moest ze hem thuishouden van school, zijn bruine ogen star en onherkenbaar. Soms hielp het om in de middag met hem naar het strand te rijden, waar het ademen makkelijker werd. Dan keek ze op de terugweg in de achteruitkijkspiegel hoe hij op de achterbank eindelijk wegdommelde.

Iemand zei: 'Het kan door de kattenharen komen.'

Dus op een maandagavond, terwijl zij een paprika sneed en hij op het aanrecht zat, natte haren van het douchen, zei ze: 'Schat, weet je nog dat je soms ziek wordt? Dat je moet hoesten en dat je bijna geen adem kunt halen?'

Hij knikte.

'Het kan door Sheera komen.'

Hij keek niet-begrijpend.

'Het kan dat je ziek wordt van Sheera.'

Hij schudde hevig zijn hoofd. 'Niet.'

'Sheera verhaart. Ze doet dat ook niet expres. Maar die haren zweven door ons huis, en jij ademt ze in. Sommige kinderen kunnen daar niet goed tegen.'

Die nacht sliepen ze niet.

De volgende dag legde Tirra het kleedje in het draaghuisje. Ze riep haar, gooide wat brokjes achterin, wachtte tot de lichtbruin met zwart gevlekte poes erin was gelopen, deed het deurtje dicht en fietste naar een vriendin van taalles die een paar dagen eerder had gezegd haar er wel bij te kunnen nemen.

De dagen erna zei Noah elk uur dat hij Sheera miste. Hij stopte ervoor met spelen en ging een minuut later weer verder, alsof het besef steeds ververst werd.

Ze wist niet wat ze met haar schuldgevoel aan moest. Dus zette ze hem in de auto en reed ze naar de dierenwinkel. Hij mocht een schildpad uitzoeken. ‘Daar word je niet zo ziek van.’

Via een briefje op het prikbord van de supermarkt kwam ze aan een aquarium. Toen ze het gingen ophalen zei de verkoper dat je schildpadden een plezier kunt doen door ze er af en toe uit te halen en in een laagje water bij je in de buurt te zetten.

Dus keken ze die zaterdagochtend televisie. Als Edward de verkeerde kant op keek, pakte Noah hem met twee handen beet en draaide hem om. ‘Je moet wel opletten.’

Toen Tirra de woonkamer binnenkwam, keek hij weg van het scherm en zocht contact met zijn moeder. Naast hem stond de doorzichtige opbergbox van de Blokker met een laagje aquariumwater erin.

Of Edward het ook leuk vond, vroeg hij.

‘Of Edward wat ook leuk vindt, schat?’

Noah wees naar de tv. ‘*Pingu*.’

Op het scherm was de klokkentoren van de pinguïn ingestort. Zijn tranen waren dik en verdwenen in een plasje als ze de grond raakten.

‘Schat, ben je niet iets te oud voor *Pingu*?’

Hij gebaarde opzij. ‘Het is voor Edward.’

In de opbergbox naast hem lag een jonge schildpad in aquariumwater. Noah had zijn arm vriendschappelijk om de bak heen geslagen.

Zijn lichaam trok zich samen. Ze zag het. Hij hield een hand voor zijn mond.

‘Moet je weer hoesten, schat?’

Hij verlegde zijn aandacht naar de tv, alsof er niks gebeurd was, en zei:

‘Nee. Eén keer maar.’

Tirra bleef kijken. Ze had er soms moeite mee dat ze haar zoontje niet in één gevoel kon vangen. Dat het niet mogelijk leek iets op te roepen waar alles wat hij was in samenkwam. Er was altijd méér. Als ze met iemand over Noah praatte – en ze deed toen niets liever – kon ze natuurlijk zeggen dat hij slim was, nieuwsgierig, en gek op dieren. Dat het goed ging op school. Maar daarmee tekende ze niet de contouren van zijn gezicht, daarmee haalde ze haar hand niet door zijn donkere haar, daarmee zei ze niets over zijn zachtbruine ogen. Op die momenten – en hem op de bank te zien zitten met zijn arm om een plastic bak was zo’n moment – leek niet simpelweg haar woordenschat maar vooral haar vermogen het allemaal tegelijk te kunnen ervaren tekort te schieten.

Wat was hij nog meer, als dat wat hij nu was, als achtjarige op een zaterdagochtend, al niet in haar zintuigen leek te passen?

Die middag zou hij naar een verjaardag gaan. Hij werd anders nooit uitgenodigd voor verjaardagen, maar dit jongetje had gewoonweg iedereen een kaartje gegeven. Tirra zou hem erheen brengen en dan doorrijden naar haar adres van de dag.

Ze pakte Edward uit de bak en liet hem weer in z’n aquarium zakken terwijl Noah de kleren aantrok die ze op zijn bed voor hem had klaargelegd. Toen hij weer de woonkamer in kwam, in zijn stoere spijkerjasje, bukte ze bij hem neer. Ze schreef een telefoonnummer op een uit een huis-aan-huisblaadje gescheurd stukje papier, stopte het dubbelgevouwen in de borstzak van het jasje en zei: ‘Die moet je daar gewoon laten zitten.’

Hij keek recht voor zich uit, alsof hij een medaille opgespeld kreeg. Pas na een paar seconden leek hij goed te hebben nagedacht over wat zijn moeder had gezegd.

‘Tisdag?’

‘Dat is het telefoonnummer van waar ik straks ben.’

‘Waarom?’

‘Als er nou iets met je is, dan kan ik je ophalen.’

‘Ik wil niet dat je komt.’

‘Wat is dat nou?’

‘Als ik aan het spelen ben. Ik wil niet dat je komt als ik aan het spelen ben.’

‘Dan is het goed,’ zei ze. ‘Mama komt niet als je gewoon aan het spelen bent. Dan kom ik gewoon aan het eind van de middag, als de anderen ook naar huis gaan.’

‘Niet eerder.’

‘Nee, niet eerder.’

‘Ik ga niet hoesten.’

‘Dat weet je niet.’

‘Brian gaat ook nooit hoesten.’

‘Iedereen is anders, schat.’

Hij pulkte in zijn borstzak, kneep het papiertje tot een prop en gooide het op de grond.

Ze liep met hem naar de auto en tien minuten later belden ze aan. Noah was de eerste. Er hingen slingers aan het plafond. Brians ouders waren allebei blond en lang. Ze stonden in een omhelzing tegen het aanrecht van de enorme keuken, naast een dure koffiemachine.

Tirra wachtte tot Noah uit het zicht was en reikte toen Brians moeder het verkreukelde briefje aan. ‘Hier ben ik vanmiddag.’ Ze wees naar de woonkamer, waar Noah probeerde Brians aandacht te krijgen. ‘Soms moet-ie hoesten. Dan krijgt hij het benauwd. Als het te erg wordt, kunt u me bellen. Dan kom ik meteen.’

‘Ach jeetje, is hij astmatisch?’ vroeg de moeder. Ze hield haar hoofd schuin.

‘Wat?’

‘Dat klinkt als astma. Hebt u hem op astma getest?’

‘Ja. We gaan volgende week. We hebben volgende week een afspraak. Meestal gaat het goed. Maar anders...’ Tirra aarzelde even. Ze wees naar het papiertje. ‘Anders kunt u bellen.’

Noah reageerde niet toen ze nog snel een stap de woonkamer in deed om hem gedag te zeggen. Tegen de ouders zei ze: ‘Dank u wel. Ik moet gaan.’

In de auto rookte ze drie sigaretten. De zon stond laag en manoeuvreerde zich precies langs de huizen om door de voorruit naar binnen te kunnen schijnen. De warme dag nam zijn intrek in de gescheurde zwarte stof van de bijrijdersstoel.

Ze was er een paar jaar eerder mee begonnen, toen ze net in Nederland waren en Noah zich nog niet afvroeg wat roken was. Het kwam door de stress dat ze ermee was begonnen. Het was een verlichting.

Nu hij slim genoeg was, deed ze het alleen nog in de portiek en in de auto.

Toen hij eens vroeg wat een vader is, zei ze: 'Dat is iemand die voor je zorgt. Net als je moeder.'

'Mijn vader ook?'

'Nee, jouw vader niet. Vaak zijn vaders dat. Maar jouw vader niet.'

'Waarom niet?'

'Omdat wij het met z'n tweeën kunnen.'

Drie keer was Tirra weggegaan bij Noahs vader.

Voor ze naar Nederland waren gekomen had ze zich altijd veilig gevoeld bij hem. Het slaan begon pas toen ze hier waren.

Achteraf zei hij altijd dat het hem speet, natuurlijk. Dat het gebeurd was voor hij er erg in had. Dat het de stress was. Het gevaar. De oorlog. Dat ze het hem niet kwalijk kon nemen.

En dat deed ze aanvankelijk ook niet. Het was zwaar voor hen beiden. Ze sliepen slecht. Hij kwam maar niet aan het werk. De burens keken hen na als ze over straat liepen. Het geld dat haar familie had gestuurd om een auto te kunnen kopen werd uit zijn jaszak gestolen.

Dus als alles te veel werd kon het gebeuren. Onverwachts, in het begin altijd onverwachts. Hij kneep haar hard, of duwde haar tegen de muur. Niet erg genoeg om iets blijvends achter te laten op haar lichaam, en daardoor vergat ze het zelf ook makkelijker.

Ze begon de patronen te herkennen. Een agressie in zijn toon, hardere medeklinkers, op zoek naar haar zwakke plekken. Eerst met korte woorden: hoezo, wat nu, wat moet je. Daarna met zijn handen.

Ze hoopte dat Noah hem zou veranderen. Dat hij door zijn eigen zoon te zien opgroeien meer vader zou worden dan man. Daar wachtte ze op, totdat ze er niet meer op wachtte.

Twee keer trok ze in bij een vriendin, twee keer liet ze zich overhalen terug te komen. Toen ze hem definitief verlaten had, begon het bedreigen. Hij zei: 'We houden je in de gaten.' Alsof hij er mensen voor had.

Na een halfjaar werd het minder. Soms dacht ze nog dat ze hem zag, en dan zat haar hart meteen weer in haar keel.

Een paar maanden later wist een kennis te vertellen dat hij naar een andere stad was verhuisd. Die zondag haalden ze een kitten en noemden haar Sheera.

‘We hebben iets te vieren,’ zei ze tegen Noah.

Op het eerste schoonmaakadres ging de telefoon al. Tirra wist meteen dat het raak was. Ze had de bank net gestofzuigd en legde de kussens terug. Ze nam op. Het was de lange blonde vader.

Hij zei: ‘Je moet maar even hierheen komen.’

Ze schaamde zich onderweg in de auto. Dat ze die mensen met hem had opgezadeld. Dat ze had gezegd: alstublieft, een handgranaat. Het pinnetje valt er makkelijk uit, dus kijk maar even hoe dat afloopt.

‘Daar zit-ie,’ zei Brians moeder toen Tirra zwetend was binnengestapt. Ze wees naar een hoek van de kamer, waar een speelgoedhuisje stond van ongeveer een meter hoog. De andere jongens renden heen en weer in de tuin. Van de eerste verdieping kwamen meisjesstemmen. Noah was alleen en veegde zijn neus af aan de onderkant van zijn shirt, dat al half nat was. Hij begon te huilen toen hij zijn moeder zag.

Hij hoestte hevig en kromp ineem van de pijn. Hij kneep zijn ogen dicht en zei: ‘Ik ga niet mee. Jij zei dat ik ziek zou worden.’

Ze bukte bij het huisje.

‘Schat, mama heeft dat ook niet in de hand.’

‘Nou heb je toch je zin.’

Zijn neus piepte tijdens het zware ademen.

Ze werd boos op hem. Omdat het geduld op was en er genoeg was opgestapeld, ook al voelde ze de ogen van dat vervelend perfecte Nederlandse koppel in haar rug priemen, met hun hoofden tussen de vlaggetjes. Ze stak haar arm geïrriteerd in het huisje, greep zijn bovenarm en sleepte hem eruit. ‘En nou kom je mee,’ siste ze tussen haar tanden door.

De anderen zwaaiden hem niet uit. Niemand keek naar hem om. Hij stapte verslagen in de auto. Ze reed weg en hij zat hoestend naast haar.

Toen ze de straat uit waren, pakte hij het pakje sigaretten vanonder de bijrijdersstoel, bestudeerde het, hield het omhoog en vroeg: ‘Van wie zijn

deze?’

*

Zo komt die dag, nu vijftien jaar geleden, weer boven: met horten en stoten. De twee vrouwen onderbreken elkaar, verontschuldigen zich: sorry, jij was. Ze pakt het weer op en praat door, het komt vanzelf, tot ze bijna te snel gaat om nog op tijd af te kunnen remmen.

De vrouw zit op de bank, Tirra op een stoel ertegenover. Nog geen meter tussen hen in. Het is halfdrie geweest. Hun woorden zijn met het blote oog bijna niet meer te zien.

Wat doet ze hier? Wat kan ze ermee winnen?

Maar het moest. Vanaf die avond bij de taalvereniging, waar ze zich had aangemeld toen ze niet meer wist waar ze het anders moest zoeken. Ze trok zich op aan de gesprekken met vreemden, tastend als zij. De vriendschappen die op één avond waren ontstaan en net zo makkelijk weer vergeten. En dat ze daar hoorde van die Nederlandse vrouw, daar in de hoek bij het raam, die dáár zit, zie je haar daar zitten, en hoe het noodlot haar getroffen had.

Eerst had ze de vrouw wekenlang ontweken, bang voor de afgrond als ze haar in de ogen zou kijken.

Maar dat veranderde. Ze kreeg de onverklaarbare behoefte haar op te zoeken. Dicht bij haar te gaan staan. Ze wilde flarden van haar gesprekken opvangen, weten waar ze het over had. Ze zocht naar de kleurklanken in haar stem. Ze wilde zien en horen hoe ze naderhand haar fiets met een metalen klik van het slot haalde. Ze wilde erachteraan.

Dus ze ging mee toen ze van het etentje hoorde.

Aan tafel was ze stil. Eenzaam in het te grote gezelschap. Maar toen de anderen een voor een vertrokken, bleef ze.

En nu zitten ze hier.

‘Hoe gaat het tegenwoordig?’ vraagt de vrouw. Haar stem is vermoeid, haar ogen zijn klein. ‘Met dat hoesten?’

‘Het ging beter,’ antwoordt Tirra. ‘Hij groeide eroverheen. Later ging het beter.’

Later.

Hoeveel verder kan ze nog vertellen?

Ze zou nog kunnen vertellen dat Noah nooit vriendjes mee naar huis nam. Dat er geen andere verjaardagsfeestjes kwamen waar hij voor uitgenodigd werd. Ze zou kunnen vertellen dat ze zich zorgen maakte om haar zoon als puber. Dat hij soms dronken thuiskwam, dat ze joints in zijn kamer vond. Dat ze niet meer met elkaar praatten, niet echt. Dat ze bang was dat hij een strenge vaderfiguur nodig had gehad, en op andere momenten juist vreesde dat de vader die hij wel had gehad iets in hem had achtergelaten wat begon te ontkiemen.

Tijdens een godsdienstles sloeg hij een klasgenoot. Een felle discussie, geschreeuw, een docent die maar niet tussenbeide wilde komen. Een gevecht. Echte klappen. Daar, in het lokaal. Ze stuurden hem naar huis.

Tegenover zijn moeder haalde hij zijn schouders op. ‘Oog om oog, tand om tand,’ zei hij.

‘Tot we allemaal blinden met een kunstgebit zijn.’

‘Hij eerder dan ik.’

Noah werd een week geschorst. Toen ze daarna met hem meeging voor een gesprek met de directeur, dacht ze dat het ergste achter de rug zou zijn. Dat was niet zo. Die andere jongen was met een groep vrienden naar de schoolleiding gestapt om te zeggen dat Noah ‘enge ideeën’ had.

Die middag wilden agenten zijn kamer doorzoeken. Ze vonden niks. Er was niks. Maar hij brak. Het was het begin van het einde.

Een aantal weken later liepen ze samen door de stad. Ze hadden boodschappen gedaan voor het avondeten en daarna nog een handgeschilderde schaal van aardewerk gekocht. Hij droeg de plastic tassen. Net buiten het voetgangersgebied hoorden ze achter zich de claxon van een scootmobiel, en de ruwe stem van een oudere man. Ze draaiden zich om.

‘Hup, aan de kant,’ riep de man. Hij gebaarde met zijn linkerhand. ‘Dáár lopen. We hebben regels hier.’

Zij had zich verontschuldigd, wilde geen heisa. Ze stapte opzij. Maar hij bleef staan.

‘Jij niet begrijpen?’ zei de man. ‘Jij soms achterlijk?’

Omstanders hielden hun pas in.

Toen ging het snel. Noah draaide zich om en bleef halsstarrig in het midden lopen. De man kwam in beweging, ging recht vooruit en reed tegen zijn hielen. Noah zakte door zijn enkel. Een van de tassen viel uit zijn handen. De schaal brak.

Iedereen keek toe. Toen greep hij de tas van de man uit het mandje voorop en slingerde die het water in.

De politie was er binnen vijf minuten. Een van de omstanders had de tas uit het water gevist, de rest deed dienst als getuige. Noah moest mee.

Hij miste een sollicitatiegesprek dat hij die middag zou hebben. Ze nodigden hem niet opnieuw uit.

Ze kon nog vertellen dat hij schichtig werd, zich in het nauw gedreven voelde en zich daardoor begon af te zetten. Dat hij niet meer op straat voetbalde, haar Noah, wat hij altijd gedaan had. Dat hij bleef zitten, naar een andere school wilde, en kort daarna helemaal niet meer naar school wilde. Dat hij groter en sterker werd dan zij. Dat hij tegen haar nooit gewelddadig was geweest, nóóit, maar dat ze wist dat hij dagelijks vocht op straat. Met de verkeerde jongens omging.

Dat hij zijn vader wilde opzoeken, iets wat ze wilde verbieden, ze smeekte hem het niet te doen, maar kon hem simpelweg niet tegenhouden. Dagenlang was hij weg. Toen hij terugkwam zei hij dat hij hem niet gevonden had. Ze probeerde hem te omhelzen bij de deur, maar zijn schouder stak haar tussen de ribben.

Dat ze er echt alles aan gedaan had. Maar dat niets geholpen had. Dat Kristianne dat, als er één ding was, boven alles, moest geloven: dat niets geholpen had, wat ze ook probeerde.

Als ze dat allemaal had verteld, zou ze er bijna zijn geweest. De spanning zou zich hebben opgehoopt in haar borstkas, ze zou er een hand op hebben gelegd en geprobeerd hebben door te gaan. Omdat er dan geen weg terug meer zou zijn.

Ze zou zijn naam nog eens kunnen noemen: mijn Noah.

Het zou een verlossing zijn. Wat er daarna ook zou gebeuren, schreeuwen, krijsen, huilen, schoppen, slaan, met spullen gooien, het hele huis wakker, burens aan de deur: het zou haar van iets verlossen.

Dat hij altijd boos was, op iedereen. De deur van zijn slaapkamer

barricadeerde en op zijn zeventiende uit huis ging. Bij een vriend introk. Dat ze hem maanden niet zag, tot ze hem een keer tegenkwam op straat. Hij was dun, zijn ogen lagen diep.

Dat hij had gezegd: Jij blijft mijn moeder.

Dat zij had gezegd: Kom dan naar huis.

Dat hij had gezegd: Dat kan niet meer.

Dat ze via via hoorde dat hij toch weer was gaan studeren. Een schakeljaar deed. Trots op afstand.

Dat het goed had kunnen aflopen.

Dat het niet goed afliep.

Ze had de naam kunnen blijven herhalen tot het besef was doorgedrongen bij Kristianne.

Noah.

Noah.

De naam die zij hem gaf, de naam waar ze 's nachts mee wakker werd, lichte slaap onder zware dekens.

Ze zouden allebei niet hebben bewogen in het donker. Ze zou Kristianne hebben aangekeken. Zichzelf gedwongen hebben haar te blijven aankijken. Ze zou zich schrap hebben gezet. Het moment dat het besef zou doordringen.

Noah.

Dan, zacht: '*Nouh.*'

En Kristianne: '*Nouh S.*'

Dat ze, terwijl ogen groter werden, nog zou hebben gezegd: zo had zijn vader hem genoemd. Zo stond het in zijn paspoort.

Om de paar minuten werd ze gebeld, de dagen nadat het gebeurd was. Stuk voor stuk onbekende nummers. Ze nam op, elke keer. Omdat ze dacht, stom natuurlijk, maar ze dacht dat het de politie was om te zeggen dat er een fout was gemaakt. Dat de echte dader Noahs paspoort had gestolen. Zo'n gekke gedachte was het niet. Zoiets kon gebeuren.

Maar het was nooit de politie. Ze stelden zich voor als journalist en begonnen meteen vragen te stellen. Ze hing op zonder verder iets te zeggen en

sloeg de nummers op in haar telefoon onder ‘niet opnemen’. Sommigen spraken elk uur haar voicemail in.

Het was een zwak moment geweest, die keer dat ze niet ophing. Aan de andere kant van de lijn stelde een vrouwenstem zich voor: snelle tong maar warm, vriendelijk. ‘Wacht,’ zei de stem. ‘Wacht. Ik ben alleen benieuwd hoe het met je gaat. We maken ons zorgen om je.’

Ze was radeloos, het was het begin van de avond, ze moest de bodemloze nacht in. Dus ze praatte. Die ene keer. Omdat ze wilde praten. Wilde vertellen dat het niet was zoals op het nieuws gezegd werd. Ze vertelde het hele verhaal, zoals zij het zag, over vroeger, wat voor jongen hij was geweest, hoe ze hem was kwijtgeraakt. U moet me geloven, mevrouw.

De volgende dag: de krant. Exclusief, stond erboven. Met een foto. Ze wist niet eens hoe ze daaraan waren gekomen. Ze werd afgeschilderd als een naïeve, onwetende vrouw, een slechte moeder, iemand die het jaren geleden al had opgegeven. Op één punt werden haar woorden zo verdraaid dat het leek of ze vond dat haar zoon een heldendaad had begaan.

Dat was de genadeslag.

Daar denkt ze aan terug terwijl de twee vrouwen met lange tussenpozen doorpraten en de wind aan het keukenraam rammelt.

Het wordt licht, en om halfzeven komt Marja naar beneden.

‘Jullie zitten hier nog,’ zegt ze verbaasd. ‘Gaat alles goed?’

De vrouwen zwijgen.

‘Het was een lange nacht,’ zegt Tirra.

‘Ik moet naar huis,’ zegt Kristianne.

Ze doorkruisen het park. De zon wint aan warmte. Een klein mannetje met een tuinbroek zet de bloemen van zijn stal buiten. Kristianne zegt dat ze haar man zou moeten bellen. Dat hij wel ongerust zal zijn. Maar ze doet het niet.

Als ze een schoolgebouw passeren, zegt ze: ‘Daar zat hij op.’ Tirra kijkt met haar mee terwijl hun stappen vertragen. ‘Ik zie hem nog lopen,’ zegt Kristianne. ‘Gek, eigenlijk.’

De vrouwen lopen het schoolplein op en gaan op een rij bielzen zitten, als wachtende moeders. Kristianne kijkt een tijdlang naar haar handen. Ze zegt dat het diner haar goed heeft gedaan. Ze zegt nog een keer dat ze haar man

eigenlijk moet bellen.

Ze blijven zitten. Af en toe lijkt een van de twee iets te willen zeggen, maar dan komt er niets. Het is anders dan nog maar een paar uur eerder, toen de nacht ze isoleerde en tot elkaar veroordeelde. Hier is de wereld open. Het waait. Woorden vervliegen als ze de verkeerde kant op worden uitgesproken. De school is nog leeg.

Soms begint Tirra aan een zin, maar dan stopt het weer.

Het zal niet helpen. Het zal alles erger maken.

Maar het zou verlossen.

Maar het zou deze vrouw niet helpen.

Kristianne is degene die praat. Ze zegt: 'We waren een tijd terug op een familieweekend in Center Parcs. Mattias wilde wat pannen lenen bij ons. Hij stond in de deuropening van het bungalowtje, met zijn jas nog aan. Hij leunde tegen de deurpost. En ik zág ineens: daar staat een man. Dat was de eerste keer. In veel opzichten bleef hij een jongen, natuurlijk. Dat hield niet op. Je blijft wel mijn kind, zei ik vaak tegen hem, als hij me dreigde te ontglippen. Als hij maanden niet belde, of als ik niet eens bleek te weten dat hij op vakantie was geweest. Maar op dat moment... Daar stond een man.'

'Moeilijk?'

'Wat?'

'Vond u dat moeilijk?'

'Nee.' Ze glimlacht. 'Ik weet nog dat ik heel even dacht: mijn werk is af.'

Ze haalt haar schouders op, als om te zeggen dat ze niet zo goed weet wat ze aan die gedachte heeft, en begint tegelijkertijd te huilen en zich te verontschuldigen.

Tirra zoekt in haar tas en vindt een halfleeg flesje water.

'Bedankt,' zegt Kristianne terwijl ze het aanneemt. En dan: 'Ik heb lang niet alles goed gedaan.'

Weer die gedachte. Ik ook niet. U moet weten, ik ook niet. En dan zou de rest erachteraan kunnen komen.

Of als Kristianne er zelf naar vraagt: Hoe gaat het met jouw zoon? Dan kan het.

Maar dat vraagt ze niet.

Tirra sluit haar ogen en hapt naar adem. Even denkt ze dat ze al is begonnen met praten, dat het er al uit is, en ze zet zich schrap, maar dan blijkt ze niets gezegd te hebben, en op dat besef volgt een opluchting die ze even verwacht met de opluchting alles te hebben gezegd.

Een moment later gaan de brede deuren open, en daarna vult het plein zich in korte tijd met vaders en moeders en kinderen.

Een meisje van een jaar of zes maakt zich los van haar moeder, loopt op de twee vrouwen af en kijkt ze om beurten aan.

‘Hallo,’ zegt Tirra zacht.

‘Hoe heet jij?’ vraagt het meisje.

‘Tirra.’

Ze denkt even na.

‘Gekke naam.’

Aan Kristianne vraagt ze niets.

Ze zegt: ‘Mijn papa gaat vanavond pannenkoeken bakken.’

Een kleine glimlach om Kristiannes mond. Het is de eerste keer dat Tirra dat ziet.

‘Toe maar,’ zegt ze. ‘Dat deed mijn vader vroeger nooit.’

‘Mijnes wel.’

‘Moet je niet naar binnen, schat?’

‘Straks.’

‘Ik denk dat de school zo begint.’

‘Als papa eten maakt, zegt hij altijd dat er liefde door mijn maag gaat.’

Tirra lacht. ‘Ja, bij sommige mensen is dat zo.’

‘En ik weet ook al waar je maag zit. Zal ik het zeggen?’

‘Toe maar.’

Het meisje loopt op Tirra af, steekt ruim van tevoren haar wijsvinger al vooruit en doet dan de laatste paar stapjes, tot de vinger net boven Tirra’s navel in haar jas prikt. Ze ruikt naar een combinatie van zoet en chloor.

‘Dáár.’

Tirra kijkt opzij naar Kristianne, die zich nog niet in het gesprek gemengd heeft. Ze kijken elkaar aan. Dan schraapt Kristianne haar keel en zegt tegen het meisje: ‘Daar ongeveer, ja. Goed zo.’

Een ander meisje roept vanaf het rooster bij de deur zangerig een meisjesnaam. Het is halfnegen. Haastig zegt ze ‘Doeg’, en dan nemen haar lichtblauwe gypies haar mee naar binnen op een net iets sneller tempo dan de rest van haar lichaam kan bijbenen. Ze rent door de klapdeuren als een langeafstandsloper door het rood-witte lint op de finishlijn.

De vrouwen zijn weer alleen met de fietsenstalling en de knikkerputjes.

Er blijft een bal liggen, midden op het plein. Een jongetje, klein van stuk, trekt zich bij het zebrapad los bij de fiets van zijn moeder en rent dan met een rotgang terug, richting de bal. De vrouwen kijken samen toe hoe hij de bal aan de voet meeneemt en weer op tijd bij zijn moeder is voor het groene licht. Hij pakt een van de flappen van haar fietstas vast, zoals zij hem geleerd moet hebben, en samen steken ze over.

AMBER

Ik doe het allemaal zoals het hoort, die avond. Het regent, ik fiets, geef voorrang, rem, ik wacht met anderen bij het stoplicht. Ik val niet op. Mijn tenen houden me in evenwicht op het rode asfalt. Het licht telt af. We mogen.

Hierna is het voorbij, hou ik mezelf voor. Hierna ben je vrij. Boven op de berg. Dit is de laatste dag van een niet voor anderen bestaande tijdseenheid, je kunt vertragen, stopzetten, je kunt ook nog omkeren, maar hierna zullen ze je allemaal opzoeken, vooruitkijken, het beste wensen, het glas heffen.

Bij de met posters beplakte toegangsdeuren schiet een medewerker tweekonig op mijn ticket en wenst me veel plezier.

Ik zoek beschutting in de voortschrijdende menigte bij de garderobe. Als er iemand uit de rij stapt, schuif ik onopvallend de vrijgekomen ruimte in, tot ik vooraan sta.

Naast de opengeklapte zaaldeuren hangt een aankondigingsbord met de datum van vandaag, de bandnaam, en daarnaast: *My song of love on the pavement*.

De zaal stroomt vol. Ik blijf in het midden staan en kijk om me heen naar al die hoofden, handen, lichamen, alles steeds dichters op elkaar, de draagkartonnetjes met bier als fakkels omhooggehouden. Vreemden omsingelen me en ik zoek het groene bordje van de nooduitgang.

Dan gaan de lichten uit en komen ze op, en we bestaan vanaf nu uit één stuk, zij en ik en de schouders die me omringen. Ze spelen.

Als je dit maar doet. Misschien hadden ze gelijk. Ik haal alles naar de oppervlakte, naar mijn keel, mijn rug, ik druk het naar de randen van wie ik nog ben, naar de toppen van mijn vingers, die ik onbewust om de onderarm van het meisje naast me blijk te hebben geklemd.

Ze kijkt me vragend aan. Alles oké?

Ik knik terug. Alles oké.

Ik laat los en zoek de onderstroom.

Natuurlijk denk ik terug aan die eerste avond. De kleine zaal met het lage

plafond, de slechte verlichting, de roes die we meenamen van het terras – en deze zelfde band, jonger en onervaren, onschuldig, argeloos, wij allemaal nog.

En natuurlijk denk ik terug aan die laatste avond. De ruzie waarmee hij wegliep, en dat ik nog bijna naar de zaal was gekomen.

Hij zei het een paar dagen eerder, dat dat bandje zou komen en dat hij erheen wilde als ze in de Feathers stonden. Hij ging vaker alleen. Als we met een groep op een festival waren, zag ik hem soms een hele dag niet. Hij was sociaal, hij maakte contact met je, met al zijn aandacht, ook al kende hij je nog niet, dat bleef iedereen maar herhalen toen hij net dood was. Maar soms moest hij uit staan.

Tegen mij zei hij: Met jou is ook een soort alleen. Dan speelde ik verontwaardiging en zei hij er haastig achteraan: Dat bedoel ik als compliment.

Maar die dag werkte ik lang door. In de trein kreeg ik honger, dat weet ik nog, maar ik wilde niets ongezonds halen.

We zouden onze ruzie later wel bespreken. We zouden ervoor gaan zitten. Of misschien niet, en dan deden we of het niet gebeurd was. Alsof we allebei wisten dat het ons niet echt in gevaar kon brengen, dat het wel mee zou vallen als we het lieten rusten, en dat er daarna eigenlijk niet zoveel meer over te zeggen viel. Soms legden we een ruzie bij door een paar uur te zwijgen, dan de kamer binnen te komen en te vragen of de ander nog thee wilde. En dat was dan dat. Dan was het klaar.

Ik herinner me die onbestemde uren waarin ik nog niet wist wat me te wachten stond. Die middag in de trein. Ik las nieuws op mijn telefoon. Ik keek naar buiten. De honger, de doodgewone honger. Op het station waar ik eruit moest werden de treinstellen ontkoppeld. Houdt u het treinstelnummer boven de deur in de gaten. Ik zat in het deel dat achterbleef.

Ergens zette iemand haar bord in de vaatwasser. Ergens anders was een opkomend bandje net aan het derde nummer begonnen, terwijl in de lobby de eerste patronen op de grond vielen, de eerste mensen begonnen te schreeuwen.

Mattias. Wat dacht je toen. Wat deed je nog.

De dagen erna bestonden uit uren, minuten en seconden, dat moet wel, want

zo is het altijd gegaan, maar ik ben er niet bij geweest. Ik heb het niet zien gebeuren.

Ik was bij een wake voor de ingang van de zaal, twee avonden later. Er stonden vierenvijftig waxinelichtjes op de stoeptegels. Ik stond naast een man die bukte bij de lichtjes en ze aanstak met een aansteker die hij een minuut eerder bij het uiteinde van zijn vierde sigaret had gehouden.

De lichtjes waaiden meteen uit. Het was alsof ze opgaven. Ik moest denken aan wat Sara een keer zei.

We gingen eromheen staan, die man, ik en de andere mensen die ik niet kende. Als we een cirkel maakten om die kaarsjes heen, een kleine cirkel van acht tot tien mensen, dan kwam de wind er niet bij.

*

Vorige week zag ik hoe de lente werd gebracht. Ze werd afgeleverd met een vuilwitte vrachtwagen die op de brede brug over het water parkeerde. Ik keek toe vanachter ons slaapkamerraam. Twee mannen stapten uit en liepen naar de achterkant. Een van hen trok aan de hendel en de klep ging open. Ze stapten de laadruimte in en tilden tafels en stoelen naar buiten. Als laatste diepten ze een bordeauxrood geschilderde houten kassa op uit het duister.

Waar eerst niets was stond een halfuur later een terras. De mannen stapten weer in, de vrachtwagen maakte de moeilijke hoek op de kade in z'n achteruit en verdween uit het zicht.

Ik bleef kijken, benieuwd of er nog iets ging gebeuren. Het terras was eerst vijf minuten leeg. Alles voor niks.

Toen kwam er een jong stel langs. Ze gingen zitten op de gevlochten stoeltjes. Ze leken geen haast te hebben, geen honger en geen dorst. Ze zaten daar gewoon. Hij wipte zijn stoel een paar centimeter richting de hare en hield haar hand vast in haar schoot.

Ik zou hem daarover hebben verteld. Hé Mattias, ik zag vandaag hoe een terras begon. Het was een van de dingen die ik hem graag zou hebben verteld.

Ik weet niet wat het was, maar doordat ik dat stel had gezien ging er iets open. Er begón iets. Ik pakte mijn telefoon en las de berichten die ik tot die

tijd niet thuis had kunnen brengen.

Toen drong alles tot me door.

En het kon nog.

Ik kroop onder het bed en trok een van de plastic bakken tevoorschijn. Onderin vond ik de weekendtas die ik zocht. Ik deed er wat ondergoed in, te veel kleren, een toilettas en drie boeken.

Ik reed de wijk uit, nam de rotonde voor driekwart, schakelde naar z'n drie. De zon scheen nog altijd door de schemering heen. Het leek of ook die benieuwd was hoe het zou aflopen.

Alles leefde. Een groep meeuwen hing een paar meter boven het water. Om beurten maakten ze een kleine duikvlucht om iets uit de golven weg te pikken. Het strand maakte mijn stappen zwaar, en het duurde een tijd voor ik het huisje had gevonden. Maar het gaf niet. Ik wilde buiten zijn, dit allemaal voelen, het was alsof ik het zo lang mogelijk wilde vasthouden, want ik wist – natuurlijk wist ik – dat het weer gaat terugveren, dat het weer donker wordt, en winter, en dan is het precies een jaar geleden, en dan wordt het kerst, en dan zijn verjaardag. Dat weet ik, maar dat hoeft je niet elke dag met je mee te dragen. Soms zijn wat kleren en een toilettas voldoende.

De zon was al ondergegaan toen ik op de azuurblauwe deur klopte. Er gebeurde eerst lange tijd niets. Ik keek naar binnen door het raam, maar zag alleen een lege zithoek.

Toen ik nog eens aanklopte, hoorde ik voetstappen.

'Ja,' zei een zwakke stem. Er werd opengedaan. Een lange dunne man verscheen in de deuropening. Hij bleef half achter de deurpost verscholen, alsof hij een huis-aan-huisverkoper verwachtte en op z'n hoede was.

Sterk blijven. Vasthouden. Je doet iets impulsiefs. Je gáát zomaar.

'Ik... ik kom voor het huisje,' zei ik. 'Via Airbnb geboekt. Een hele tijd terug al. Sorry, ik was het vergeten. Ik zag je berichtjes vandaag pas.'

Hij kneep zijn ogen dicht tegen het portieklucht dat automatisch was aangesprongen.

Toen leek er een soort opluchting in hem op te komen, alsof ik iets van hem aanpakte, iets wat hij lang in z'n eentje had moeten dragen, trappen op en af, langs douanes en beveiligers, door het rulle zand, zwaarder wordend als iets wat je onhandig vastpakt en over grote afstand moet verplaatsen.

'Er stond dat we met z'n tweeën zouden komen,' zei ik. 'Maar ik ben

alleen.'

Hij antwoordde nog steeds niet.

Ik zei: 'Kan het nog?'

En hij zei: 'Je bent net op tijd.'

*

Iets trekt me terug de concertzaal in. Ik open mijn ogen en zie het meisje naast me gebaren dat ze naar de bar gaat. Of ik ook iets wil. Er valt een stilte tussen twee nummers en ik zeg: 'Een wijntje.' Ik pak mijn portemonnee, maar ze wuift het weg en verdwijnt in de drukte.

Omdat ik met mijn portemonnee in mijn handen sta haal ik het kaartje eruit, bijna een automatisme, en ik vouw het voor de zoveelste keer open.

Iemand van de politie was het komen brengen. Het was in zijn eigen tijd, zei hij, en hij verontschuldigde zich bij voorbaat als het ongepast was, als hij zich er niet mee had moeten bemoeien. Maar er was tijdens het politieonderzoek bij de kassa een ongebruikt concertkaartje voor die bewuste avond gevonden, met daarop mijn naam.

Hij legde het hevig zwetend uit, die agent, het uniform strak om zijn grote lichaam. Het was alsof hij het vertrouwen in zijn goede daad kwijtraakte terwijl hij het vertelde.

Ik begreep bovendien niet goed wat ik nu nog met dat kaartje zou moeten. Maar hij stak zijn grote hand naar me uit en ik nam het aan.

Dit moet ongeveer anderhalve week erna geweest zijn. November joeg langs de deurposten. Ik vergat hem binnen te vragen want ik had geen idee hoe ik het allemaal moest inschatten, maar ineens had ik dat ticket in mijn hand, dat concertkaartje, dat stukje papier dat hij nog had vastgehad. Mattias. Op die avond dat Mattias. De avond waar je nu naar kunt verwijzen door alleen maar de datum te noemen, want dan weet iedereen waar je het over hebt. Of de naam van de plek. Anderhalve week na Feathers. Een popzaal wil geen tijdsaanduiding worden. Een metrostation niet, een toren niet, een winkelcentrum niet. Een mens niet. Anderhalve week na Mattias.

En ik stond daar. Het rechter gedeelte, een vijfde van het geheel, nog aan de

rest vast met een kartelrand. Even dubbelvouwen en dan, rats, veel plezier. Daar is de garderobe.

Die agent zei: ‘Draai maar om.’

Het stond er met een blauwe pen geschreven. De inkt bijna op, maar het kon net. In zijn slordige handschrift.

Sorry nog.

*

Mijn verdriet was niet van mij. Het was van kennissen die onaangekondigd langskwamen of briefjes door de bus duwden als ik niet opendeed. Het was van Mattias’ moeder, en alle andere moeders, die het opeisten als de persoonlijke eigendommen die hun kinderen bij zich hadden gedragen. Het was van de medewerkers van Slachtofferhulp en van heftig discussiërende cafébezoekers en buspassagiers die precies wisten wiens schuld het allemaal was geweest.

Mijn verdriet was van ooggetuigen die eerst nog dachten dat het vuurwerk was. Het was van politici die ‘geschokt’ reageerden, het ‘een laffe en barbaarse daad’ noemden en mij via het nieuws hun berekenende medeleven betuigden, koud en hard als een steen door een ruit. Het was van kranten die hun voorpagina ijverig zwart inktten. Mijn verdriet was van analisten die het meenamen naar actualiteitenprogramma’s om hun eigen gelijk mee te stutten. Het was van cartoonisten die een veer tekenden met een druppel dieprood bloed aan de punt.

Mijn verdriet was van iedereen die zijn Facebookprofielfoto aanpaste. Het was van Twitter. Het werd gestript en doorverkocht als hashtags en pageviews.

Mijn verdriet werd van me afgepakt, boven het vuur gehouden en omgesmolten tot selectieve verontwaardiging, schofterige wetsvoorstellen en zetels in de peilingen.

Het was van iedereen die een wij-tegen-zij wilde. Het was van mensen die namens mij het mes tussen de tanden namen. Het was van iedereen die zei: En nu is het oorlog.

Mijn verdriet was nooit van mij.

Tot deze avond.

Het meisje naast me legt een hand op mijn schouder. Ik kijk opzij. Ze wijst naar het podium en buigt naar me toe. ‘Dit is het liedje,’ schreeuwt ze in mijn oor. ‘Dit is dat ene liedje.’ Ik keer terug terwijl de zaal opveert. De roadie komt een gitaar brengen en een andere ophalen. Het is het allerlaatste nummer dat ze spelen.

‘Dit is “Black Feathers”,’ zegt een van de zangers, en dan juicht iedereen nog wat harder. Ik kijk op van een plotselinge schreeuw, en een paar andere mensen ook, maar dan wordt alles overstemd door het intro.

Het is een zeldzaam moment. Ik vergeet dat ik hiernaartoe moest van mensen die zeiden dat het goed zou zijn, ik vergeet dat ik al twee uur op mijn benen sta, ik vergeet het en ik laat me overspoelen.

Het liedje mondt uit in een langgerekt, massaal meegezongen slot dat maar aanhoudt en aanhoudt, ik voel de bas doortrillen in mijn lege glas, het kippenvel prikt door in een schaafplek op mijn elleboog. Het is een eruptie van geluid, even denk ik dat het buiten is gaan onweren, maar alles komt van het podium, van onszelf.

Het voelt alsof we iets van ons af schreeuwen. Iets op afstand proberen te houden. Het voelt alsof we, wij allemaal, een kolossale behoefte hebben om schor te worden, onze stemmen hieraan op te maken, ze op elkaar te stapelen en toe te kijken hoe ze in vuur opgaan.

De band schakelt nog een versnelling omhoog, en we blijven meezingen. We zijn niet stuk. We doen dit. Kijk ons dan, kijk dan, we doen dit.